

Maria Markus

IHMISYYDEN YTIMESSÄ
Sosiaaliset ongelmat ja hyvinvointiyhteiskunta
Haloo Helsinki! yhtyeen sanoin

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Helmikuu 2022

TIIVISTELMÄ

Maria Markus: Ihmisyysden ytimessä – Sosiaaliset ongelmat ja hyvinvointiyhteiskunta Haloo Helsinki! yhtyeen sanoin
Pro gradu-tutkielma
Tampereen yliopisto
Sosiaalityön maisteriohjelma
Ohjaaja: Suvi Raitakari
Helmikuu 2022

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan sosiaalisia ongelmia suomalaisen Haloo Helsinki! rock-yhtyeen sanoituksissa. Tutkielman tavoitteena on sosiaalisten ongelmien kategorisoinnin kautta rakentaa kuvaa tämän hetken hyvinvointiyhteiskunnastamme. Suomen kehittyminen hyvinvointivaltiosta hyvinvointiyhteiskunnaksi muodostaa tutkielman yhteiskunnallisen ja ajallisen kontekstin, johon läheisesti liittyy myös sosiaalisten ongelmien tarkastelu Suomen itsenäistymisen jälkeisen lainsäädännön kautta. Teoreettis-metodologinen viitekehys muodostuu sosiaalisesta konstruktionismista ja sosiaalisten ongelmien tulkintatyöstä. Tässä tutkielmassa käytettävä hyvinvointiyhteiskunta-käsite tarkoittaa laajempaa yhteiskunnan käsitettä, jossa järjestöt, yhdistykset ja erilaiset yhteisöt muodostavat valtion kanssa yhtenäisen kokonaisuuden. Tutkielmassa käytetyt keskeiset käsitteet liittyvät hyvinvointivaltioon, hyvinvointiyhteiskuntaan ja sosiaalisiin ongelmiin. Sosiaalisten ongelmien tulkintatyötä tarkastellaan niin perinteisempien tulkintaa tekevien tahojen tekemänä kuin musiikin tekemänä tulkintatyönä. Musiikki omalta osaltaan tulkitsee, tuottaa näkemyksiä ja kyseenalaistaa yhteiskunnan tapahtumia.

Tutkielman aineiston muodostaa Haloo Helsinki! yhtyeen 39 kappaaleen sanoitukset, joista 18 kappaaleesta esitän aineisto-otteita analyysisiosiossa. Aineistona käytettävien kappaaleiden sanoitukset ovat yhtyeen jäsenten käsialaa ja julkaistu vuoden 2010 jälkeen, joten sanoitusten voidaan hyvin katsoa tulkitsevan nyky-yhteiskuntaa. Aineisto on julkisesti saatavilla yhtyeen cd-levyn kansilehtisissä sekä vuonna 2017 julkaistussa nuotti- ja kuvakirjassa. Aineisto on siten kerätty näistä julkisista ja virallisista lähteistä. Kyseessä on laadullinen tutkimus, jossa analyysimenetelmänä on käytetty kategorianalyysia.

Analyysin tuloksena syntyi kolme sosiaalisia ongelmia kokoavaa pääkategoriaa särkynyt ihmisyys, vaativa elämä ja globaali ihmisyys. Näiden pääkategorioiden alle syntyivät kahdeksan varsinaista sosiaalisen ongelman kategoriaa, jotka ovat eriarvoisuus, itsekkyyys, valta, päihde- ja mielenterveysongelmat, vaatimukset ja suorittaminen, elämyshakuisuus vastapainona, maailman tapahtumat ja ilmastonmuutos. Joissakin sosiaalisten ongelmien kategorioissa oli selvästi paikannettavissa me-he-kategoriat, jotka jakavat ihmisiä meihin ja ulkopuolisiin, ja aiheuttavat siten toiseutta. Nykyajan sosiaalisten ongelmien ja itsenäistymisen jälkeisen ajan sosiaalisten ongelmien tarkastelu osoitti, että vuosien saatossa ongelmista käytettävät termit ovat muuttuneet ja jotkut sosiaaliset ongelmat ovat ennemmin muuttaneet muotoaan kuin täysin hävinneet mutta myös uusia sosiaalisia ongelmia on syntynyt. Teknologian ja yhteiskunnan kehittyminen, elintapojen ja kulutusmahdollisuuksien muutokset ovat tuoneet mukanaan uusia haasteita ja pakottaneet yhteiskunnan muuttumaan. Loppupäätelmänä voidaan todeta, että tullakseen paremmaksi hyvinvointiyhteiskuntamme näyttäisi tarvitsevan enemmän ihmisten välistä solidaarisuutta, lähimmäisenrakkautta ja ihmisarvon sekä ihmisyysden kirkastamista.

Avainsanat: sosiaaliset ongelmat, hyvinvointivaltio, hyvinvointiyhteiskunta, sanoitukset, musiikki

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

ABSTRACT

Maria Markus: At the Heart of Humanity – Social Problems and The Welfare Society in the Words of the Band Haloo Helsinki!
Master's Thesis
Tampere University
Master's Programme in Social Work
Supervisor: Suvi Raitakari
February 2022

This Master's Thesis examines how social problems are categorised in the lyrics of the Finnish rock band Haloo Helsinki!. Thesis's goal is to find out how categorisation of social problems constructs an image about our modern welfare society. Finland's development from welfare state to welfare society constitutes the societal and the temporal context of this thesis. This is closely related to the examination of social problems through Finland's post-independence legislation. Thesis's theoretic-methodological reference frame is formed by social constructionism and interpretation of social problems. The concept of welfare society is understood to mean a larger concept of the society where state, organizations, associations, and other communities form cohesive entity. The key concepts of this thesis are welfare state, welfare society and social problems. The work on the interpretation of social problems is examined both through traditional entities and through music. Music interprets, generates views and questions the events of society.

The material of this thesis consists of 39 song lyrics of which 18 I have presented data excerpts in the analysis. All the lyrics of the material are made by the band members and all the songs in the material are published after year 2010 and that's why it's possible to say that the material interprets our modern society. The material is publicly available on the CDs cover pages and in the sheet music and picture book which were published 2017. The material has been collected by using these official and public sources. The thesis is qualitative research, and the material has been analysed using category analysis.

The results of the thesis consists three main categories: shattered humanity, demanding life and global humanity. These three main categories include eight categories of social problems which are inequality, selfishness, power, substance abuse and mental health problems, demands and performances, experience-seeking as a counterweight, world events and climate change. In some categories of social problems were easy to locate we-they categories as standardized relational pairs. This we-they categories divide people into us and others and causes of otherness. The examination of modern and post-independence social problems showed that the terms that have been used have changed, some social problems have rather change their shape than vanished completely, but also new kinds of social problems have arisen. The development of technology and society, changes in lifestyle and spending opportunities have brought with them new challenges and forced the society to change. Conclusion is that we need more solidarity between people, love of one another and we must brighten the human dignity and humanity to create a better welfare society.

Keywords: social problems, welfare state, welfare society, lyrics, music

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	1
2 OMAN AIKAMME YHTEISKUNTA	4
2.1 Itsenäisyyden jälkeinen aika hyvinvointivaltion perustana – vaivaisista huollettaviksi.....	4
2.2 Hyvinvointivaltiosta hyvinvointiyhteiskuntaan	8
2.3 Hyvinvointiyhteiskunnan ongelmat 2000-luvulla	14
3 SOSIAALISTEN ONGELMIEN TUNNISTAMINEN YHTEISKUNNASSA JA MUSIIKISSA.....	18
3.1 Sosiaalisten ongelmien tunnistaminen ja tulkinta	18
3.2 Sosiaalinen konstruktionismi sosiaalisten ongelmien tulkinnassa	20
3.3 Musiikki sosiaalisia ongelmia tulkitsemassa	21
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	25
4.1 Tutkimuskysymys.....	25
4.2 Haloo Helsinki! yhtye	25
4.3 Aineiston kuvaus.....	27
4.4 Kategoria-analyysi	28
4.5 Analysointi.....	31
4.6 Tutkimuseettiset kysymykset ja tietosuojat.....	34
5 SOSIAALISTEN ONGELMIEN KATEGORIAT JA NIIDEN MUKAINEN YHTEISKUNTA.....	37
5.1 Särkynyt ihmisuus	37
5.2 Vaativa elämä	55
5.3 Glokaali ihmisuus	65
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	71
7 LÄHTEET	80

Taulukkoluetelo

Taulukko 1 Pääkategoriat ja sosiaalisten ongelmien kategoriat	33
---	----

1 JOHDANTO

Aikamme on vaativa, eriarvoinen ja luontoa tuhoava. Yksilöllisyyden korostaminen, markkinavaltainen ajattelu, oman edun tavoittelu ja uskaltamattomuus kohdata, puuttua tai nähdä yhteiskunnassamme olevia sosiaalisia ongelmia, on aikamme tuotos. Tähän pystymme onneksi vastaamaan ihmisyydellä, toivolla ja vaalimalla sekä elämää että luontoa. Tässä laadullisessa tutkielmassa tarkastelen sosiaalisia ongelmia ja yhteiskuntaa suomalaisen Haloo Helsinki! rock-yhtyeen sanoitusten kautta. Aineiston muodostaa 39 kappaleen sanoitukset, jotka ovat julkaistu vuoden 2010 jälkeen.

Suomalainen rockmusiikki elää erilaisissa kulttuurisissa, historiallisissa ja yhteiskunnallisissa ympäristöissä, kuten sanomalehdissä, työpaikan keskusteluissa, teatteriesityksissä, elokuvissa ja jääkiekko-otteluissa. Musiikki kertoo meistä, maastamme, uusintaa Suomea ja suomalaisuutta ja tätä vasten tarkasteltuna suomalainen rockmusiikki kuuluu suomalaiseen kulttuurihistoriaan sekä populaarikulttuuriin. (Jokinen & Saaristo 2006, 260; Laamanen 2017, 125.) Susanna Laamanen (2017, 145) osoittaa musiikilla olevan monia tehtäviä; musiikki saa tanssimaan, tuntemaan ja muistelemaan.

Atte Oksanen (2011, 359) toteaa, että kulttuuritutkimus on osoittanut musiikilla olevan potentiaalinen sosiokulttuurinen voima, koska se tuotetaan tietyssä ajassa ja tietyssä paikassa. Musiikki välittää tarinoita paikoista, kuten punk kaupunkimaisesta slummiutumuksesta (Connell & Gibson 2003, 3), suomirap lähiöistä ja suomirock uinuvista pikkukaupungeista, valtateistä tai muuttuvasta yhteiskunnasta (Laamanen 2017, 131). Analysoimalla sanoituksia on mahdollista tutkia esimerkiksi kulttuuria ja sen ilmiöitä, sosiaalisia ongelmia, identiteettejä, ajan henkeä ja sukupuolistereotyyppioita (Harni 2019; Johansson 2013; Laamanen 2017; Oksanen 2011).

Haloo Helsinki! on erittäin suosittu rock-yhtye, joka on ollut kappaleillaan radio- ja latauslistojen kärjessä sekä myynyt albumeillaan tupla- ja triplaplatinaa ja voittanut useita Emma (Pekkanen 2017, 7) sekä Iskelmä Gaalan palkintoja (Koste 2018; Saarinen 2019; Thoren 2014). Myös vuoden 2022 toukokuussa järjestettävässä Emma gaalassa yhtye on ehdolla neljässä eri kategoriassa: albumi, biisi, pop ja yhtye (Emma-ehdokassarjat 2021a; 2021b; 2021c & 2021d). Yhtyeen uusin albumi julkaistiin syyskuussa 2021 ja yhtyeen tämän hetken suosiota kuvaa albumin nousu heti julkaisun jälkeen suoraan Suomen virallisen albumilistan ensimmäiselle paikalle (Suomen virallinen lista 2021.) Yhtye on edelleen suosittu, josta kertovat niin listasijoitukset kuin kuuntelijoiden määrätkin. Tarkempi yhtyeen esittely löytyy luvusta 4.2.

Tutkielman yhteiskunnallisen ja ajallisen kontekstin muodostavat lyhyet kuvaukset Suomen kehittymisestä hyvinvointivaltioksi ja hyvinvointiyhteiskunnaksi, joka on sitoutunut huolehtimaan kansalaisistaan universaaleilla palveluilla. Yhteiskunnan kehittymistä kuvaan myös Suomen itsenäisyyden jälkeisen lainsäädännön näkökulmasta, keskittyen vuonna 1922 säädettyyn köyhäinhuoltolakiin ja vuonna 1936 säädettyihin huoltolakeihin. Lakien tarkastelu muodostaa kuvaa myös sosiaalisista ongelmista, joihin katsottiin yhteiskunnan olevan velvollinen puuttumaan. Katsonkin näiden lakien olevan myös nykylainsäädännön perustana. Seuraavat merkittävät lainsäädännön uudistukset näihin lakeihin tehtiin 1950-, 1980- (Urponen 1994) ja 2000- luvuilla.

Tutkielman teoreettis-metodologisen viitekehyksen muodostaa konstruktionistinen ymmärrys sosiaalisten ongelmien rakentumisesta, jossa sosiaalisten ongelmien tunnistaminen, tulkitseminen ja nimeäminen ovat keskiössä. Tässä tutkielmassa musiikkikappaleiden sanoitukset osallistuvat tähän sosiaalisten ongelmien esille tuomiseen, ongelmista käytävään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja epäilemättä myös ongelmien määrittelyyn. Sosiaaliset ongelmat eivät ole vain olemassa, vaan häiritsevä, normaalia rikkova ja moraalista järjestystä uhkaava asia tulee sosiaalisesti ongelmaksi vasta, kun se on jonkin tahon toimesta tunnistettu, tulkittu ja nimetty sosiaalisesti ongelmaksi (Michailakis & Schirmer 2014, 433). Sosiaalinen ongelma on ajassa muuttuva, joten tämän päivän normaali voi olla tulevaisuudessa ongelma (Horsfall 2012, 3).

Tutkielmani tarkoituksena on kuvata ja analysoida yhteiskunnassa esiintyviä sosiaalisia ongelmia sekä muita yhteiskunnallisia ilmiöitä, jolloin tilastollisten yleistysten tekeminen ei ole tutkimuksen keskiössä (Tuomi & Sarajarvi 2018, 98). Tutkielman tavoitteena on muodostaa kategoria-analyysin avulla sanoituksista sosiaalisten ongelmien kategorioita, joita analysoimalla rakentuu kuva tämän päivän yhteiskunnastamme. Musiikin kautta kuvataan pääsääntöisesti sen hetkistä maailmaa ja elämää, sanoitusten tarkastelu on siis oivallinen keino tarkastella, miten aikamme yhteiskunta rakentuu. Tutkimuksellinen lähestymistapa on sosiaalinen konstruktionismi, jossa todellisuus rakentuu sosiaalisesti ja ei siten ole kaikille samanlainen muttei erilainenkaan (Aho 2002, 36). Merkitykset muodostuvat ja yhdistyvät niin sosiaalisessa kuin yhteiskunnallisessa asiayhteydessä (Aho 2002, 36). Sosiaalista asiayhteyttä tässä tutkielmassa voidaan katsoa edustavan sanoitukset ja niistä tehtävät tulkinnat ja yhteiskunnallista asiayhteyttä edustaa tutkimuskirjallisuus ja yhteiskunnan kehityksen kuvaukset.

Tutkielmani etenee hyvinvointiyhteiskunnan kehittymisen kuvauksella, joka alkaa itsenäistymisen jälkeisestä ajasta ja edeten nykypäivään. Sosiaalisten ongelmien tarkastelu on tutkielman läpileikkaavana teemana, jota tehdään itsenäistymisen jälkeisen ajan lainsäädännön tarkastelulla ja

yhteiskunnan kehittymisen ajankuvauksena päätyen tarkastelemaan 2000-luvun ongelmia. Määrittelen sosiaalisten ongelmien tulkintaa niin perinteisten tahojen kuin musiikin tekemänä, nivoen ne sosiaaliseen konstruktionismiin. Tämän jälkeen esitän tutkimuskysymyksen, esittelen tarkemmin Haloo Helsinki! yhtyettä, kuvaan aineistoa ja analyysissä käyttämäni kategoria-analyysia sekä kerron analyysiprosessin etenemisestä. Tutkimuseettiset kysymykset ja tietosuoja osio päättää tutkimuksen toteutukseen liittyvän luvun. Tämän jälkeen siirryn tulososaan, jossa analysoin ja tulkitsen aiemmin muodostuneita sosiaalisten ongelmien kategorioita. Tulososassa esitän sanoituksista otettuja aineisto-otteita, joiden kautta analysoin syntyneitä kategorioita. Johtopäätökset ja pohdinta osiossa teen johtopäätöksiä siitä, miten yhteiskuntamme tulee tulkituksi syntyneiden sosiaalisten ongelmien kategorioiden perusteella.

2 OMAN AIKAMME YHTEISKUNTA

Tässä luvussa kuvaan lyhyesti hyvinvointivaltion ja hyvinvointiyhteiskunnan sekä sosiaalihuollon ja sosiaaliturvan kehitystä. Keskityn ensin kuvaamaan hyvinvointivaltion rakentumista itsenäistymisen jälkeen tapahtuneen sosiaaliturvan ja sosiaalihuollon lainsäädännön avulla. Suomen itsenäistymisen alun sosiaalihuollon lainsäädännön tarkastelu rakentaa kuvaa hyvinvointivaltion kehittymisestä mutta kuvaa myös sosiaalisia ongelmia sen ajan kontekstissa. Tekstistä paikallistan *kursivoimalla* sosiaalisia ongelmia tai ihmisryhmiä, joiden tilanne käsitettiin sosiaalisesti ongelmalliseksi. Rajaan tarkasteltaviksi laeiksi vuonna 1922 säädetyn köyhäinhuoltolain sekä vuonna 1936 säädetyt huoltolait, jotka muodostavat kuvaa sen ajan sosiaalisista ongelmista sekä yhteiskunnan keinoista ja tavoista niihin puuttumisessa. Nämä lait muodostavat pohjan vuosien varrella tapahtuneelle sosiaalihuollon lainsäädännölliselle kehitykselle, jota tässä tutkielmassa en tule kokonaisuudessaan käsittelemään. Tarkastelen hyvinvointivaltion kehitystä hyvinvointiyhteiskunnaksi, edeten nykyhetken kuvaukseen. Päätän luvun sosiaalisten ongelmien kuvaukseen 2000-luvun suomalaisessa yhteiskunnassa. Katsaus menneisyyteen ja yhteiskunnan kehitykseen rakentavat ymmärrystä tämän päivän yhteiskunnan ja siinä esiintyvien ongelmien tarkasteluun, jotka ovat tutkimusaiheeni.

2.1 Itsenäisyyden jälkeinen aika hyvinvointivaltion perustana – vaivaisista huollettaviksi

Suomalainen hyvinvointivaltio on rakentunut kolmessa vaiheessa (Saari 2020, 17). Ennen näitä vaiheita sosiaalihuollon ja sosiaaliturvan perustaa rakennettiin köyhäinhuoltoilla ja huoltolaeilla. Suomen itsenäistymisen jälkeen voimassa oli vuonna 1879 säädetty vaivaishoitoasetus, jonka vaivaishoitoideologiassa vaivaistalojen perustaminen ja työkykyisten *köyhien* ojentaminen oli keskeistä. *Köyhyyden* syyt katsottiin vaivaishoitoasetuksen hengessä johtuvan yksilöllisestä huonoudesta. Vähitellen köyhyyden syyt johdettiin yhteiskunnan epäkohdista ja sellaisista tekijöistä, jotka eivät olleet köyhistä riippuvaisia. Tätä vuosisadan vaihteen ajattelun muutosta kuvaa vaivaishoito sanan vähittäinen korvautuminen köyhäinhoitosanalla. Käsitteiden muuttuminen kuvasti syvällisempää muutosta yhteiskunnassa, jolloin yhteiskunnan *vaivoina ollut yhtenäinen ihmisten joukko*, alettiin nähdä tukea ja apua tarvitsevina ryhminä kuten *turvattomina lapsina, alkoholisteina, taloudellisista vaikeuksista kärsivinä tai sairaina*. Syyt eri ryhmien ongelmien välillä nähtiin olevan erilaiset, joten hoidon tarpeetkin olivat erilaiset. Tästä syystä vaivaishoitoasetuksen ei enää katsottu pystyvän hoitamaan eriytyneitä ongelmia. (Jaakkola 1994, 117.) Vuonna 1922 säädetty köyhäinhuoltolaki jatkoi eriyttämistä, koska laki ei tuntenut kaikille tarkoitettua vaivaistaloa vaan

perustettavien kunnalliskotien tuli ryhmitellä hoidettavia iän, sukupuolen, elämäntapojen ja moraalien mukaan. Muutosta tapahtui myös käsityksissä, kun huolenpitoa ja kurinpitoa ei enää toteutettu samassa paikassa. (Satka 1994, 273–274.)

Sisällissodan jälkeen tilanne pakotti niin lasten kuin muidenkin sodan uhrien välttämättömän huollon ja toimeentulon tarpeiden täyttämiseksi valtion, kuntien ja kansalaisyhteiskunnan toimilla. Sosiaalinen auttava työ kohdistui *punaisten lapsiin, punaorpojen, punaäitien sekä aviottomien äitien sekä heidän lastensa* auttamiseksi. (Rauhala 2000, 68; Satka 1994, 272–273, 275.) *Lasten ongelmia* haluttiin lievittää, koska lapsista vastuun kantaminen, oli samalla myös tulevaisuuden yhteiskunnasta vastuun kantamista. Kuitenkin varsinainen lastensuojelulaki saatiin voimaan vasta vuonna 1937, vaikka siitä keskusteltiin koko 1920-luku. (Toikko 2005, 144; Urponen 1994, 180.) Valtion ja teollisuuden avustuksella perustetut kansalliset yhdistykset *punaorpojen* auttamiseksi edistivät samalla kaikkien lasten terveyttä ja hyvinvointia (Satka 1994, 273). Kunnan tuli vuonna 1922 säädetyin köyhäinhuoltolain mukaisesti huolehtia *alle 16-vuotiaista, joilta puuttui muu huolenpitäjä* (Ylikännö 2018, 23) ja perustaa lastenkoti, jos kaikkien lasten hoito ei ollut mahdollista yksityiskodissa (Satka 1994, 273). Köyhäinhuoltolain lisäksi vuonna 1922 säädettiin oppivelvollisuuslaki, joka velvoitti kuntia avustamaan *vähävaraisia perheitä*, jotta lapset pystyisivät käymään koulussa. Köyhäinhuoltolan ja oppivelvollisuuslain myötä julkisen vastuun merkitys lastensuojelussa kasvoi merkittävästi. (Ylikännö 2018, 23.)

Köyhäinhuoltolaki korosti inhimillisyyttä apua tarvitsevia kohtaan, avohoidon ensisijaisuutta ja perheiden toimintakyvyn ylläpitämistä. Laki kielsi myös vaivaishuutokaupat ja ruotuhoidon. Köyhäinhuoltolaki oli kuitenkin ankara niitä kohtaan, jotka laiminlöivät oman tai huoltovelvollistensa toimeentulon (Toikko 2005, 140; Urponen 1994, 179), koska lain lähtökohtana oli jokaisen velvollisuus oman ja lähiomaisten toimeentulon huolehtimisesta. Mikäli henkilö ei pystynyt hankkimaan hoitoa tai elatusta, tuli kunnan huolehtia tarkoituksenmukaisella tavalla henkilön hoidosta tai elatuksesta. Kunnan velvollisuus huolehtia kuntalaisista laajeni lain myötä, kun kunnan vastuulla oli huolehtia jokaisesta *vaikeuksiin joutuneesta*. Ennen kunnan velvollisuutena oli ollut köyhäinhoidon avulla huolehtia *leskistä, lapsista, työkyvyttömistä, sairaista ja vaivaisista*. (Urponen 1994, 179.)

Vaikka elämisen vähimmäisehtojen täytyminen oli uuden lain mukaan kunnan vastuulla, silti avuntarvitsijoita luokiteltiin laiskureihin ja todellisiin avuntarvitsijoihin sekä tekoköyhiin ja tosiköyhiin (Toikko 2005, 153; Urponen 1994, 182). Tämä ilmentää köyhäinhoidon varauksellista suhtautumista täysin vastikkeettomaan toimeentuloon, koska hyväntekeväisyyttä ei voitu ajatella

tehtävän julkisilla varoilla. Työsuoritukseen perustuvaa avun saamista sovellettiin laajasti, joten *työttömien* tuli osallistua hätäaputöihin ja erilaisissa sosiaalihuollon laitoksissa olevien, tuli siellä osallistua töihin oman kykynsä mukaisesti. Kotona asuvien vastikkeeton avustaminen katsottiin lainaksi, jonka kunta oli oikeutettu perimään takaisin, mikäli se oli mahdollista vaarantamatta avunsaajan toimeentuloa. (Urponen 1994, 182.)

Pula-ajan ja lamavuosien sosiaaliturva koki sisällöllisen uudistuksen. Vuonna 1937 tulivat voimaan huoltolait, jotka täydensivät edelleen voimassa ollutta vuonna 1922 säädettyä köyhäinhoitolakia. Huoltolait koskivat lastensuojelua, köyhäinhoitoa, irtolais- ja alkoholistihuoltoa eli erilaisille ongelmille säädettiin omat lait. (Satka 1994, 293; Urponen 1994, 195.) *Alkoholistit, rikolliset ja irtolaiset* eivät tulleet suoranaisesti tulkituksi huono-osaisiksi mutta heidän katsottiin tarvitsevan erityisjärjestelyitä ja eräänlaista ”käsittelyä” (Rauhala 2000, 68). Erillislakeja sovellettiin, jos ongelma ei pelkästään koskenut tulojen puuttumista tai niukkuutta. Lainsäädännöllä entistä täsmällisemmin määriteltiin huoltotoimintaa ja samalla luotiin sosiaali oikeudellisen toiminnan perusta. Huoltolakien myötä kunnalle tulleet tehtävät eivät sinällään olleet kunnille uusia, koska ne olivat ennenkin huolehtineet *alkoholisteista, lastensuojelullista turvaa tarvitsevista* sekä irtolaishuollosta yhdessä muiden viranomaisten kuten poliisin, lääninhallituksen ja holhouslautakunnan kanssa. (Urponen 1994, 195–196.) Lakiuudistuksen taustalla oli ajatus huoltotyöstä, joka oli asteittain toteutuvaa, kasvattavaa ja sopeuttavaa. Asteittain toteutuva huoltotyö piti sisällään ohjauksen ja neuvonnan, tämän jälkeen valvontaan asettamisen ja viimeisenä vaihtoehtona laitoshoidon. Samalla pyrittiin tehostamaan ja kohdentamaan toimintaa tarkemmin. (Satka 1994, 293; Toikko 2005, 153; Urponen 1994, 195–196.)

Irtolaislaki kohdistui niihin, jotka *kerjäsivät* tai *epäsiveellisellä* tavalla hankkivat elantonsa. Myös *työn vieroksuja* ja *elatusvelvollisuutensa laiminlyöjät* kuuluivat irtolaislain kohderyhmään. Vaikka irtolaislaki piti sisällään tahdonvastaisia toimenpiteitä, Suomessa ei *irtolaisuutta* kriminalisoitu vaan sosiaaliministeriö sai kontrollointitehtävän poliisin ja sisäasianministeriön sijaan. Kova kuri kasvatti huollettavaa etenkin pakkomuotoisissa alkoholistihuoltoloissa, pakkotyölaitoksissa ja työlaitoksissa. Ja samalla pakkolaitokset eristivät huollettavan suojellakseen yhteiskuntaa. (Böök 1948, 227–251 Urposen 1994, 196 muk.; Satka 1994, 293; Urponen 1994, 178, 196.) Irtolaishuolto keskittyi nopeasti *naisprostituutujen* käsittelemiseen, kun alkoholistihuolto keskittyi miesten huoltoon, koska alkoholistihuoltoloissa ei edes ollut naisten paikkoja (Satka 1994, 293).

Alkoholistolakia edelsi kieltolaki, joka loppui vuonna 1932, ja vasta alkoholistolain myötä päästiin tarttumaan itse ongelmaan kieltolain ylläpitämän kaksinaismoraalin jälkeen. Alkoholistihuollon

tavoitteena oli palauttaa *alkoholisti* raittiuteen raittiusvalvonnan tai ankaramman alkoholistihuoltolaan sijoittamisen avulla. Lopulta ensimmäiset A-klinikat perustettiin Suomeen 1950-luvulla. A-klinikoiden toiminta haastoi juridis-hallinnollisesti orientoituneen huoltotoiminnan vapaaehtoisuuden ja A-klinikan oman toiminnan riippumattomuudella. (Böök 1948, 252–274 Urposen 1994, 196 muk.; Toikko 2005, 177, 183; Urponen 1994, 178, 195–196.)

Lastensuojelulaki keskittyi nimenomaan *suojelua vaativiin, laiminlyötyihin, turvattomiin, huonosti hoidettuihin, alaikäisiin rikosentekijöihin, hairahtuneisiin ja pahatapaisiin lapsiin*, koska köyhäinhoitolain mukaisesti kunnalla oli jo velvollisuus huolehtia lasten elatuksesta. Huostaanotto oli säädetyn huoltolain keskiössä ja sitä kritisoitiin juuri siitä, että lakia säädettäessä keskityttiin lähinnä huostaanottoon. Kuitenkin lievemmat ongelmatilanteet voitiin ratkaista ohjauksella, neuvonnalla ja valvonnalla, vaikeimmissa tilanteissa voitiin turvautua sijaishoittoon tai laitokseen sijoittamiseen. Kritiikistä huolimatta lakiin oli kirjattu lasten oikeuksien parantaminen ja heidän oikeuksiensa turvaaminen. (Toikko 2005, 145; Urponen 1994, 195–196; Ylikännö 2018, 27–28.)

Lainsäädännöllisen tarkastelun päätteeksi voidaan todeta, että seuraava merkittävä ajanjakso lainsäädännössä oli 1950-luvulla, jolloin todettiin, että sotia ennen säädetyt lait eivät enää vastanneet tarpeita. Rahatalouden ja kaupunkielämän yleistyminen, ansioturvan aukot ja aikuisten lasten vaikeudet huolehtia vanhempiansa elatuksesta kiirehtivät lainsäädännön ajantasaistamista. Vuonna 1950 annettiin laki sosiaalihuollon hallinnosta, joka määritti ja raamitti sosiaalihuoltoa tiukasti. (Urponen 1994, 229.) Köyhäinhoitolaki uudistettiin vuonna 1956 ja nimi vaihtui uudistuksen yhteydessä huoltoapulaiksi, jossa edelleen painottui avohoidon ensisijaisuus ja sellainen auttaminen, jolla edistettiin avustettavien omatoimisuutta (Soikkanen 1966, 746–750 Urposen 1994, 231 muk.; Urponen 1994, 229, 231).

Laki päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huollosta korvasi alkoholistolain vuonna 1961 ja jälleen laki uudistettiin vuonna 1986 päihdehuoltolain uudistuksessa. Muutenkin 1980-luvulla uudistettiin tai jopa kumottiin monia lakeja; esimerkiksi uusi lastensuojelulaki säädettiin vuonna 1983 ja irtolaislaki kumottiin vuonna 1986. Sosiaalihuoltolaki astui voimaan vuonna 1984 ja korvasi aiemman huoltoapulain sekä sosiaalihuoltolain. (Urponen 1994, 231, 243–244, 255.) Merkittävä uudistus lastensuojelulakiin tuli vuonna 2007 ja varhainen puuttuminen sekä viranomaisyhteistyö nousivat lain keskiöön. Sosiaalihuoltolain kokonaisuudistus toteutettiin vuonna 2014 ja tämä toi samalla uudistuksia myös lastensuojelulakiin. (Ylikännö 2018, 29.)

Lainsäädännön ja sosiaalihuollon kehittäminen sekä hyvinvointivaltion vaiheittainen rakentuminen yhdessä loivat edellytykset tämän päivän hyvinvointiyhteiskunnalle. Onkin tärkeää tarkastella lainsäädännön, sosiaalihuollon ja hyvinvointivaltion rakentumista sekä kehittymistä kokonaisuutena, jossa kaikilla on oma merkittävä osansa.

2.2 Hyvinvointivaltiosta hyvinvointiyhteiskuntaan

Suomen katsotaan kuuluvan Pohjoismaisiin hyvinvointivaltioihin, jonka sosiaali- ja terveydenhuollon tuottamisesta vastaa pääsääntöisesti julkinen sektori. Kunnat tarjoavat edellä mainittujen palveluiden lisäksi myös koulutusta sekä kulttuuri- ja vapaa-ajanpalveluita. (Kantola & Kananen 2017, 12.) Hyvän hyvinvointivaltion pyrkimyksenä on tarjota kaikille kansalaisille tasapuoliset mahdollisuudet palveluiden käyttämiseen sosiaalisesta viiteryhmästä tai maantieteellisestä alueesta riippumatta (Toikko 2012, 18). Suomi on saavuttanut pohjoismaisen hyvinvointimallin tason muita Pohjoismaita myöhemmin, vasta 1980-luvulla (Kantola & Kananen 2017, 12). Tästä huolimatta Suomen vuosisadan kehitystarina maaseutumaisesta maasta hyvinvointivaltioiden 2000-luvun johtomaiksi, on uskomaton (Vaarama 2011, 15).

Suomalainen hyvinvointivaltio on rakentunut kolmessa vaiheessa ja sen sosiaali- ja terveystalitiikka on viimeisen sadan vuoden aikana ollut erilaisten murrosten kautta toistuvien uudistusten ja laajennusten kohteena (Saari 2020, 11, 17). Tapahtuneiden uudistusten kautta on muodostunut hyvinvointivaltion institutionaalinen rakenne (Saari 2020, 11), jossa valtion vastuu kansalaisista ulottuu laajalle. Julkiset palvelut, kohtuutasoinen toimeentuloturva, valtion vastuu ja keskeinen rooli sekä universalismi, jossa sosiaalietuudet kuuluvat kaikille kansalaisille ovat institutionaalisen sosiaalipolitiikan piirteitä. (Ritakallio 2000, 21–22.) Hyvinvointivaltio pitää sisällään käsityksen institutionaalisesta rakenteesta, joka tuottaa hyvinvointia ja jonka rakentumiseen vaikuttavat poliittiset valinnat. Tällöin yhteiskuntapoliittiset toimenpiteet vaikuttavat hyvinvoinnin määrään. Hyvinvointivaltio oikeuttaa käsitteenä itsensä juuri hyvinvoinnilla, joten olisi merkittävää, että hyvinvointivaltiot tuottaisivat enemmän ennalta määriteltyä hyvinvointia kuin esimerkiksi yhteiskuntamallit, jotka nojautuvat enemmän markkinalähtöiseen ajatteluun. (Kajanoja 2005, 93.)

Hyvinvointivaltion kolmivaiheinen rakentuminen

Hyvinvointivaltion lupaus löytyy Suomen laeista ja säädöksistä, näissä kiteytyy ideologia jokaisen selviytymismahdollisuuksien turvaamisesta sekä tasapuolisuudesta, joka on mahdollisuuksien tasa-arvoa (Metteri 2004, 22). 1920-luvulla myös Suomeen saapui yleismaailmallinen lama katkaisten

taloudellisen kasvun, joka itsenäistymisen jälkeen oli ollut nopeaa. Työttömyys lisääntyi ja vuoden 1932 kevättalvella luvut olivat ennätyselliset. Kortistossa oli yli 91 000 työtöntä, todellisen luvun ollessa kuitenkin vielä korkeampi. (Hentilä 2009, 155.) Hyvinvointivaltion perusta syntyi 1940-luvun lopulla, jolloin purettiin yhteiskunnassa sotavuosina 1939–1945 ollut säännöstelytalous. Hyvinvointivaltio tulevaisuuden visiona kuin monet lainsäädännölliset ja käytännölliset järjestelyt, kuten kaikkiin äiteihin ulottuva äitiysavustuslaki ja sotavammalaki, veivät kehitystä eteenpäin. (Rauhala 2000, 58; Toikko 2005, 139.)

Sota-ajan poikkeustilanteessa yhteiskunnan velvollisuudeksi katsottiin kansalaisten vaikeuksien lievittäminen, siten asenteet sosiaalipolitiikkaa ja etuuksia kohtaan muuttuivat. Sotavuodet vaikeuksineen omalla tavallaan valmistelivat sosiaalipolitiikan läpimurtoa, joka tapahtui 1950-luvun lopulla ja 1960-luvulla. (Urponen 1994, 215.) Palkkojen ja hintojen nousu, työllisyyskysymys ja valtion kassakriisit aiheuttivat yhteiskunnassa paljon talouspoliittisia haasteita. Vuonna 1956 puhkesi työtaistelu, joka venyi kolmen viikon yleislakoksi. (Toikko 2005, 139.) Toisen maailmansodan jälkeen 1950-luvun alusta 1960-luvun puoliväliin rakennettiin riskinhallintajärjestelmät huolehtimaan lapsuuden, työkyvyttömyyden tai vammaisuuden, sairauden ja vanhuuden aiheuttamiin riskeihin (Saari 2020, 17).

Suomalaisessa yhteiskunnassa agraariyhteiskunnan rakenteet säilyivät pitkään ja vielä ennen toisen maailmansodan alkua maatalous työllisti yli puolet Suomen väestöstä (Kröger 2000, 68; Urponen 1994, 166). Maaseudulla asuvan väestön tilanne vaikeutui 1950-luvun puolivälin aikoihin, kun luontaistalouden ja suvun varaan perustuva turvajärjestelmä alkoi rapautua (Uljas 2008, 37). Tämä johti siihen, että nuoret lähtivät maaseudulta kaupunkiin etsimään uusia mahdollisuuksia, jotain parempaa kuin mitä heidän vanhemmillaan oli ollut. Paremman maailman tavoittelu ja unelmien toteuttaminen käänsivät suomalaisen yhteiskunnan suunnan poliittisesti vasemmalle ja kohti hyvinvointivaltion muodostumista. (Uljas 2008, 38.) Toisaalta muuttoliike kaupunkeihin vaikeutti myös maaseudun tilannetta entisestään ja supistuneet elinmahdollisuudet lisäsivät entisestään muuttohalukkuutta (Jokinen & Saaristo 2006, 147).

Maaltamuutto ja kaupungistuminen loivat kuitenkin uusia haasteita (Uljas 2012, 178). Nopea muuttovirta kaupunkeihin aiheutti sen, ettei kaupungeissa oltu valmiina ottamaan vastaan niin paljon ihmisiä eikä pystytty rakentamaan tarpeeksi nopeasti tarvittavaa infrastruktuuria (Uljas 2008, 15), asuntoja ja muita tarvittavia palveluita kuten päiväkotia, kouluja ja terveydenhuoltoa (Jokinen & Saaristo 2006, 147). Ennen toista maailmansotaa ei kaupunkien asuntotilannetta ehditty täysin ratkaisemaan. Asuntoja oli edelleen vähän mutta niiden varustetaso parani sähkövalon, vesijohdon,

viemäröinnin sekä kylpyhuoneiden avulla. Alivuokralaisten pitäminen rajoitti perheen omaa elämää ja ahtaasti asuminen tuotti erilaisia asumisen ongelmia kuten liialliseen alkoholin käyttöön ja siveettömyyteen liittyviä ongelmia. (Urponen 1994, 191.) Muuttovirran synnyttämä asuntojen tarve synnytti uusia luonnollisia sosiaalisia alueita eli lähiöitä. Uudenaikaistuminen ja kaupungistuminen vaikuttivat lähiörakentamiseen, jossa tehokkuus oli keskeistä. Tavoitteena oli rakentaa kompaktikaupunkeja, jotka olivat toiminnallisesti tehokkaita. (Jokinen & Saaristo 2006, 153–154.)

Lähiöiden ensimmäiset asukkaat tulivat maalta tai pikkukaupungeista, he muodostivatkin ensimmäisen lähiösukupolven. Maaltamuuton seurauksena syntyi sisäisesti ristiriitainen murroskulttuuri ja sen mukainen elämäntapa, jonka syntymiseen vaikuttivat omalta osaltaan palkkatyö ja toisaalta maaseudun perintönä omaksuttu patriarkaalinen kulttuuri. Perhe nousi lähiöelämän keskiöön. Ajanvietto työpäivän jälkeen oli erilainen totutusta mutta lähiöt eivät tarjonneet varsinkaan patriarkaalisen normiston omaksumalle miehelle paljoakaan tekemistä. Vaimojen näkökulmasta tilanne oli järjetön, koska heidän päivänsä täyttyivät kotitöiden tekemisestä. Lähiöelämä saattoi tuntua puuduttavalta toistolta ja tähän helpotusta toi ravintola tai pubi lähiössä tai keskustassa. Tämä tarjosi tekemistä ja siellä tapasi kavereita, joiden kanssa puhuttiin esimerkiksi kalastuksesta tai puutöistä. Juominen saattoi symboloida miehelle itsemääräämisoikeutta ja juominen oli se asia, johon hän itse sai vaikuttaa muuten töissä ja kotona tapahtuvan määräilyn keskellä. (Jokinen & Saaristo 2006, 156, 158–161.)

Toinen uudistusvaihe sijoittuu 1970-luvun alkupuolella, jolloin oli vuorossa riskinhallintajärjestelmän rakentaminen työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseksi, asumisen ja asunnoiden rakentamisen tukemiseksi, koulutuksen tukemiseksi sekä työttömyyden varalle (Saari 2020, 17). Kröger (2000) toteaa 1960- ja 1970-lukujen luoneen uuden sosiaalipolitiikan, jossa vanhat toimintamallit vaihdettiin uusiin kattamaan lähes koko väestön. Uudet toimintamallit kattoivat väestön jokapäiväisiä aineellisia ja ei-aineellisia tarpeita. Samanaikaisesti sosiaalipolitiikka koki uudistuksen laajentuessaan sosiaaliturvajärjestelmistä hyvinvointipalveluihin. Perheille suunnattuja palveluita tuli perhepoliittisten etuuksien rinnalle ja eläkejärjestelmät laajentuivat, joiden myötä ikääntyneet saivat käyttöönsä enemmän terveys- ja sosiaalipalveluita. Ikäihmisten ja lasten hoito mullistuivat 1960- ja 1970-luvuilla ja näiden muutosten voidaan nähdä ohjaavan edelleen hoivapalveluiden järjestelmää. (Mt., 68–69.) Sosiaalivakuutukset tuovat elämään ennakoitavuutta ja samalla rakentavat elämän hallittavuutta sekä turvallisuuden tunnetta. Epävarmuuden hallitseminen, tulevan ennakointi ja onnettomuuksilta suojautuminen ovat sosiaalivakuutusten tehtäviä. (Kivipelto & Saikkonen 2017.)

Työttömyysturvan uudistus tapahtui vuonna 1985, jolloin otettiin käyttöön kaksiportainen työttömyysturva järjestelmä, jossa työttömyyskassojen jäsenet saivat ansiosidonnaisen työttömyysturvan ja muiden tarveharkintaisen työttömyysturvan maksoi Kansaneläkelaitos (Urponen 1994, 253). Hyvinvointiyhteiskunnan kolmas uudistusvaihe alkoi 1990-luvun laman aikaan ja jatkui laman jälkeen (Saari 2020, 17). Lama-aika ei kuitenkaan aiheuttanut hyvinvointipalveluja tai etuuksia koskevien lakien kumoamisia mutta etuuksiin tehtiin leikkauksia ja sosiaaliturvan kriteereitä tiukennettiin (Metteri 2004, 21). Ylivelkaantuminen ja maahanmuutto saivat omat riskinhallintajärjestelmänsä samalla, kun aiemmin rakennetut hallintajärjestelmät uudistettiin taloudellisesti kestävimiksi, muuttuviin elämäntilanteisiin sopivammiksi ja erilaisia kannustimia muutettiin johdonmukaisemmiksi (Saari 2020, 17). Suomalainen hyvinvointivaltio on rakennettu vahvan talouskasvun aikana ja vaikka rakennuskauden aikana on ollut myös talouden taantumia, kasvusuunta on ollut niistä huolimatta selkeä (Kivipelto & Saikkonen 2017).

Hyvinvointivaltio termiä ei ole käytetty hallitusohjelmissa 1960-luvun jälkeen, yhtä vuodelta 2003 löytyvää poikkeusta lukuun ottamatta. Hyvinvointiyhteiskunnan käsitteen käyttämistä poliittisissa-asiakirjoissa voidaan puoltaa monesta eri syystä. Hyvinvointiyhteiskunta käsitteenä on esimerkiksi vähemmän ristiriitoja luova käsite kuin hyvinvointivaltio, joka sanana kiinnittää huomion valtioon ja taisteluun sen resursseista. (Saari 2005, 37.) Hyvinvointivaltio termin korvautuminen hyvinvointiyhteiskunta termillä kertoo myös vastuu kysymysten muovautumisesta pois valtiosta asettuen enemmän yhteiskunnan kannettavaksi. Tällöin vastuun voidaan katsoa jakaantuvan entistä enemmän useampien tahojen kesken, korostaen yksilöiden omaa vastuuta itsestään, valinnoistaan ja elämästään.

Valtio ja yhteiskunta toisiaan täydentämässä

Kirsi Juhilan (2008) mukaan pohjoismaisen hyvinvointivaltion katsotaan nojaavan vahvasti julkiseen sektoriin (mt., 37). Valtio on vastuussa poliittisesta päätöksenteosta ja hyvinvointivaltion yleisiksi tehtäviksi voidaankin nimetä kollektiivisten hyödykkeiden kuten infrastruktuurin, turvallisuuden, koulutuksen ja terveydenhuollon turvaaminen (Michailakis & Schirmer 2014, 435). Tällöin lähtökohtaisesti esimerkiksi sosiaalipalvelut ja sosiaalityön palvelut katsotaan kuuluvan valtiollisesti sekä kunnallisesti tuotetuiksi ja kuuluvan kaikille kansalaisille. Kuitenkin sosiaalityötä tehdään varsinkin aikuisten parissa paljon kolmannella sektorilla eli monissa järjestöissä ja kirkon diakoniatyössä. (Juhila 2008, 37–38.) Yhteisöt ja yhteisöllisyys tuottavat hyvinvointia laajan järjestötoiminnan ja kansalaisten keskinäisten tuen ja huolenpidon verkostojen kautta (Juhila 2016, 124). Nämä toimijat laajentavat toimintakenttää ja tästä syystä on aiheellista ottaa käyttöön laajempi

hyvinvointiyhteiskunnan käsite (Juhila 2008, 37–38). Juho Saari (2005) toteaa, että hyvinvointiyhteiskuntakäsite mahdollistaa siten järjestösektorin osallistumisen hyvinvointivaltiosta käytävään keskusteluun (mt., 37).

Jokainen kotitalous käyttää vuoden aikana sosiaali- ja terveystaloudellisia tai saa joitakin tulonsiirtoja, kuten opintotukea, asumistukea tai lapsilisää (Saari 2020, 11). Hyvinvointivaltioissa pyritään lisäämään resursseja ja kohdentamaan niitä hyvinvointia lisäävästi. Tällöin hyvinvointia kuvaa käytössä olevien resurssien, kuten asuntojen, työn ja koulutuksen määrä. (Ervasti & Saari 2011, 191.) Hyvinvointivaltion kansantulon jakaminen aiheuttaa kuitenkin eturistiriitoja eri sosiaaliryhmien välille; missä suhteessa toisilta kerätään ja toisille annetaan (Uljas 2008, 9). Kaikkien kansalaisten kuuluminen samojen universaalien palveluiden ja tulonsiirtojen piiriin, on pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa koettu erittäin tärkeäksi (Raunio 2006, 14). Universaalien palveluiden avulla on parannettu kansalaisten yhdenvertaista kohtelua, tasa-arvoisuutta ja estetty leimaantumista, joka voi seurata huono-osaisille kohdennettujen etuuksien tai palveluiden käyttämisestä. Tämä on samalla muovannut normatiivisen näkemyksen yhteiskunnallisesta normaalista, jossa kaikki kansalaiset ovat osallisia. (Raunio 2006, 14.) Anna Metteri (2004) kuitenkin esittää väitöskirjassaan, että universalismi korostaessaan yhtäläisyyttä vähentää ihmisten tilanteiden yksilöllistä huomioimista ajassa, jossa yksilöllistyminen ja erilaistuminen kasvavat koko ajan (mt., 19).

Universaalien palveluiden tuottamisesta on jonkin asteisesti siirrytty ”welfare mixiin” eli monien tuottajien malliin, jossa palveluita tuotetaan myös julkisen sektorin ulkopuolella. Tämä kaventaa kansalaisten oikeutta palveluihin, jotka ovat rahoitettu ja tuotettu julkisesti. Julkisen sektorin suoranainen palveluiden tuottamisen vastuu vähenee mutta se on kuitenkin edelleen keskeinen palveluiden rahoittaja ja järjestäjä. Julkinen sektori pysyy edelleen myös palveluiden takaajana kansalaisilleen. (Raunio 2000, 24.) Markkinaperusteiset palvelut ovat lisääntyneet ja monien sosiaalisten etuuksien myöntämisessä tarveharkintaisuus on lisääntynyt (Melin & Blom 2011, 196). Julkisen vastuun vähentäminen jättää huomiotta ne erityisryhmät, jotka eivät pysty ajamaan omaa asiaansa sairauden, iän tai sosiaalisen tilanteen takia. Muutenkin sosiaalietuuksissa ja palveluissa tapahtuvat muutokset koskettavat erityisesti ihmisiä, jotka erityistarpeidensa takia ovat riippuvaisia näistä palveluista ja etuuksista. (Metteri 2004, 22.)

Ekonomistinen hyötyajattelu ja individualismi ovat keskeisiä teemoja yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa nykypäivänä. Individualismi ajaa yksilöiden oman toiminnan ja henkilökohtaiset valinnat hyvinvointivaltion ja sosiaalisen ajattelun ohi. Yksilöt ovat kuluttajia, joiden tulee osata navigoida kuluttamisen, yrittämisen, myymisen ja ostamisen maailmassa. Oma toimintaa tulee osata

suunnitella ja siitä syntyviä seurauksia laskelmoida. (Juhila 2016, 66–67.) Jotta yhteiskunta toimii mahdollisimman tehokkaasti, yksilöiden vähäinen riippuvuus hyvinvointivaltiosta ja vahva markkinatoimijuus ovat merkittäviä tekijöitä. Yksilön yritteliäisyys, valmiudet omiin tekoihin ja valintoihin liittyvien riskien hyväksymiseen sekä kyvykkyys selviytyä vaikeista tilanteista ovat tavoiteltavia ominaisuuksia. Tällöin riskejä saa ottaa mutta vastuu on riskinottajalla itsellään ja itsehallinnan painotus voi jättää yksilön yksin vastuuseen valinnoistaan ja itsestään. (Juhila 2016, 77; Valokivi 2008, 79.) Yksilöiden vastuuttaminen niin omasta elämästään kuin itsestään on nykyinen valtavirta, joka ei ota huomioon heikoimmassa asemassa olevien tilanteeseensa joutumisen syitä (Hänninen 2017). Vaarana onkin, että nämä yksilöt joutuvat palveluiden reunoille tai jopa niiden ulkopuolelle (Valokivi 2008, 79).

Niin hyvinvointiyhteiskunta kuin hyvinvointivaltio saavat kritiikkiä osakseen. Hyvinvointiyhteiskunnan käsitteestä Saaren (2005) mukaan puuttuu toimija, jonka vastuulla on ylläpitää ja uudistaa tuota institutionaalista rakennetta. Päätöksenteon vastuu on kaikilla, mutta toisaalta ei kenelläkään. (Mt., 38.) Hyvinvointivaltio on saanut oman osansa kritiikistä. Arvostelijat pitävät hyvinvointivaltiota kalliina, jossa julkinen sektori ja valtio ovat liian vahvassa roolissa. Julkisen sektorin kykyä vastata hyvinvoinnin vaateisiin on myös epäilty. Sitä pidetään holhoavana ja yksilöitä valvovana, valinnanvapautta ja itsemääräämisoikeutta rajoittavana, sosiaalisia suhteita vähentävänä ja yhteisöjä hajottavana. Arvostelijat toteavat, että hyvinvointivaltio myös passivoittaa kansalaisia ja tekee niistä kykenemättömiä tai haluttomia ottamaan vastuuta omasta elämästään ja hyvinvoinnistaan. Hyvinvointivaltion katsotaan myös laskevan onnellisuutta ja elämäntyytyväisyyttä. (Ervasti & Saari 2011, 201; Jokinen & Saaristo 2006, 129; Toikko 2012, 23.) Hyvinvointivaltiota ja hyvinvointiyhteiskuntaa koskevista arvosteluista huolimatta suomalaisen yhteiskuntapolitiikan lähtökohtana ja tavoitteena voidaan sanoa olevan hyvinvoinnin edistäminen (Saari 2011, 9) ja sosiaali- ja terveystalouden tehtävänä on sosiaalisten ongelmien hillitseminen ja hallitseminen (Saari 2020, 11).

Timo Toikko (2012) esittelee kolme näkökulmaa hyvinvointiyhteiskuntaan, jotka kaikki tarkastelevat hyvinvointiyhteiskuntaa hieman eri puolilta. Ensimmäiseksi hyvinvointivaltio ja hyvinvointiyhteiskunta eivät voi olla toisistaan erillisiä, vaan ne liittyvät tiiviisti toisiinsa ja täydentävät toisiaan. Toisesta näkökulmasta hyvinvointiyhteiskunta nähdään hyvinvointivaltion päämääränä, jonka saavuttamista valtio tukee. Hyvinvointiyhteiskunta voidaan nähdä myös hyvinvointivaltion vastakohtana, jolloin se toimii vapaan kansalaistoiminnan kenttänä. (Mt., 23.) Tässä tutkielmassa hyvinvointiyhteiskunta ja hyvinvointivaltio käsitetään Toikon ensimmäisen määritelmän mukaisesti täydentämässä toisiaan siten, että kokonaiskuvassa hyvinvointivaltio

muodostaa kovan ytimen, joka muodostuu päätöksenteon ja lakiin perustuvien tehtävien ympärille. Hyvinvointivaltio sijoittuu tällöin ikään kuin hyvinvointiyhteiskunnan sisälle ja uloimmalla kehällä poliittisen päätöksenteon, lakien ja strategioiden tukena ovat kolmannen sektorin toimijat kuten järjestöt, yhdistykset ja seurakunnat, mutta myös yritysmaailma sekä perheet ja muut luonnolliset yhteisöt, joihin ihmiset kuuluvat. Hyvinvointivaltion ympärillä on hyvinvointiyhteiskunta, joka antaa liikkumavaraa hyvinvointivaltiolle ja samalla luo sen ympärille käsitteellisen tilan, joka heijastaa yhteistä tahtoa (Saari 2005, 38). Tässä tutkielmassa käytetään edellä muodostettua kuvausta hyvinvointiyhteiskunnasta, jossa kolmas sektori, yritykset ja ihmisten luonnolliset yhteisöt muodostavat hyvinvointivaltion kanssa yhtenäisen kokonaisuuden.

Tässä luvussa on tähän mennessä tarkastelu hyvinvointivaltion kehittymistä ja siihen on peilattu niin yhteiskunnan kehittymistä kuin kehityksen mukanaan tuomien muutosten tuottamia ongelmia. Sosiaalisten ongelmien ollessa tutkielman keskiössä, on tarpeellista syventää vielä yhteiskunnassa esiintyviä ongelmia 2000-luvun näkökulmasta.

2.3 Hyvinvointiyhteiskunnan ongelmat 2000-luvulla

Hyvinvointi hyvinvointiyhteiskunnan ja hyvinvointivaltion nimien etuliitteenä sitoutuu hyvinvoinnista huolehtimiseen. Yksi yhteiskuntamme merkittäviä arvoja onkin hyvinvointi. Hyvinvointi on haasteellinen käsite avata mutta suhteellisen yksimielinen näkemys kuitenkin on, että hyvinvointi on arvona tärkeä ja edistettävä. Hyvinvointiargumentit saavat poliittisessa keskustelussa merkittävän painoarvon. (Lagerspetz 2011, 79–80.) Eriarvoisuuden vähentäminen on hyvinvointivaltion ytimessä ja on temaattinen kokonaisuus, joka pitää poliittisesti sekä institutionaalisesti hyvinvointivaltiota koossa. Yhteiskunnalliset jaot ja kulttuuriset erot saavat kansalaisten, heitä edustavien puolueiden ja intressiryhmien huomion eriarvoisuuden vähentämisen tarkastelussa. Tällöin myös heikossa asemassa olevien väestöryhmien elämän edellytysten kuten elintason, elämäntavan ja elämänlaadun vahvistaminen on pohdinnassa. (Saari 2020, 20.)

Hyvinvointivaltion tehtävä on siis vähentää rakenteellista eriarvoisuutta. Saaren (2020) mukaan on kuitenkin hyvin yksioikoista väittää sosiaali- ja terveystalouden yksinomaan tasa-arvoistavan kansalaisia. Ihmisten luokittelu eri kategorioihin heidän voimavarojensa ja neuvotteluvoimansa mukaan johtuu hyvinvointivaltion institutionaalisesta rakenteesta, joka ylläpitää eriarvoisuutta. Tästä hyvänä esimerkkinä on työterveyshuollon palvelujen rajautuminen työssäkäyville. (Mt., 26.) Yhteiskunnan eriarvoisuuskehitys Johannes Kanasen (2017) mukaan uhkaa eriyttää työmarkkinoita, asuinalueita ja palvelurakenteita sillä seurauksella, että köyhille on omat asuinalueensa, palvelunsa

ja työpaikkansa. Ja vastaavasti paremmin toimeentuleville ovat omansa. (Mt., 51.) Melin ja Blom (2011) toteavat näin jo käyneen, kun suuriin kaupunkeihin on muodostunut asuinalueita, joiden asukkaat ovat pääosin huono-osaisia. Työttömyys ja toimeentulotukiasiakkuus vaihtelevat kaupunginosien välillä varsinkin Tampereella ja Helsingissä. (Mt., 208.)

Myös Maria Ohisalo (2017) toteaa väitöskirjassaan yhteiskunnan riskeihin nykypäivänä kuuluvan niin asuinalueiden eriarvoistumisen, velkaantumisen, siirtolaisuuden kuin segregatiokin. Uudet sosiaaliset riskit kuten kansalaisuuden hiljalleen tapahtuva muutos kuluttajuuteen, työn muutokset, tavaraistuminen ja markkinavaltaistuminen rajaa osan ihmisistä yhteiskunnan reunoille sekä huono-osaisuuden notkelmiin. (Mt., 18–19.) Etäisyyksien kasvu ja eriytyminen hyvinvointiyhteiskunnan ytimen ja reunojen välillä aiheuttaa sosiaalisen etäisyyden kasvua, empatiakuiluja ja solidaarisuusvajeita. Empatiakuilut ja solidaarisuusvajeet syntyvät sosiaalisen etäisyyden kasvamisesta ja sen myötä aiheutuvasta kasvottomuudesta, jolloin ihmisten asenteet kovenevat. Ihmisille, jotka jäävät empatian ja solidaarisuuden ulkopuolelle rakennetaan omia sosiaalisten ongelmien hallintajärjestelmiä. Nämä järjestelmät pitävät sisällään kohdennetut palvelut ja täydentävät tulonsiirrot. On kuitenkin huomioitava, että sosiaalisten ongelmien ja sosiaalisten riskien rajanveto jakaa väestöä meihin ja niihin. (Saari 2020, 147–148.)

Vaikka valtaosa ihmisistä vaurastuu, heillä menee hyvin tai kohtalaisesti, niin samaan aikaan pienellä osalla menee entistä huonommin (Kananen 2017, 51; Saari 2020, 147). Jokisen ja Saarisen (2006) mukaan voidaan puhua niin sanotusta kaksi kolmasosaa-yhteiskunnasta, jossa kahdella kolmasosaa menee hyvin mutta loppu yksi kolmasosaa syrjäytyy täysin (mt., 142). Huono-osaiset lähtökohdat tutkimusten mukaan tuottavat huono-osaisuutta, joten huono-osaisuuden voidaan katsoa periytyvän. Myös vanhempien kouluttautumattomuus näyttää periytyvän lapsille. (Melin & Blom 2011, 198, 207–208.) Yhteiskunnan reunat ja huono-osaisuuden notkelmat näyttävät marginaalisuuden kautta sivussa ja reunassa olemisena. Vaikka marginaali edustaa syrjässä olemista ja toiseutta, yhteys marginaalin ja keskuksen, kuten yhteiskunnan, yhteisön tai normin, kanssa on olemassa. Keskusten ja marginaalien välisten yhteyksien ymmärtäminen on tärkeää, sillä eri tavoin marginaalisiksi ryhmiksi määrittyvät ryhmät asemoituvat toisiinsa ja keskuksiin eri tavalla. (Jokinen, Huttunen & Kulmala 2004, 12–13; Sandberg 2015, 103.) Syrjäytyminen voidaan nähdä yksilöiden hyvinvoinnin ongelmina ja ihmisen elämään kasaantuneina hyvinvoinnin ongelmina (Raunio 2006, 19) ja syrjäytyä voi käytännössä mistä tahansa (Sandberg 2015, 103).

Köyhyys tuli 1990-luvun laman myötä näkyväksi ja siitä muodostui rakenteellinen ilmiö. Kuten aiemmin mainittiin, köyhyyttä on itsenäistymisen aikoihin pidetty yksilön ongelmana ja sen syitä

myös yksilöstä lähtevinä (ks. Jaakkola 1994, 117). Köyhyyden rakenteessa on tapahtunut muutoksia menneinä vuosikymmeninä, kun vielä 1960-luvulla köyhyys paikantui maaseudun ja ikääntyneiden ongelmiksi, nyt köyhyys koskettaa useimmiten lapsiperheitä, erityisesti yksinhuoltajien perheitä. Pienituloisten joukko muodostui 2000-luvun alussa suurimmaksi osaksi työttömistä, eläkeläisistä ja opiskelijoista. Työssä käyvien köyhien määrä on myös kasvanut. Huono-osaisuus syntyy nimenomaan työttömyyden aiheuttamista toimeentulo-ongelmista, jotka tuottavat ja ylläpitävät muita huono-osaisuuden ilmiöitä kuten heikkoa terveyttä ja laskenutta elämänlaatua. (Melin & Blom 2011, 197–198; Laihiala & Ohisalo 2017, 143.) Opiskelijoiden taloudellinen tilanne on edelleen vaikea ja huolia aiheuttavat opintotuen pienuus, jolla yksistään ei pärjää. Työtä pitää tehdä opintotuen ohella, jotta pärjää mutta työn tekoa tulee kuitenkin rajoittaa, ettei menetä etuutta liian suurien tulojen takia. Tutkimuksen mukaan tuen pienuus ja kokonaan ilman tukea jääminen pelottivat opiskelijoita. (Kunnari 2017, 68.)

Huono-osaisuuden tekijät kietoutuvat toisiinsa ja siten vahvistavat toisiaan. Taustalla voi olla toimeentulon ongelmista johtuvia tekijöitä tai tekijöitä, jotka itsessään vaikeuttavat työllistymistä ja osallisuutta. Taustalta voi löytyä myös esimerkiksi elämänhallinnan vaikeuksia tai terveyteen liittyviä ongelmia. Huono-osaisuus myös kumuloituu. (Melin & Blom 2011, 210–211.) Köyhyys ei kuitenkaan aina tarkoita, että on muitakin ongelmia. Monet köyhiksi lukeutuvat ihmiset selviytyvät hyvin mutta pienituloisuus usein vaikuttaa syrjäytymiseen terveydestä ja hyvinvoinnista, koska aineelliset elinolot vaikuttavat merkittävästi terveyserojen syntymiseen. (Kunnari 2017, 31.)

Tutkimuksen mukaan 18–44-vuotiaiden taloudelliseen tilanteeseen liittyviä huolia aiheuttavat muun muassa osa-aikatyö ja sen myötä taloudellisen tilanteen heikkeneminen. Osa-aikatyön myötä saatava palkka jää normaalia palkkaa pienemmäksi mutta elämisen kustannukset eivät kuitenkaan pienene samassa suhteessa. Osa-aikatyöt ja työttömyys sekä määräaikaiset työt ja epävarmuus työn jatkumisesta aiheuttavat huolta. Myös 45–64-vuotiaiden keskuudessa pienet tulot ja työn puute aiheuttivat taloudellista huolta. Tässä ikäryhmässä ilmeni tutkimuksen mukaan taloudellista huolta työttömyyden, pitkien sairauslomien ja eläköitymisen johdosta. (Kunnari 2017, 68, 70.) Suomessa työttömyys on ollut kautta aikojen suurempaa kuin muissa Pohjoismaissa. Työttömyys on kasvanut vuosien saatossa, paitsi 1980-luvun loppu puolella, jolloin maassa oli käytännössä täystyöllisyys. Kuitenkin 1990-luvun lama romahdutti työttömyysasteen lähelle 20 prosenttia ja sen laskeminen on ollut hidasta. Pitkäaikaistyöttömyys ja nuorten alle 25-vuotiaiden työttömyys ovat eriarvoisuuden näkökulmasta tarkasteltuna huolestuttavia seikkoja. (Melin & Blom 2011, 198.)

Hyvinvointivaltion ja sosiaaliturvan edellytykseksi mainitaan usein talouskasvu mutta harvoin keskusteluun otetaan mukaan niitä ympäristötuhoja, joita jatkuva talouskasvu on aiheuttanut. Hyvinvointivaltion rajojen tarkastelu tulisi ulottaa myös planeetan rajoihin, koska ihmiset tarvitsevat luonnonresursseja hyvinvointiaan varten. Eurooppalaisten, mukaan lukien suomalaisten, kulutustottumukset aiheuttavat elinympäristöjen pilaantumista, Aasiassa tämä on johtanut jopa mannerten sisäiseen ja väliseen siirtolaisuuteen. Yksi maailman suurimmista ekologisista jalanjäljistä löytyy suomalaisilta ja jos kaikki muut eläisivät kuten suomalaiset, maapallon kantokyky ylittyisi moninkertaisesti. Tästä syystä länsimaissa talouskasvua ei ole enää perusteltua pitää hyvinvointivaltion tai hyvinvoinnin edellytyksenä. (Kivipelto & Saikkonen 2017.)

Sosiaalisia ongelmia ja ympäristöongelmia yhdistää se, että niiden ongelman määrittely ohjaa myös ratkaisuvaihtoehtoja. Kummatkin ongelmat johtuvat yhteiskunnan toiminnasta ja määrittelevät politiikan toimia, joilla ongelmia pyritään lievittämään. Ympäristöongelmat ja sosiaaliset ongelmat kietoutuvat myös yhteen. Esimerkiksi työttömyys lisääntyy tuotannon siirrettäessä halpatuotantomaihin ja ympäristövaikutukset lisääntyvät, koska kehittyvissä maissa ympäristönormien, kemikaalien ja päästöjen kanssa ei olla niin tiukkoja kuin Euroopassa. Ympäristöongelmien ulkoistettaessa kehittyviin maihin talouskasvun sivutuotteena syntyy haitakkeita, jotka ovat seurausta ympäristön epäoikeudenmukaisesta käytämisestä. (Kivipelto & Saikkonen 2017.)

Tässä luvussa on kuvattu sosiaalisia ongelmia 2000-luvulla, on kuitenkin paljon ongelmia, joita ei tässä yhteydessä käyty läpi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö muitakin ongelmia olisi. On vaan yksinkertaisesti mahdotonta tuoda kaikki ilmi ja käsitellä niitä tässä yhteydessä. Aineiston analyysi nostaa tarkasteluun vielä jotain tässä mainitsemattomia sosiaalisia ongelmia. Seuraavaksi siirrytään tarkastelemaan sosiaalisten ongelmien tunnistamista ja nimeämistä. Sosiaaliset ongelmat eivät vain esiinny yhteiskunnassamme, vaan joku tai jotkut ovat asian, ilmiön tai käytöksen tulkinnut ja nimennyt asian sosiaalisesti ongelmaksi. Sosiaalisten ongelmien tulkintatyötä tehdään myös musiikin avulla, joka on tämän tutkielman analyysin ytimessä.

3 SOSIAALISTEN ONGELMIEN TUNNISTAMINEN YHTEISKUNNASSA JA MUSIIKISSA

Sosiaalisten ongelmien tulkinta ja tulkitseminen yhteiskunnassa on monisyinen prosessi. Tulkintatyö on sosiaalisen ongelman tunnistamista, nimeämistä ja käsittelemistä (Pösö 1995, 34). Sosiaaliset ongelmat eivät vain ole olemassa (Holstein & Miller 1997, x) vaan niiden tulkintaan, tulkitsemiseen ja tunnistamiseen vaikuttavat monet asiat. Usein jokin yhteiskunnan instituutio esimerkiksi sosiaalityö nostaa julkiseen keskusteluun huolta herättävän ilmiön tai käytöksen, josta mahdollisesti julkisen keskustelun myötä vasta muodostuu sosiaalinen ongelma. Jotta sosiaalinen ongelma tulee sosiaalisesti olemassa olevaksi, täytyy jonkin tahon tunnistaa ja määritellä se sosiaalisesti ongelmaksi (Horsfall 2012, 3; Michailakis & Schirmer 2014, 433). Ongelman tunnistaminen on tärkeää, koska se aloittaa sosiaalisen muutosprosessin (Horsfall 2012, 3). Tällöin puhuminen ongelmasta mahdollistaa puheen mahdollisesta muutoksesta, voidaan jopa sanoa muutoksen olevan ongelmasta puhumisen seuraus. Tällöin havaittu muutos on ongelman ratkaisu. (Buttny 2004, 179–180.)

Tässä luvussa perustelen musiikki kappaleiden sanoitusten käyttämistä aineistona sosiaalityön pro gradu -tutkielmassa ja osoitan sanoitusten analysoimisen olevan tärkeä sekä monipuolinen lähde yhteiskunnallisten asioiden tarkastelussa. Musiikki osallistuu keskusteluun ajankohtaisista ilmiöistä ja sosiaalisista ongelmista kuvaamalla, sanoittamalla ja tuomalla niitä tietoisuuteen sekä yleiseen keskusteluun. Haloo Helsinki! yhtyeestä Elli Haloo toteaa Rumban haastattelussa (Hätinen 2021) kirjoittavansa tekemistään yhteiskunnallisista havainnoista. Hän sanoo, että ”*Mä uskon ihan oikeasti siihen, että musalla voi vielä muuttaa maailmaa. Musiikki voi saada ihmiset heräämään ja ajattelemaan*”. (Mt.)

3.1 Sosiaalisten ongelmien tunnistaminen ja tulkinta

Yhteiskunnassa hyvänä ja pahana sekä oikeana ja vääränä pidetyt asiat vaihtelevat ajan mittaan (Jokinen 2012, 255). Samoin sosiaalisten ongelmien luonne on ajassa muuttuvainen ja jatkuvassa liikkeessä oleva. Asiat, jotka ovat nyt tunnistettu sosiaalisiksi ongelmiksi eivät välttämättä ole olleet niitä menneisyydessä tai asetelma voi olla päinvastoin. Eri asioista ja ongelmista puhutaan eri aikoina myös erilaisella intensiteetillä. (Jokinen ym. 1995, 12.) Sosiaalisten ongelmien tutkiminen liittyy tilanteisiin, joissa käyttäytyminen ja toiminnat poikkeavat rutiineista sekä moraalista järjestyksestä, ja toiminta tunnistetaan poikkeavaksi (Juhila 2012a, 131).

Vaikka jokin asia arvioitaisiin olevan sosiaalinen ongelma, taustatekijät eivät välttämättä objektiivisesti tule esille. Määrittely riippuu määrittelijän näkökulmasta, intresseistä, moraalista ja monista muista seikoista. Näistä seikoista riippuen myös määritelmät vaihtelevat. (Michailakis & Schirmer 2014, 432.) Sosiaalisten ongelmien määrittelyssä tuotetaan erilaisia identiteetikategorioita millä tarkoitetaan, että ongelman määrittelyn yhteydessä tullaan aina määritelleeksi myös yksilöä. Yksilön ominaisuuksien lisäksi määrittelyssä huomio kiinnittyy yksilön osallisuuteen ongelman syntymisessä ja niiden ylläpysymisessä. (Jokinen 2012, 251.)

Michailakis ja Schirmer (2014) pyrkivät artikkelissaan löytämään vastausta siihen, miten eri toimijat rakentavat samaa sosiaalista ongelmaa eri tavoilla. He toteavat, että moderni yhteiskunta on moniarvoistunut, yhteiskuntaluokat, ala- ja vähemmistökulttuurit sekä ihmisten elämänpiirit ovat eriytyneet ja yhteiskunta moniarvoistuu. Tämä vaikuttaa siihen, ettei kaikilla toimijoilla ole yhtenevää kuvaa sosiaalisen ongelman terminologiasta, siihen vaikuttavista olosuhteista tai ongelmaan puuttumisen keinoista. (Mt., 432.) Konstruktionistisen näkökulman mukaan vaihtoehtoja on monia ja ongelmista tulkintojen tekeminen edellyttää valintoja (Pösö 1995, 47). Monet professiot kuten poliisit, lääkärit, sosiaalityöntekijät ja opettajat kohtaavat ja käsittelevät työssään sosiaalisia ongelmia. Sosiaalisten ongelmien institutionaalinen käsittely on siis usean eri profession tehtävänä. Jokinen ja kollegat (1995) käyttävät käsitettä ongelmatyön areenat kuvaamaan sitä paikkojen ja tilanteiden laajuutta, joissa sosiaalisia ongelmia tulkitaan. Niitä tulkitaan myös instituutioiden ulkopuolisilla areenoilla, kuten sanomalehtien uutisissa, arkisessa jutustelussa ja television saippuasarjoissa. (Horsfall 2012, 17; Jokinen ym. 1995, 14.) Myös monet muut taiteet kuten teatteri, elokuvat ja musiikki osallistuvat omalta osaltaan sosiaalisten ongelmien käsittelyyn ja tulkintaan.

Otso Sandberg (2015) on käyttänyt väitöskirjassaan ongelmallistamisen käsitettä kuvaamaan miten syrjäytymisestä tulee ongelma, joka koskee yksilöä, yhteiskuntaa tai koko väestöä. Ongelmallistamisessa ei olla kiinnostuneita kuka ongelman määrittelee vaan juuri, miten ongelma kielessä muotoutuu asian kiistämisen ja kritisoinnin tai ongelmallisena, vaarallisena ja uhkaavana esittämisen kautta. Tällöin asia, tapahtuma, elämän osa-alue tai ilmiö määritellään kielessä haitalliseksi juuri syrjäytymisenä, tai muuna sosiaalisena ongelmana, yksilölle tai yhteiskunnalle. Ongelmallistamisen analyysissä ollaan kiinnostuneita missä ja milloin tietyt asiat, ilmiöt tai tapahtumat esitettiin, tai esitetään, ongelmallisina kyseisen sosiaalisen ongelman näkökulmasta. (Mt., 44–46.) Sosiaalisten ongelmien määrittely vaatii siis tahon, joka sen määrittelee sosiaalisiksi ongelmaksi ja määrittelyssä tahot kielellisesti tuottavat sosiaalisia ongelmia esimerkiksi kritisoidulla tai kiistämällä tai muuten esittämällä asian tai ilmiön vaarallisena. Musiikki omalta osaltaan tuottaa ja ottaa kantaa sanoituksissa elämän ja yhteiskunnan ilmiöihin, tapahtumiin ja sosiaaliin ongelmiin.

Sanoitukset voivat määritellä ongelmaa, ne voivat kiistää sen olemassaolon tai ne voivat myös neutralisoida tai ”arkipäiväistää” sitä, kuten joissakin kappaleissa päihteiden käyttö tai rikollisuus tuotetaan tavallisena, jokapäiväisenä ja hyväksyttävänä asiana.

3.2 Sosiaalinen konstruktioismi sosiaalisten ongelmien tulkinnassa

Lähtökohtani tutkielmassa on konstruktioistinen, jolloin huomio kiinnittyy niihin tulkinnallisiin käytäntöihin, joiden kautta paikallisesti sekä tuotetaan että ylläpidetään arkielämässä esiintyvää moraalista järjestystä (Jokinen ym. 1995, 9). Kenneth J. Gergenin (2003) mukaan sosiaalisen konstruktioismin pääasiallinen tehtävä on kuvata prosesseja, joiden kautta ihmiset selittävät ja kuvaavat ympäröivää elämismaailmaansa, ja heitä sen maailman yhteydessä (mt., 15). Ilmiöiden kuvaaminen on osa sosiaalista vuorovaikutusta ja prosessia eikä siten maailmalla ole oletusarvoja sille millä sanoin niitä kuvaamme (Nikander 2001, 282–283). Maailma ymmärretään siis sosiaalisina rakennelmina, jotka ovat historiallisesti muotoutuneet ihmisten välisissä yhteyksissä (Gergen 2003, 15). Kuvauksemme kieli ja erilaiset ymmärtämisen tavat kuten tieteellinen kuvaus ja arkiymmärrys, antavat viitteitä siitä, mitä ajattelemme olevan keskeistä suhteissamme (Nikander 2001, 282–283).

Ymmärrys maailmasta rakentuu sosiaalisen konstruktioismin mukaan ihmisten välisissä suhteissa ja vuorovaikutuksessa. Tarkemmin tarkasteltuna ymmärrys tuotetaan arkisissa kanssakäymisissä ja sosiaalisissa suhteissa, tästä syystä sosiaalisen konstruktioismin tutkijoita kiinnostaa sosiaalinen vuorovaikutus, ja kieli erityisesti. Totuutena pidetty tieto nykyisestä maailmasta, kulttuurisesti ja historiallisesti muuttavana, muodostuu sosiaalisissa prosesseissa ja ihmisten toistuvissa kanssakäymisissä toistensa kanssa. (Burr 2015, 4–5.) Tieto on siten sosiaalisesti neuvoteltua (Nikander 2001, 282–283). Sosiaalisten ongelmien näkökulmasta tarkasteltuna Juhilan (2012a) mukaan ”*ongelmien rakentuminen on aina ihmisten, moraalisen järjestyksen murtumisen tulkintoihin osallistuvien aikaansaannos*”, jolloin aikaansaannokseen osallistuvat kaikki, jotka ongelmallista toimintaa tekevät, kuvaavat sekä selittävät (mt., 142). Sosiaaliset ongelmat tutkittuna sosiaalisen konstruktioismin näkökulmasta, sisältävät aina tulkinnallisen prosessin, joka pitää sisällään nimeämisen ja kehystyksen siitä, miten ongelma tulee ymmärtää (Best 2015, 19).

Keskeinen ajatus sosiaalisessa konstruktioismissa on tarkastella millä tavalla ihmiset rakentavat sosiaalista todellisuuttaan (Suoninen 2001, 380). Ihmiset konstruoivat havaintojaan ja kokemuksiaan omalla tavallaan ja siten aktiivisesti luovat konstruoimastaan omaa tulkintaansa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 81). Yhteiskunnallisen elämän suhteen erilaiset yhteisesti neuvotellut ymmärtämisen muodot ovat kriittisen tärkeitä, koska ne liittyvät ihmisten toimintaan. Erilaiset kuvaukset ja selitykset

ympäröivästä maailmasta muodostavat tavat sosiaaliselle toiminnalle. (Gergen 2003, 16.) Neuvoteltujen ymmärrysten kirjo on laaja, joten erilaisia sosiaalisia konstruktioita maailmasta on paljon. Nämä konstruktioit tuovat mukanaan ja houkuttelevat esiin ihmisten tietynlaista käytöstä, näin ollen kuvaukset sekä konstruktioit maailmasta ylläpitävät joitakin sosiaalisen toiminnan malleja ja poissulkevat toisia. (Burr 2015, 5.) Voidaan sanoa, että selitys rakentaa ongelman ja samalla konstruoi siitä tietynlaisen faktan (Juhila 2012a, 146).

Sosiaalinen konstruktionismin tarkoitus ei ole antaa suoria, selkeitä vastauksia. Parhaimmillaan se herättää kyseenalaistamaan totuttua ja samalla synnyttää halun vilkaista rajojen taakse. (Jokinen ym. 1995, 23.) Sosiaalisen konstruktionismin vaatimuksena onkin kriittinen suhtautuminen kaikkeen itsestään selvänä oletettuihin asioihin, kohdistuen niin maailmaan kuin itseenkin. Se kehottaa epäilevyyteen oletamuksissa koskien maailmaa, koska käsityksemme sisältämät kategoriat eivät välttämättä kohtaa todellista jaottelua. (Burr 2015, 3.) Sosiaalinen konstruktionismi keskustelee hyvin tutkielmassa käyttämäni kategoria-analyysin kanssa, joka erilaisten määreiden ja vihjeiden kautta tuo esiin sellaista, jota ei välttämättä ole suoraan sanottu. Musiikkikappaleiden sanoitukset antavat sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta mielekkään tutkimusaineiston, koska tutkielman aiheena ovat sosiaalisessa maailmassa esiintyvät sosiaaliset ongelmat, jotka näyttäytyvät ihmisten arkielämässä ja sen tapahtumissa.

3.3 Musiikki sosiaalisia ongelmia tulkitsemassa

Seuraavaksi esitän näkökulmia siihen, miten musiikki kytkeytyy yhteiskuntaan, esimerkkejä siitä mitä musiikkikappaleiden sanoituksia analysoimalla voidaan tutkia ja sitä kautta perustelen minkä takia on tärkeää tutkia musiikkia ja sanoituksia yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Tutkielmani ei keskity nimenomaan populaarikulttuurin, popmusiikin tai rockmusiikin tutkimiseen. Tästä syystä olen hyödyntänyt laajasti kirjallisuutta musiikin eri genreistä havainnollistamaan musiikin merkitystä ihmisille ja yhteiskunnalle.

Musiikilliset äänet ovat usein tärkeässä roolissa elämän suurissa tapahtumissa ja kokemuksissa, se on pysyvästi läsnä myös arkielämässämme (Turino 2008, 1). Musiikki kuuluu siis arkeen, juhlahetkiin, iloon, suruun ja kaikkeen elämään. Sosiologian professori Joseph A. Kotarban (2018) mukaan popmusiikki onkin yksi merkittävimmistä kulttuurin lähteistä yhteiskunnassa. Popmusiikki tarjoaa arkielämän soundtrackin, jonka avulla kuuntelija voi ymmärtää arkielämää (Mt., xvi.), koska pop- ja rockmusiikki sekä populaarikulttuuri heijastelevat aikakautemme asioita ja yleisilmettä (Connell & Gibson 2003, 71; Laamanen 2017, 145; Suoranta 2018, 319). Rockmusiikissa voidaan sanoa

nykyisyyden ja menneisyyden kulkevan rinnakkain, koska siinä käsitellään nykyisyyttä mutta usein myös yhteiskunnan menneisyyttä sekä kansallista kulttuuriympäristöä (Laamanen 2017, 145–146). Musiikilla on tärkeä asema suomalaisen kulttuurin ja mielenmaiseman muovaajana, kun teokset ja taiteilijat tällä tavalla pitävät yllä suomalaisuutta. Musiikki on yhdistänyt ihmisiä sekä välittänyt elämänohjeita ja identiteettejä. (Jokinen & Saaristo 2006, 313; Suutari 2007, 94.)

Musiikki tuottaa erilaisia merkityksiä kuuntelijan ja tekstin kohdatessa, ja näihin merkityksiin vaikuttavat myös konteksti eli elettyvä aikakausi sekä paikka (Suutari 2007, 99). Se, miten maailman koemme, on yhteydessä musiikin kuuntelemiseen. Musiikin avulla voidaan tehdä nähtäväksi kulttuurisia kokemuksia, rituaaleja ja tapoja. (Johansson 2013, 53.) Musiikin avulla voidaan sanottaa asioita ja purkaa huolta sekä ahdistusta, joita esimerkiksi ilmastokriisi ja ympäristölliset asiat aiheuttavat (Hansen 2020, 5). Populaarikulttuuristen tekstien, kuten sanoitusten, voidaan nähdä jäsentävän sosiaalista todellisuutta ja merkityksiä. Sanoitukset vaikuttavat omalta osaltaan siihen, miten hahmotamme elämää, sanoitukset uusintavat vakiintuneita malleja elämän hahmottamisessa, ne muokkaavat suhdettamme todellisuuteen ja voivat kiistää yleisesti tehtyjä tulkintoja. (Jokinen & Saaristo 2006, 264.)

Musiikkia on kauan käytetty protestin ja aktivismin tarkoituksissa (Hansen 2020, 5) inspiroidakseen suuria poliittisia liikkeitä (Turino 2008, 1). Musiikin poliittisuus voi esiintyä monella eri tavalla. Poliitikot ovat jo pitkään ymmärtäneet popmusiikin vaikutusvallan ja nuorien äänestäjien ääniä on yritetty saada poseeraamalla suosituksen yhtyeen kanssa. Musiikin poliittisuutta on esimerkiksi yritykset ei toivotun musiikin kieltämisestä sensuurilla tai joissakin maissa sanoitusten toimittaminen viralliseen tarkastukseen ennen kappaleen äänittämistä. Musiikin poliittisuus voi olla artistien itsensä määrittelemää, tällöin jokin tietty musiikkisuuntaus tai paikallisesti tuotettu musiikki voi olla ideologisesti suuntautunutta. Tällöin musiikki samalla sekä ilmentää alakulttuurin arvoja ja pyrkimyksiä että vahvistaa ja jäljentää kulttuuria. Alakulttuurit rakentavat identiteettiään musiikin avulla ja samalla tekevät näkyviksi erot ja eroavaisuudet muihin yhteiskunnan jäseniin. (Storey 2010, 127, 134–135.)

Musiikilla on ollut merkittävä asema Suomessa sotien jälkeen. Nuoriso oli tuolloin erittäin kiinnostunut musiikista sekä kulttuurista ja monien ammattiyhdistysten ja -järjestöjen aktiivit tekivät lauluja, ohjasivat ja näyttelivät näytelmissä, kirjoittivat muistelmia sekä runoja. Sotien jälkeiset kisällilaulut olivat pääasiassa hauskoja mutta myös pilkkasivat ja analysoivat. Lauluja esitettiin tupailloissa, mielenosoituksissa ja juhlatilaisuuksissa ja niiden kautta opittiin politiikasta paljon enemmän kuin pelkän puheen avulla. Tänä päivänäkin silloisten laulujen sisällöistä pystytään

päättämään jopa kuukauden tarkkuudella miltä ajalta kyseinen laulu on. Lauluilla on ollut merkittävä osuus mielialan kehittymiselle Suomessa kulloinkin vallinneen tilanteen mukaiseksi. Tämä kisällilaulujen vaihe edeltää paremmin tiedettyä yhteiskunnallista laululiikettä. (Uljas 2008, 57–60.) Poliittinen laululiike syntyi Helsingin Ylioppilasteatterissa 1960-luvulla. Kaj Chydenius sävelsi monia lauluja teatterille, jotka olivat yhteiskunnallisesti kantaottavia ja heijastelivat muutoksia vuosikymmenen aatteellisessa ilmapiirissä. (Jokinen & Saaristo 2006, 304; Rautiainen 2001, 173–174.)

Samoihin aikoihin poliittisen laululiikkeen kanssa vaikutti suomalainen folk-musiikki, joka myös pyrki ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin epäkohtiin (Jokinen & Saaristo 2006, 303). Folk-liike ei Suomessa kasvanut kovin suureksi mutta sen merkitys suomen kielellä tehtyjen lauluyriikoiden kehittymisessä oli tärkeä. Folk-musiikissa puhuttelevat tekstit nousivat ihanteeksi ja päämääräksi. (Rautiainen-Keskustalo 2019, 95–96.) Soittorajauksen piiriin joutuivat 1960-luvulla monet folk-liikkeen artistien ”protestilaulut”, varsinkin Irwin Goodmanin laulut koettiin rienauksena ja vuonna 1968 parhaimmillaan yhdeksän hänen kappalettaan oli kiellettyjen laulujen listalla. (Jokinen & Saaristo 2006, 303; Rautiainen 2001, 108.) Siinä missä Irwin toi lauluissaan ironisesti julki yhteiskuntakritiikkiä 1960-luvulla ja punk jatkoi tätä 1970-luvulla, niin 2000-luvulla rap jatkaa ironisen yhteiskuntakritiikin jakamista (Laamanen 2017, 134).

Musiikki ja sanoitukset tarjoavat monipuolisen alustan tarkastella muun muassa yhteiskuntaa, elämää, identiteettejä, sosiaalisia ongelmia ja sukupuoleen liittyviä teemoja. Ola Johansson (2013) on tutkinut ruotsalaisen Kent yhtyeen asemaa ruotsalaisen yhteiskunnan ilmentäjänä ja muokkaajana. Kent on erittäin suosittu kotimaassaan ja on saavuttanut suosiota myös Suomessa, Norjassa ja Tanskassa. Johansson tutkii Kentin sanoituksia peilaten niitä arjen nationalismiin ja hänen mukaansa sanoituksissa kuuluu arjen eletty elämä, mutta niissä kuuluvat myös erilaiset käsitykset nyky-Ruotsista. Sanoitukset perustuvat vahvasti yhtyeen jäsenten lapsuuden sekä nuoruuden kokemuksiin ja elämään Eskilstunassa, josta yhtyeen jäsenet ovat kotoisin ennen muuttoaan Tukholmaan. Maahanmuuttoon ja maahanmuuttovastaisuuteen liittyvät kysymykset sekä työläisluokan vaikeudet ovat Kent yhtyeen jäsenille itselleen tuttuja, joten näistä teemoista laulaminen on siten luontevaa. Kent käyttää lauluissaan ja mediassa tuttuja käsityksiä Ruotsista vahvistaen kansallisia uskomuksia. Toisinaan yhtyeen sanoituksissa muovataan uudelleen, modernisoidaan tai jopa torjutaan kansallisten uskomusten stereotyyppioita. (Mt., 40–43, 47, 50.) Suomen kontekstissa esimerkiksi Susanna Laamanen (2017) on käsitellyt suomenkielisen rocklyriikkaa metaforisesti postikortteina, jotka maalaavat sanoillaan ja sävelillään kuvaa Suomesta. Lyriikat sijoittuvat yhteiskuntaan,

kulttuuriperintöön ja maisemaan. Musiikki kertoo ihmisistä, maasta sekä uusintaa Suomea ja suomalaisuutta. (Mt., 125–126.)

Maskuliinisuus ja sosiaaliset ongelmat maskuliinisuuden näkökulmasta ovat Atte Oksasen (2011) tutkimuksen kohteina. Oksanen on tutkinut suomalaisten metalliyhtyeiden Kotiteollisuuden, Viikatteen sekä Timo Rautiaisen ja Trio Niskalaukauksen kappaleiden sanoituksia liittyen alkoholinkäyttöön, häpeään ja itsetuhoiseen juomiseen. Oksanen toteaa, että tutkittaessa sanoituksia tulee kiinnittää huomiota erilaisiin yhteyksiin, joita sanoituksissa ilmenee. Tällöin pystytään ymmärtämään, miten on muodostettu vaihtelevia merkityksiä koskien alkoholia ja huumeita. Kaikkien kolmen yhtyeen sanoituksissa on havaittavissa yhteiskuntakritiikkiä ja sanoituksissa käsitellään esimerkiksi laman aiheuttamaa miehen työttömyyttä, perinteisiä maskuliinisuuden ongelmia kuten perheväkivaltaa, itsemurhia ja alkoholismia. Nämä yhtyeet ilmentävät sanoituksissaan sosiaalisia ongelmia, jotka liittyvät juuri maskuliinisuuteen. (Mt., 359–360.) Sannin, Evelinan, Vesalan ja Vestan lyriikoita on Pro gradu- tutkielmassaan tutkinut Liisa Harni (2019). Tutkielmassa todetaan naisartistien lyriikoiden tuottavan monipuolisesti normeja ja stereotyyppioita koskien sukupuolta ja varsinkin naiseutta. Harni tuo esille lähdeaineistonsa toistavan, purkavan ja käsittelevän sukupuolistereotyyppioita ja -rooleja. (Mt.)

Edellä mainitut esimerkit osoittavat, kuinka laajasti erilaisia teemoja voidaan sanoitusten ja musiikin kautta tutkia sekä tehdä tulkintoja yhteiskunnasta ja tavoistamme toimia. Musiikkia tehdään paitsi viihdyttämään mutta myös lohduttamaan, kertomaan tarinoita ja kertomaan tapahtumista, kohtaloista sekä välittämään tietoa, tunteita ja mielipiteitä. Musiikin tehtävä yhteiskunnassa on kuvata ympäröivää maailmaa paljastaen, ihmetellen, arvioiden, kritisoiden ja jopa kärjistäen. Sanoitukset tulkitsevat nähtyä, koettua, tunnettua ja kuultua.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää millaisia sosiaalisen ongelmien kategorioita Haloo Helsinki! yhtyeen sanoituksista on paikannettavissa ja kuinka hyvinvointiyhteiskuntamme tulee näiden perusteella tulkituksi. Tässä luvussa esittelen tutkimuskysymyksen ja Haloo Helsinki! yhtyeen. Aineiston kuvauksessa esittelen aineiston, kuvaan aineiston hankkimiseen ja käsittelyyn liittyvää prosessia, esitän ja perustelen tekemäni rajaukset aineiston käytössä. Tämän jälkeen siirryn kategoria-analyysin esittelemiseen, jota käytän analysoidessani sanoituksia. Kuvaan analyysiprosessin etenemistä tutkielmassani kategorioiden muodostumisesta pohdiskelevaan analyysiin. Tutkielmaan liittyvä eettinen pohdinta päättää tutkimuksen toteutukseen liittyvän luvun.

4.1 Tutkimuskysymys

Tutkielmassani pyrin kategoria-analyysin avulla havaitsemaan, millaisia sosiaalisia ongelmia sanoituksissa ilmenee ja mitä ne kertovat yhteiskunnastamme.

Tutkimuskysymykseni on: *Miten sosiaalisia ongelmia kategorisoidaan Haloo Helsinki! yhtyeen kappaleissa ja kuinka yhteiskuntamme tulee näiden perusteella tulkituksi?*

4.2 Haloo Helsinki! yhtye

Vuonna 2006 neljä nuorta Elli Haloo (oikealta nimeltään Elisa Tiilikainen), Jere Marttila, Leo Hakanen ja Jukka Soldan olivat perustaneet aloittelevan rockyhtyeen (Luoto 2017). Yhtye on vuosien varrella julkaissut yhteensä seitsemän albumia, yhden EP-levyn sekä joitakin kappaleita singlejulkaisuina. Yhtyeen ensimmäinen albumi *Haloo Helsinki!* on julkaistu vuonna 2008 (Pekkanen 2017, 7) ja viimeisin albumi *Älä pelkää elämää* julkaistiin syyskuussa 2021. Yhtyeen suosioista kertovat yli 700 tehtyä keikkaa, 400 000 myytyä levyä (Pesonen 2021, 35), useat albumeilta nousseet hittikappaleet lataus- ja radiolistojen kärkeen ja yhtyeen tupla- ja triplaplatinaa myyneet albumit (Pekkanen 2017, 7).

Yhtye on saanut vuosien varrella tunnustusta yhteensä kymmenellä Emma-palkinnolla. Emma Gaala on musiikkialan tapahtuma, jossa jaetaan palkintoja vuoden menestyneimmille taiteilijoille ja alan ammattilaisille. (Emma Gaala 2021). Haloo Helsinki! yhtyeen musiikki on innoittanut myös teatterimaailmassa. Yhtyeen musiikkiin pohjautuva Suomen Komediateatterin ja Vallila Music Housen tuottama musikaali *Maailma on tehty meitä varten* sai ensi-iltansa 6.2.2020 Helsingissä Linnamäen Peacockissa. Yhtye pyysi faneilta tarinoita elämän käännekohdista ja näitä tarinoita

käytettiin käsikirjoituksen tukena. Musikaalin käsikirjoittivat Kiti Kokkonen ja Jenni Pääskysaari ja ohjauksesta vastasi Samuel Harjanne. Eeva Kontu toimi musikaalissa vastaavana kapellimestarina, musiikkidramaturgina ja musiikin sovittajana. (TINFO 2021.)

Haloo Helsinki! yhtyeen musiikki on luonnollisesti kasvanut ja kypsynyt vuosien varrella. Alkutuotannon punkhenkinen pop-rock musiikki on saanut sävyjä niin suomalaisesta melankoliasta, konemusiikista, folkista, hard rockista kuin räpistä (Pekkanen 2017, 7). Nykyään yhtye tekee itse omat kappaleensa, joten he pystyvät hyvin vaikuttamaan omaan tuotantoonsa ja esittämiensä kappaleiden sanomiin. Yhtyeen musiikin monet vivahteet ja siinä ilmenevät vaikutteet mahdollistavat laaja-alaisen tulkinnan, kestäen viittaukset niin popiin, rockiin kuin iskelmäänkin. Marko Aho (2002) kirjoittaa väitöskirjassaan, että nykyään perinteinen iskelmä on sekoittunut muun muassa moniksi rock-iskelmän alalajeiksi häivyttäen samalla rockin ja iskelmän eroja. Tyylien sekoittuminen on synnyttänyt mahdollisesti laajimman suosiota nauttivan keskitien rock-iskelmän, jonka näkyvimpiä edustajia ovat menneinä vuosina olleet muun muassa Aki Sirkesalo, J. Karjalainen ja Rauli Badding Somerjoki. (Mt., 12–13.)

Elli Haloo toteaa Hulluuden Highway dokumentissa (2017), ettei yhtyeellä ole yhtä selvää musiikillista linjaa, jonka mukaan he ovat tehneet kappaleitaan, vaan kappaleet syntyvät fiiliksellä ja rohkealla kokeilulla (mt.). Yhtyeen laulaja ja nykyään pääsääntöisesti yhtyeen sanoituksista vastaava Elli Haloo on sanonut, että sanoituksia tehdessään hänellä on ollut ajatuksia tietyistä asioista mutta lopullinen vastuu jää kuuntelijalle itselleen (Porvari 2021). Uusimmalla albumilla on enemmän yhteiskunnallisia teemoja kuin aikaisemmilla levyillä, mutta yhtyeeltä ei varsinaisia kannanottoja kuulla, yhtye uskookin enemmän itseoivaltamisen voimaan kuin saarnaamiseen tai osoitteluun. Yhtyeen jäsen Jere Marttila toteaa Rumban haastattelussa, että heidän yhtyeensä edustaa heidän musiikkiaan mutta bändinä he eivät ota kantaa tai moralisoi, vaikka julistavat joitakin teemoja kappaleissaan. Ihmisyys, suvaitsevuus ja inhimillisyys ovat kuitenkin teemoja, joiden puolella Haloo Helsinki! Marttilan mukaan seisoo. (Hätinen 2021; Pesonen 2021, 38.) Haloo Helsinki! suosittuna ja tunnettuna yhtyeenä tuottaa yhteiskunnallista puhetta kiinnittämällä kappaleissaan huomion esimerkiksi ilmastonmuutokseen, mielenterveysongelmiin tai eriarvoisuuteen. Näin yhtye osallistuu kappaleillaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja sosiaalisen todellisuuden kartoitukseen (Oksanen 2007, 160).

Haloo Helsinki! yhtyeen sanoitukset käsittelevät muun muassa rakkautta, ihmisyyttä, pettymyksiä, elämän vaikeuksia, yhteiskuntaa, ihmisten solidaarisuutta, tai sen puutetta, sekä luonnon merkitystä ihmisille. Sanoitusten puhuttelevaisuuden ja moninaisuuden sekä herkkien ja tarttuvien sävellysten

ansioista yhtye on suosittu, palkittu ja tykätty Suomi-rockin ilmentäjä. Yhtyeen kappaleita soitetaan monilla eri radiokanavilla, SuomiPopista Iskelmä radioon, ja tämä kertoo yhtyeen laajasta kuulijakunnasta mutta myös musiikillisesta monimuotoisuudesta puhuttelevineen ja ajankohtaisineen sanoituksineen sekä kauniista, tanssittavista ja menevistä melodioista.

4.3 Aineiston kuvaus

Tutkielmani aineisto muodostuu Haloo Helsinki! yhtyeen kappaleiden sanoituksista. Aineisto on helposti saatavilla, koska yhtye on julkaissut sanoituksia joidenkin cd-levyjen välissä olevissa kansilehtisissä sekä vuonna 2017 julkaistussa 25 kappaleen nuotit ja sanoitukset sisältävässä nuotti- ja kuvakirjassa *Laulut on tehty teitä varten*. Sanoituksia on marraskuusta 2021 lähtien saatavilla myös suoratoistopalvelu Spotifyn kautta (Spotify 2021). Aineiston kokoamisen aloitin kesän 2021 alussa, jolloin lainasin kirjastosta omista kokoelmista puuttuvat albumit kesän 2021 aikana ja tiedustelin kevään 2021 lopulla *Laulut on tehty teitä varten* nuottikirjaa Haloo Helsinki! yhtyeen virallisia fanituotteita myyvältä halooshop.fi-verkkokaupasta. Kirjan myyntiversiot olivat loppu, mutta varastosta löytyi yksi kannesta vahingoittunut kappale, joka sitten ystävällisesti postitettiin minulle.

Päädyin tutkielman tekemisen alkuvaiheessa rajaamaan tutkielmassa käytettävän aineiston koskemaan albumeiden *Maailma on tehty meitä varten* (platinapainos), *Kiitos ei ole kirosana*, *Hulluuden Highway*, *Älä pelkää elämää* kappaleita sekä yhtä albumilla *III* olevaa vahvaa, eriarvoisuutta kuvaavaa kappaletta *Teidän lapset* ja yksinään julkaistua singleä *Tuntematon*, yhteensä 50 kappaletta. Päädyin tähän rajaukseen, koska näiden albumeiden sanoitukset ovat virallisesti ja julkisesti saatavilla sekä rajaamani aineiston sanoitukset ovat yhtyeen jäsenten käsialaa. Aineistoon sisältyvien kappaleiden määrä tarkentui vielä myöhemmin analyysin alkuvaiheessa. Aineistoon kuuluvat levyt ja kappaleet ovat julkaistu vuoden 2010 jälkeen, joten näiden kappaleiden sanoitukset kommentoivat omaa ajankuvaansa (Laamanen 2017, 129) eli nykypäivän elämää, joka on tämän tutkielman tarkastelun kohteena.

Kesän 2021 aikana kirjoitin 50 kappaleen sanoitukset Wordiin, josta muodostui 58 liuskan aineisto kirjoitettuna fontilla 12 ja rivivälillä 1, sisältäen jokaisen albumin kohdalla oman liuskan, jossa on kootusti albumin tiedot ja kappaleet numeroituna. Wordiin kirjoittamisessa noudattelin tiukasti sanoitusten kirjoitusasua enkä muuttanut sitä millään tavalla. Samoin pitäydyin aineiston Wordiin siirtämisessä säkeistöjen alkuperäisessä muotoilussa. Pääsääntöisesti yhden kappaleen sanat mahtuivat yhdelle A4:n liuskalle. Numeroin kappaleet albumin ja kappalejärjestyksen mukaisesti, esimerkiksi yhtyeen neljännen albumin ensimmäinen kappale sai numeron 4.1, toinen kappale

numeron 4.2 ja niin edelleen. Poikkeuksena albumeista irrallaan julkaistu kappale Tuntematon, jolle en erikseen numerokoodia luonut. Kappaleiden numerointi helpottaa analyysia tehdessä, koska tällöin ei tarvitse kirjoittaa kappaleen koko nimeä. Analyysia tehdessä, jota esittelen tarkemmin luvussa 4.5, huomasin, että joissakin kappaleissa oli enemmän yhteiskunnallista ja sosiaalisiin ongelmiin liittyvää tematiikkaa kuin toisissa, ja joissakin kappaleissa sitä ei ollut juuri ollenkaan. Tässä kohtaa aineistoni pieneni, koska jätin pois sellaisten kappaleiden sanoitukset, jotka eivät olleet tarkoituksenmukaisia tutkimuskysymyksen kannalta. Lopullisen aineiston muodostaa 39 kappaletta, joista 18 kappaleesta esitän analyysiosassa aineisto-otteita. Wordiin kirjoitettuna 39 kappaleen sanoitukset muodostavat yhteensä 45 liuskan aineiston, joka sisältää jokaisen albumin koontisivut. Aineiston muodostaman 39 kappaleiden numerokoodit, kappaleiden nimet ja tekijätiedot löytyvät listattuna ennen lähdeluettelo.

4.4 Katégoria-analyysi

Aineiston analyysissa käytän metodina katégoria-analyysia, jonka avulla muodostan aineistosta sosiaalisten ongelmien katégorioita. Katégoriat ja katégorisointi ovat läsnä kokoa ajan puheessa ja kirjoituksissa, kun ihmiset tekevät keskinäisessä kanssakäymisessä ymmärrettäväksi sosiaalista todellisuuttaan. Luokittelua tapahtuu koskien ihmisiä, jolloin esimerkiksi luokittelemme heitä työssäkäyviin tai työttömiin. Myös tavaroita, maita ja yhteiskunnallista ympäristöä voidaan luokitella. (Juhila ym. 2012a, 18.) Lepperin (2000) mukaan katégoria-analyysissa ollaan kiinnostuneita, miten erilaisia katégorioita käytetään luonnollisesti esiintyvässä puheessa ja teksteissä (mt., 15). Tästä syystä katégoria-analyysissa on keskeistä ihmisten arkielämä ja siinä tapahtuva ihmisten keskinäinen toiminta (Juhila ym. 2012a, 17, 23). Juuri tämä arkielämän näkökulma puoltaa katégoria-analyysin valitsemista omaan tutkielmaani, sillä käyttämäni aineisto on luonnollinen ja se tuottaa havaintoja arkielämästä.

Katégorisaatiossa on kyse kohteen nimeämisestä, kuvaamisesta ja luomisesta (Jokinen ym. 1995, 17). Samalla pyritään selvittämään miten arkielämän eri osa-alueisiin yhdistettynä yleisimmät kulttuuriset tulkintarakenteet muodostavat sosiaalisten ongelmien katégorioita (Jokinen ym. 1995, 9). Ilman luokittelua toisten ihmisten ymmärtäminen erilaisissa tilanteissa olisi mahdotonta. Tällaista luokittelua nimitetään katégoria-analyysissa katégorisoinniksi tai katégorisaatioksi, ja katégoria syntyy näiden luokittelujen tuloksena. (Juhila ym. 2012a, 17–18.) Katégorisoinnissa luodaan moraalista järjestystä tuottamalla kuvauksia sekä tunnistamalla niitä (Juhila ym. 2012b, 71). Katégorioilla kuvataan kulttuurisidonnaisesti toimintaa, onko se sopivaa vai ei kyseisessä kulttuurissa (Välimaa 2011, 28). Vivien Burr (2015, 4) toteaa, että katégoriat ja tavat ymmärtää maailmaa ovat kulttuurisesti ja historiallisesti sitoutuneita. Ympäröivä kulttuuri liittyy vahvasti katégorisointiin ja

kategoriointi muovaa omalta osaltaan ympäröivää kulttuuria (Välimaa 2011, 28). Ymmärtämisen tavat ovat omalla tavallaan sen ajan tuotteita, jotka ovat riippuvaisia myös vallitsevan ajan yhteiskunnallisista ja taloudellisista järjestelyistä (Burr 2015, 4).

Kategorioiden tilannekohtaisuus aiheuttaa niiden käytössä vaihtelevuutta ja paikallista määrittymistä. Kategorioista saatava kulttuurinen tieto ei ole luonteeltaan staattista vaan se elää käytännöissä. Kategoriat ovat tekemistä, jotka näyttäytyvät ihmisten välisessä toiminnassa, eikä niillä ole itseisarvoa, vaan ne tulevat esille käytännön toimintaan orientoitumisessa. Huomattavaa on, että kategoriolla ei sinällään ole toiminnallista voimaa tai ne eivät ohjaa ihmisten toimintaa, vaan ihmiset synnyttävät voiman tilanteisesti käyttämällä, neuvottelemalla ja vastaanottamalla niitä. Tekemisen vuorovaikutuksellinen luonne tulee esille kategorioiden kuvaamisessa ja tunnistamisessa, kummankin esiintyessä kategoriolla on sosiaalisia vaikutuksia. Tunnistaminen on merkittävä tekijä sosiaalisten maailmojen luomisessa mutta toisaalta tunnistamattomuus tekee näkyväksi kategorioiden paikallisen sekä historiallisen luonteen ja siten kategoriat muuttuvat ajan kuluessa. Kaikki kategoriat eivät siten ole itsestään selvästi jaettuina. (Juhila ym. 2012a, 37; Juhila ym. 2012b, 49, 51–52.)

Kategoria-analyysin perusta on etnometodologiassa, jonka luoja Harold Garfinkelin tuotokset ovat myös kategoria-analyysin perustana (Juhila ym. 2012a, 17). Harold Garfinkelin mukaan puheen ymmärtäminen on tilannesidonnaista, tästä hän on käyttänyt *indeksikaalisuuden käsitettä*. Samalla sanalla voi olla monta eri merkitystä ja lausumilla on puheessa vaihtoehtoisia merkityksiä, joten ne tarkentuvat ja määrittyvät puhetilanteessa tilannekohtaisesti. (Garfinkel 1967 Juhilan ym. 2012a, 22 muk.; Juhila ym. 2012a, 22; Suoninen 2001, 375.) *Refleksiivisyys* on toinen Garfinkelin käyttämä käsite, joka tarkoittaa sitä, että ihmisen toiminta ei ole mekaanista sääntöjen noudattamista vaan tekemistä, joka perustuu ihmisen sosiaalisesta ympäristöstä tekemäänsä arvioivaan järkeilyyn. Näin ollen kategoriat eivät ole valmiina annettuja vaan jokaisessa tilanteessa erikseen toimija valitsee itse millaiset kategoriat kielenkäyttöön sisällyttää. Kategorisoinnissa refleksiivisyys tarkoittaa siis toimijan itse tekemiä valintoja käyttämiensä kategorioiden suhteen. (Ruusuvuori 2001, 394; Suoninen 2001, 374; Välimaa 2011, 25.)

Harvey Sacks jatkoi ja jalosti Harold Garfinkelin etnometodologisia ajatuksia ja Sacksin varhaistuotannon tekstien ja tutkimusten kautta tarkentuivat kategoria-analyysin käsitteistö ja välineet. Sacksin työ jaetaan usein jäsenyysskategorisoinnin analyysiin (membership categorization analysis) ja keskusteluanalyysiin (conversation analysis). Jäsenyysskategorisoinnin analyysia voidaan käyttää kaikkien puhe- ja tekstiaineistojen analysoimisessa, mutta keskusteluanalyysin aineistoksi käy ainoastaan keskustelu. (Juhila ym. 2012a, 17, 25.) Perinteisesti saksilainen jäsenyysskategoria-

analyysi tehdään ihmisistä ja kategoriat ovat ilmauksia, jotka kuvaavat ihmistä (Juhila ym. 2012a, 27). Tässä tutkielmassa Sacksin jäsenyyuskategoria-analyysia käytetään soveltuvien osien ja huomion kohteena ovat ei-personoidut sosiaalisten ongelmien kategoriat, personoitujen ihmisiä koskevien kategorioiden sijaan (ks. Juhila ym. 2012b, 58). Sanoitusten analyysin tekemisessä käytän valikoidusti Sacksin jäsenyyuskategoria-analyysin välineistä kategorioita (category) ja kategoriasidonnaisia toimintoja (category bound activities), jotka ovat kulttuurisesti kategorioihin liitettyjä toimintoja ja määreitä (Juhila ym. 2012a, 27; Juhila ym. 2012b, 61). Kategoriasidonnaiset toiminnot löytyvät etsimällä tekstistä verbejä, jotka sitovat tekstin subjektin ja objektin kuten työntekijä auttaa asiakasta (Lepper 2000, 15). Tämän lisäksi tarkkailen aineistossa mahdollisesti ilmeneviä Sacksin määrittelemiä kategoriapareja (standardized relational pair) sekä me-he kategorioita (Juhila 2012b, 178; Juhila ym. 2012a, 28).

Me ja he kategoriat ovat yleisimpiä arkielämässä käytössä olevia kategorioita. Leudar ja kollegat (2004) toteavat me-he kategorioiden olevan kategoriapari (standardized relational pair), jolloin toisen kategorian käyttäminen tuo myös toisen näkyväksi. (Mt., 245; myös Hester & Eglin 1997b, 45.) Sen lisäksi, että me-kategoria tuottaa me-henkeä, niin se määrittelee ulkopuolisia ja tuottaa toiseutta. Me olemme ulkopuolisia heidän ryhmästään ja he ovat ulkopuolisia meidän ryhmästä, tämä toiseuden määrittely on ihmisten keskinäisessä toiminnassa olennainen elementti, ja sen välttäminen on käytännössä mahdotonta. Toisten ryhmien kategorisaatiot voivat usein rakentua leimaaviksi ja stereotyyppisiksi, tällöin toiseuden tuottaminen nähdään sekä negatiivisena että tuomittavana toimintana. (Juhila 2012b, 180, 182.) Sosiaaliset ongelmat ja niiden kategorisointi tuottaa toiseutta mutta tekevät näkyviksi sosiaaliin ongelmiin liittyvän me-he jaon kuten aineiston analyysissa esiintyvän me hyväosaiset – he huono-osaiset tai me hyvin toimeentulevat – he vähävaraiset.

Sosiaalisten ongelmien tarkastelussa tuotetaan kategorioita ongelmista, niiden mahdollisista syistä mutta samalla kategorisoidaan myös ihmisryhmiä, jotka kärsivät sosiaalisista ongelmista (Juhila 2017b, 178). Tutkielmani aineistosta muodostuneiden sosiaalisten ongelmien kategorioiden analysointia tehdessäni, analyysiin väistämättä liittyy kategorioita ihmisryhmistä kuten syrjäytyneet, hyväosaiset ja uhrat (ks. Juhila ym. 2012b, 55, 58–60). Juhilan (2012b) mukaan arkipäivän kanssakäymisessä ja sosiaalisessa toiminnassa ihmisryhmien kategorisointi tuottaa jakoa meihin ja heihin, me – he jako on koko ajan läsnä, vaikka siihen ei sillä tavalla tule kiinnittäneeksi huomiota. Arkipäiväisessä toiminnassa sijoitamme itsemme jatkuvasti erilaisten ryhmien jäseniksi, jolloin olemme ryhmän jäseniä, yksi meistä. Tämä tekee rajausta heihin, joihin emme kuulu. (Mt., 178.)

4.5 Analysointi

Analysoin sanoituksia irrotettuna niiden musiikillisesta kokonaisuudesta. En siis analyysissäni ota huomioon sävellystä, melodiaa, rytmiä tai mahdollisia musiikkivideoita. Käsittelen tässä tutkielmassa sanoituksia puhtaasti teksteinä, vaikka Lehtimäki ja Lahtinen (2006) ovat tästä erimieltä ja toteavat, että ”[--] rock-sanoitusten irrottaminen *musiikista* ei ole järin mielekästä” (mt., 20). Teen tämän sanoitusten irrottamisen musiikista tästä huolimatta, koska tutkielmassani en keskity populaarimusiikin tai ylipäätään *musiikin* tutkimiseen, vaan keskityn kirjoitettuihin sanoituksiin ja niiden sisältöihin sosiaalisten ongelmien näkökulmasta.

Analysointiprosessin kuvaamisen alkuun on todettava, että analyysin tekeminen Sacksin jäsenyyuskategoria-analyysin valittuja välineitä, kategorioita, kategoriasidonnaisia toimintoja ja mehe kategoriapareja käyttäen, vaati soveltamista. Analyysissä ei keskitytty personoituja, ihmisiä koskevia kategorioiden muodostamiseen, vaikka mielenkiinnon kohteena olevat sosiaaliset ongelmat toki tuottavat kategorioita ihmisryhmistä (ks. luku 4.4). Aineistona ovat sanoitukset eivät muodosta yhtenäistä tekstikokonaisuutta, josta analyysia tehdään. Aineisto siinä mielessä oli hyvin hajanainen, jota kuvaa myös analyysin alkuvaiheessa sanoituksista irrotettujen aineisto-otteiden huomattava määrä.

Aloitin analyysin tulostamalla 58 liuskan aineiston ja lukemalla aineiston läpi useampaan otteeseen. Vähitellen lukemisen yhteydessä merkitsin alustavasti ruksin niiden kappaleiden kohdalle, joissa on jonkinlaisia ilmauksia, tutkimuskysymykseen liittyen, sosiaalisista ongelmista ja yhteiskunnallisesta sisällöstä. Lukemisen lomassa kuuntelin kappaleita cd-levyiltä ja suoratoistopalvelu Spotifyn kautta. Lukemisen ja kuuntelemisen vuorottelu toi vaihtelua, mutta auttoi myös muodostamaan kokonaiskuvaa albumien teemoista sekä avasi monen kappaleen kohdalla sisältöjä ja merkityksiä. Jatkoin aineiston lukemista ja pyrin etsimään sieltä asioita, ilmauksia ja vihjeitä, joita voidaan pitää tai jotka vihjaavat sosiaaliin ongelmiin kuten väkivaltaan, yksinäisyyteen, syrjintään tai ilmastonmuutokseen liittyvistä asioista. Aineiston useamman läpiluvun jälkeen huomasin, että kaikissa sanoituksissa ei ollut tutkimuskysymykseni kannalta oleellista tietoa ja aineistoni pieneni koskemaan 39 kappaletta (ks. tarkemmin luku 4.3).

Tämän jälkeen kävin 39 kappaleen aineiston taas läpi useamman kerran ja tein jokaiselle kappaleelle oman ison post-it-lapun, johon kirjoitin muutamalla sanalla kyseisessä kappaleessa esiintyviä ilmauksia sosiaalisista ongelmista ja yhteiskunnallisista asioista. Seuraavaksi tein Excel-tiedoston, johon kirjoitin kaikkien kappaleiden numerot ja nimet. Tähän koontitiedostoon kirjoitin uudella

aineiston läpiluku kerralla kappaleittain edellisen lukemisen tuotoksena syntyneiden post-it-lappujen sisällöt allekkain. Samalla täydensin listausta, jos huomasin aiemmin mainitseemattoman asian. Seuraavalla läpiluvulla poimin tekstistä koontitiedostoon sanoituksista suoria aineisto-otteita (jatkossa myös ote), jotka kuvasivat ja sanoittivat tekstistä aiemmin poimittuja ilmauksia. Näitä aineisto-otteita kertyi huomattava määrä. Otteiden lisäyksen jälkeen ryhdyin yhdistelemään ja luokittelemaan tekstistä löytyneitä kuvauksia ja ilmauksia sosiaalisista ongelmista sekä muista yhteiskunnallisista ilmiöistä tiiviimmiksi kokonaisuuksiksi.

Usean läpiluvun, luokittelun ja tiivistämisen jälkeen selvästi aineistosta nousi rakkauteen, ihmisyyteen, ihmisarvoon, elämän koettelemuksiin, väkivaltaan, valtaan ja ilmastoon liittyviä asioita. Aineisto-otteet tuottivat ihmisyyteen ja ihmisen olemassaoloon liittyviä ja niitä vahingoittavia sosiaalisia ongelmia. Näistä teemoista muodostuivat tutkielman kokoavat pääkategoriat *särkynyt ihmisuus, vaativa elämä ja globaali ihmisuus*. Huomattavaa aineisto-otteiden määrää lähdin tiivistämään siirtämällä niitä Word-tiedostoon järjesteltynä näiden kategorioiden alle. Näiden Wordiin vieminen oli jatkotyöskentelyn kannalta järkevää, koska tekstin Wordista Wordiin siirtäminen sujuu helpommin. Tässä vaiheessa myös tulostin aineisto-otteiden Word-tiedoston 17 paperiliuskaksi, koska koen paperilla olevien tekstikokonaisuuksien hahmottamisen olevan helpompaa.

Työskentelyni tässä vaiheessa huomasin, että muodostuneet kategoriat käsittivät paljon viittauksia erilaisiin sosiaalisiin ongelmiin sekä kategoriavihjeitä, jotka vaativat vielä työstämistä. Jatkoisin edelleen kolmen kategorian sisältämien asioiden luokittelua ja tiivistämistä. Etsin otteista kategoriasidonnaisia toimintoja, eli verbejä, jotka eivät aina kuitenkaan esiintyneet otteissa perinteisen mallin, kuten asiakas kysyy tai työntekijä kuuntelee (Välimaa 2011, 27) mukaan. Kiinnitinkin huomiota aineisto-otteissa verbeihin, jotka kuvaavat ja liittyvät sosiaalisten ongelmien kategorioihin kuten tuomita, rajoittaa, lyödä tai pärjätä. Muita otteista etsimiäni asioita olivat kategoriaparit, nimenomaan me-he kategorioiden näkökulmasta. Kategoriaparien paikantaminen toisinaan tapahtui usein vain toisen parin kautta, joka oli otteessa tuotu ilmi. Parin toisen puolen nimeäminen tapahtui siten nimetyn parin kautta sekä otteessa esiintyvien kategoriasidonnaisten toimintojen kautta. Ja vähitellen aineistoa työstäessä, luokittelua jatkaessani ja paikallistaessani kategoriasidonnaisia toimintoja aineisto-otteista pääkategorioiden alle muodostuivat tarkemmat sosiaalisten ongelmien kategoriat, jotka ovat tutkielman analyysin kohteina. Analyysin tuloksena muodostuneet sosiaalisten ongelmien kategoriat on esitelty taulukossa 1.

Taulukko 1 Pääkategoriat ja sosiaalisten ongelmien kategoriat

Pääkategoria	Sosiaalisten ongelmien kategoriat
Särkynyt ihmisyyys	eriarvoisuus itsekkyyys valta päihde- ja mielenterveysongelmat
Vaativa elämä	vaatimukset ja suorittaminen elämishakuisuus vastapainona
Glokaali ihmisyyys	maailman tapahtumat ilmastonmuutos

Sanoitusten käyttäminen aineistona toi analyysin tekemiseen sellaisia haasteita, joihin en ollut osannut ennalta varautua. Laulujen sanoitukset aineistona ovat informatiivisia ja sanoitukset näyttäytyivät toisinaan hyvinkin monitasoisina, symbolisina, monimerkityksellisinä ja rikkaina vaikka pelkästään sanojen lukumäärän mukaan tarkasteluna aineisto on verrattain suppea esimerkiksi haastattelulla kerättyyn aineistoon verrattuna. Kutsun näitä merkityksellisesti rikkaita mutta pelkästään sanojen lukumäärän mukaan mitattuina suppeita sanoituksia tiivistetyiksi teksteiksi, koska niiden sisältämä informaatiomäärä oli kuitenkin pääsääntöisesti runsas. Aineistosta otteiden poiminta kategorioita muodostaessa havainnollisti sen, että aineisto-otteet ovat verrattain lyhyitä. Tästä syystä myös varsinaisessa analyysiosassa esiteltävät aineisto-otteet ovat suhteellisen lyhyitä. Olen sosiaalisten ongelmien analyysissä joutunut tekemään paljon tulkintaa esitetyistä, toisinaan lyhyistä aineisto-otteista ja tästä syystä olen tulkinnan tueksi tuonut analyysiin myös tutkimuskirjallisuutta, vaikka tämä ei kategoria-analyysin perinteeseen suoranaisesti kuulukaan.

Olen analyysitekstissä *kursivoinut* analyysin perusteena olevan sanan tai sanat, jotka esiintyvät aineisto-otteessa. Näin osoitan yhteyden otteen ja analyysitekstin välille. Olen mahdollisuuksien mukaan pyrkinyt säilyttämään analyysin kohteena olevan sanan tai otteesta irrotetun kohdan kirjoitusasun alkuperäisessä muodossaan. Joissakin tapauksissa olen joutunut taivuttamaan analyysinkohteena olevaa otteen sanaa tai tekstiä, jotta se on kieliopillisesti sopinut analyysitekstiin, mutta tämä ei ole kuitenkaan vaikuttanut otteen alkuperäiseen sanomaan.

Kategoria-analyysin valmistuttua, kokoaan johtopäätöksissä kategorioiden analyysia yhteen. Johtopäätöksissä muodostan tulkintaa siitä, miten yhteiskuntamme tulee tulkituksi sanoituksista

muodostuneiden kategorioiden perusteella. Johtopäätösluvussa pyrin nivomaan menneisyyden ja nykyisyyden yhteen eli peilaan tämän päivän sosiaalisia ongelmia itsenäistymisen jälkeiseen aikaan; mikä on muuttunut vai onko mikään? Muodostan myös analyysia siitä, millainen yhteiskuntamme on analyysissa muodostuneiden sosiaalisten ongelmien kautta tarkasteluna.

Tutkielman aineiston muodostuessa sanoituksista on kyse moneen kertaan tulkitun asian tulkitsemisesta ja tulkintaketju jatkuu vielä lukijan tulkintana tutkijan tekemästä tulkinnasta. Sanoittaja on tehnyt oman tulkintansa sanoituksen innoittamasta asiasta, joka voi jo valmiiksi olla jonkun toisen henkilön tekemä tulkinta asiasta tai ilmiöstä. Tulkintaa toisin sanoen tekevät kaikki yhdessä ja erikseen tulkittavan asian tai ilmiön kanssa tekemisissä olevat. Sanoitusten analysoiminen on monitasoista tulkintatyötä, johon tutkijana osallistun tarjoamalla oman tulkintani aiheesta. Tämän tutkielman kategoria-analyysin tarkoituksena ei ole muodostaa faktatietoa, vaan tarjota yhden tulkinnan muiden tulkintojen lisäksi. Tulkinnan tekeminen liittyy myös tutkimuseettisiin kysymyksiin, joita esittelen seuraavassa alaluvussa tarkemmin.

4.6 Tutkimuseettiset kysymykset ja tietosuoja

Hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti noudatan tutkielmassani huolellisuutta, tarkkuutta ja rehellisyyttä tutkimustyössäni koko tutkimusprosessin ajan. Pyrin kuvaamaan tutkimusprosessini mahdollisimman tarkasti ja avoimesti. Muiden tutkijoiden teksteihin viitatessa, olen tutkielmaani kirjoittaessa kiinnittänyt erityistä huomiota lähdeviitteiden merkitsemiseen ja siten osoitan kunnioitusta ja arvostusta heidän tekemäänsä työtä kohtaan. Tutkielmani luonteen ja aineiston julkisuuden takia minun ei ole tarvinnut tehdä eettistä ennakoarviointia. (TENK 2013, 6.)

Tutkielman tekemisen aikana olen kiinnittänyt huomiota aineiston hankkimiseen, säilyttämiseen, käsittelemiseen ja aineisto-otteiden esittämiseen tutkielmassa. Käytetty aineisto on julkisesti saatavilla eikä sisällä arkaluonteisia tietoja, joita tulisi erityisesti suojata aineiston keräämisen, käsittelyn ja analysoinnin tai säilyttämisen osalta. Olen säilyttänyt sähköisessä muodossa olevaa aineistoa tallennettuna ulkoiselle kovalevylle sekä Tampereen korkeakouluyhteisön GDPR-standardit täyttävässä OneDrive-pilvipalvelussa. Kaikki aineistoon liittyvät paperitulosteet sekä analysointivaiheessa syntyneet isot post-it laput olen säilyttänyt kotona työpöydän laatikossa. Tulen tutkielman valmistuttua poistamaan tietokoneelle ja OneDrive-pilvipalveluun tallentamani tiedostot ja hävittämään silppuamalla paperitulosteet, joihin olen kerännyt sanoituksia tutkielmani tekovaiheessa.

Laadullisessa tutkimuksessa etiikan ja tutkimuksen suhde näyttäytyy kahdella eri tavalla; tutkimustuloksilla on eettisiä vaikutuksia ja toisaalta eettiset kannat vaikuttavat ratkaisuihin, joita tutkimuksessa tehdään (Tuomi & Sarajärvi 2018, 147). Tekstin merkitys muodostuu sen kautta, miten sitä luetaan, käytetään vai jätetäänkö käyttämättä. Lukijan oma asemoituminen tekstin lukemiseen vaikuttaa paljon siihen, miten teksti avautuu lukijalle ja millaisia merkityksiä teksti saa. (Günther & Raitakari 2012, 118.) Tekstien tutkiminen sisältää aina tulkitsemisen pakon. Ihmistieteille ominaista on tulkitseminen toisinaan enemmän tai vähemmän epävarmasti. (Aho 2007, 121.) Sanoituksia käyttäessä aineistona ja niihin viitattaessa, tulee ottaa huomioon tekijänoikeusasioiden tarkka huomioiminen, tekijän moraalisten oikeuksien kuten isyysoikeuden ja respektioikeuden kunnioittaminen. Isyysoikeudella tarkoitetaan tekijän nimen ilmoittamista ja respektioikeuden mukaan teoksen omalaatuisuutta, tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa ei saa loukkaavalla tavalla muuttaa. (Kopioisto 2020.)

Tutkijan tulkinnessa on kyse tulkitun tulkitsemisesta, joten tässäkin tutkielmassa ei välitetä lukijalle koskemattomuutta (Jokinen ym. 1995, 23). Laulun sanoittaja on tehnyt oman tulkintansa esittämästään asiasta, josta minä, tutkijana teen omaa tulkintaa, kuten jokainen kappaleita kuunteleva. Respektioikeuden mukaisesti tulkintaa tehdessäni, noudatan sanoitusten alkuperäistä sanomaa enkä radikaalista voi sitä muuttaa. Kunnioitan tällä tavalla myös kappaleiden sanoittajia, joiden sanat ja laulun merkityksen jokainen kuulee omalla tavallaan kietoutuneena omaan henkilöhistoriaansa sekä sen hetkiseen tunnetilaansa. Kategorioiden nimeäminen ja analyysi on tutkijoiden mukaan ”käsityötä”, joten toinen tutkija voisi päätyä erilaisiin kategorioihin kuin mihin itse päädyin tässä tutkielmassa (Laitila ym. 2012, 266).

Olen koonnut aineiston vain virallisista sanoituksista eli olen erityistä huolellisuutta ja tarkkuutta noudattaen kirjoittanut ne Wordiin albumeiden kansilehdistä ja painetusta nuotti- ja kuvakirjasta, joiden katson olevan sanoitusten virallisia lähteitä. En ole aineiston kokoamisessa käyttänyt esimerkiksi internetissä olevan Youtube sivuston yhtyeen fanien tekemiä musiikkivideoita ja niistä löytyviä kappaleiden sanoja enkä suoratoistopalvelu Spotifyn kautta saatavia sanoja. En ole myöskään itse kirjoittanut sanoituksia kappaleita kuuntelemalla. Vaikka aineisto on nyt kirjoitettuna Word-muotoon, en tätä kuitenkaan tule julkaisemaan tämän tutkielman liitteenä. Tämä sen takia, että vaikka sanoitukset ovat julkisesti saatavilla edellä mainituilla tavoilla, ne eivät kuitenkaan ole virallisesti saatavilla suoraan netistä esimerkiksi yhtyeen internetsivuilla. Kunnioitan siten yhtyeen ja tuotannon päätöstä siitä, että viralliset sanoitukset ovat saatavilla vain heidän määrittelemillään tavoilla. Pro gradu- tutkielmani on julkinen asiakirja, joka tullaan julkaisemaan ja arkistomaan Tampereen yliopiston julkaisuarkisto Trepossa pysyvästi.

Tieteellisiin periaatteisiin kuuluu, että tutkimustuloksiin vaikuttavat seikat on tuotava julki. Yleisesti vaaditaan tutkimustuloksiin vaikuttavien tekijöiden julkituomista, mutta todellisuudessa on täysi mahdottomuus tuoda kaikkea taustatietoa julki. (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 101–102.) Tutkielmaa kirjoittaessani pohdin eettisesti, miten pystyn rajaamaan pois kappaleiden ja sanoitusten herättämät sellaiset tunnekokemukset, jotka liittyvät omaan henkilöhistoriaani, muistoihini ja kokemuksiini ja siten säilyttämään mahdollisimman objektiivisen lähestymistavan tulkinnan tekemiseen. Teen analyysia tutkimuskysymyksen näkökulmasta, jolloin henkilökohtaiset tunnekokemukseni jäävät helpommin taka-alalle. Todettakoon kuitenkin, että tarkastelen sanoituksia yhteiskunnallisten ja sosiaalityön silmälasien läpi, jolloin näiden avulla havaitsen mahdollisesti sanoituksista herkemmin erilaisia sanomia tai tulkitsem herkemmin asioita ja sanoja aiemmin mainittujen sidonnaisuuksien mukaisesti. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan laadullisessa tutkimuksessa myönnetään tutkijan oman taustan vaikuttaminen siihen, miten hän tutkijana kuulee ja tekee havaintoja. Tutkija on luonut tutkimusasetelman ja tulkitsee tuloksia. (Mt., 160.) Aineiston analyysia tehdessäni, pidätydyin tietoisesti lukemasta vuonna 2017 julkaistusta *Laulut on tehty teitä varten* nuotti- ja kuvakirjasta yhtyeen jäsenten ajatuksia ja kertomuksia kappaleiden taustoista ja teemoista. Toimin samalla tavalla yhtyeestä tehtyjä haastatteluja lukiessani, koska tällä tavalla pyrin varmistamaan, ettei kertomukset laulujen taustoista vaikuttaisi tekemääni tulkintaprosessiin.

5 SOSIAALISTEN ONGELMIEN KATEGORIAT JA NIIDEN MUKAINEN YHTEISKUNTA

Tässä luvussa esittelen aineistosta muodostamani sosiaalisten ongelmien kategoriat ja vastaan tutkimuskysymykseen. Kattegoria-analyysin tuloksena aineistosta muodostui kolme sosiaalisten ongelmien kategorioita kokoavaa pääkategoriaa: *särkynyt ihmisyyys*, *vaativa elämä ja glokaali ihmisyyys*. *Särkynyt ihmisyyys* pääkategoria nimensä mukaisesti kokoaa sosiaalisia ongelmia, jotka tekevät säröjä ihmisyyteen ja elämään. Tämä pääkategoria pitää sisällään eriarvoisuuden, itsekkyyden, vallan ja päihde- ja mielenterveysongelmien sosiaalisten ongelmien kategoriat. *Vaativa elämä* pääkategoria muodostuu ihmisen elämään vaikuttavista niin sisäisistä kuin ulkoisista vaatimuksista. Alakategoriat muodostuvat vaatimuksista ja suorittamisesta elämässä sekä elämshakuisuus hektisen elämän vastapainona. Viimeinen pääkategoria *glokaali ihmisyyys* tarkentaa ilmastonmuutokseen ja globaaleihin asioihin liittyviä sosiaalisia ongelmia. Tämän kategorian alakategoriat ovat maailman tapahtumat ja ilmastonmuutos.

5.1 Särkynyt ihmisyyys

Särkynyt ihmisyyys kategoria muodostui aineistossa ilmenteistä ongelmista tai loukkauksista kohdistuen muun muassa ihmisarvoon, ihmisyyteen, arvokkuuteen ja vapauteen. Rasismi, syrjintä ja eri tavoin esiintyvä eriarvoisuus yhteiskunnassa ruokkivat tätä kategoriaa. Eriarvoisuus, itsekkyyys, valta ja sairastuminen omina sosiaalisten ongelmien kategorioina avaavat tarkemmin särkyneeseen ihmisyyteen liittyviä sosiaalisia ongelmia. Yhteiskunnassa, kuten aineisto-otteessa todetaan, ”*On käynnissä puutostila ja se asustelee aivoissa*” (6.1), lähimmäisenrakkaus ja toisista ihmisistä, jopa vieraista ihmisistä, välittäminen ovat kokeneet arvon menetyksen ja solidaarisuus muita kohtaan on vähentynyt.

Eriarvoisuus

Eriarvoisuus pitää laajasti sisällään eriarvoisuutta tuottavia asioita. Tässä tutkielmassa päästään tarkastelemaan vain murto-osaa tästä moniulotteista ongelmasta. Eriarvoisuus voi ilmetä yhteiskunnan eri tasoilla, ihmisten, asioiden ja ilmiöiden kesken. Eriarvoisuus aiheuttaa toiseutta, erilaisuutta ja ajaa syrjään, hyvinvoinnin reunamille. Eriarvoisuuden kokemukset, henkilökohtaiset tai yleisellä tasolla olevat, eivät välttämättä ole liitoksissa taloudelliseen tilanteeseen, sosioekonomiseen asemaan tai yhteiskunnassa pärjäämiseen, ne voivat johtua arvomaailman erilaisuudesta, huomatuista yhteiskunnan epäkohdista tai ihmisten eriarvoisuutta lisäävästä

toiminnasta. Seuraavassa aineisto-otteessa kuvataan eriarvoisuuden kokemusta ja eriarvoisuuden esiintymistä kummastakin näkökulmasta.

*Kaikki kaupungit niin täydellisissä valoissa, mut mun valo oli rikki
Kadut täynnä niitä kohtaloita joilla ääni on, mut puuttuu vaan mikki (6.7)*

Eriarvoisuutta elämässä voivat aiheuttaa oma kokemus toiseudesta ja marginaalisuudesta, kuulumattomuudesta johonkin ryhmään, tilanteeseen, tapahtumaan tai jopa yhteiskuntaan. Kyseessä voi olla yhteiskunnallisten epäkohtien huomaaminen, jolloin *kaikki kaupungit niin täydellisissä valoissa* voidaan ajatella edustavan laajemmin yhteiskuntaa. Tällöin ristiriita syntyy oman ja yhteiskunnan välille, jolloin yhteiskunta voi tuntua lähinnä teennäiseltä kulissilta, jonka täydellisten valojen taakse jää jotain piiloon tai valojen takana tarkoituksellisesti piilotellaan jotain. Yksilö voi kokea, että *mun valo oli rikki*, eikä siten ollut samalla taajuudella yhteiskunnan kanssa ja tästä syntyy omaehtoinen ulkopuolisuus ja asettuminen marginaaliin (Jokinen ym. 2004, 12–13) suhteessa yhteiskuntaan, joka tässä toimii keskuksena.

Toisesta näkökulmasta tarkasteluna *mun valo oli rikki* voi merkitä ulkopuolisuuden kokemusta tai syrjäytymistä yhteiskunnasta esimerkiksi maahanmuuttajuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai työttömyyden perusteella. Mutta toiseutta ja ulkopuolisuutta voivat aiheuttaa myös yhteiskunnan rakenteet, toimintatavat ja yhteiskunnan yleinen ilmapiiri, jotka eriarvoistavat ja syrjäyttävät. Ulkopuolisuus rakentuu tällöin ulkoisten tekijöiden vaikutuksesta ja on haavoittavampaa kuin edellä esitelty omaehtoinen ulkopuolisuus. *Kadut täynnä kohtaloita* kertoo niistä ihmisistä ja kohtaloista, jotka ovat syystä tai toisesta rajautuneet yhteiskunnan reunoille tai huono-osaisuuden notkelmiin (Ohisalo 2017, 18–19). Nämä marginaalissa elävät tai syrjäytyneet ihmiset eivät välttämättä saa *ääntään* kuuluviin tai eivät osaa sanoittaa tilannettaan (Jokinen ym. 2004, 12). Voi olla, ettei heillä ei ole väylää, jonka kautta saisi omaa asiaansa kuuluviin, heiltä *puuttuu vaan mikki*, vaikka sanottavaa ja kerrottavaa olisi paljon. Suomessa suurimmalla osalla väestöä menee hyvin mutta eriarvoisuus koskee sitä yhtä kolmasosa kaikista eniten (Jokinen & Saaristo 2006, 142).

*Eiks noille oo hoitolaa
Johon ne pois korjataan, oujeeeee (3.7)*

Sosiaaliset ongelmat rikkovat jotain normaalina ja hyväksyttävänä pidettyä asiantilaa sekä yleistä moraalista järjestystä. Sosiaaliset ongelmat koetaan usein häiritseviksi, vieraiksi, pelottaviksi, epämiellyttäviksi ja sellaisiksi, joiden kanssa ei välttämättä haluta olla tekemisissä. Ongelmat ja häiritsevä käyttäytyminen halutaan mieluiten *korjata* pois silmistä, vaikka johonkin *hoitolaan*.

Suomessa NIMBY (Not In My Back Yard) (Eranti 2017, 286) ilmiö on toisinaan nostanut vahvasti päätään niin lastensuojeluyksiköiden, turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusten kuin asunnottomille tarkoitettujen asumisyksiköiden rakentamisen yhteydessä. Syyt tähän lienevät monet ja tuleva naapurusto saattaa pelätä suunnitellun yksikön tuovan asuinseudulle rauhattomuutta, asuntojen hinnan laskua ja vähentävän lasten turvallisuutta (Saari 2015, 142). Mutta pelkona voi olla myös asuinalueen leimautuminen ongelmalliseksi alueeksi (Roivainen 1995, 91) ja siten vaikuttavan alueen maineeseen.

Kun häiritsevät asiat halutaan pois vaikuttamasta omaan elämään, silloin usein vaaditaan viranomaisia tai yhteiskuntaa puuttumaan tilanteeseen ja järjestämään paikan jonnekin muualle mihin *ne pois korjataan*, kunhan se ei ole oma ”takapiha”. Ristiriitaisuutta tällaisessa tilanteessa kuitenkin aiheuttaa juuri tuo vaatimus yhteiskunnan puuttumisesta ja jonkin paikan osoittamisesta *noille* mutta paikka tulisi olla pois silmistä eikä siten näkyvillä. Tässä aineisto-otteessa on hyvin nähtävissä me-he kategoriat. Esitellyssä aineisto-otteessa mainitaan vain he-kategoriaan asetetut *nuo* ja *ne*. Otteessa mainittu he-kategoria tuo me-kategorian näkyväksi ja asettaa sen vastakkaiseen asemaan he-kategorian kanssa. Me-kategoriaan kuuluvat eivät tarvitse apua, vaan ovat itsenäisesti, ilman yhteiskunnan tukea pärjääviä ihmisiä, kun he-kategoriaan kuuluville pitäisi saada, ainakin me-kategoriaan kuuluvien mukaan, hyvinvointiyhteiskunnan tukea ongelmien ratkaisemiseksi, tosin tässä aineisto-otteessa viitataan lähinnä ongelman saattamiseksi pois me-kategorian näkyvistä. Sosiaalisten ongelmien häiritsevyys ja pelottavuus tulee ilmi seuraavassa aineisto-otteessa, jossa rasismia ruokkii epätietoisuus ja pelko.

*Kuljet kaupungilla kuulet jonkun huutavan;
”Häivy sinä vääräuskoinen kauas tästä maasta”
Et käänny katsomaan, teet askeleestas tiuhemman,
toivot että apu tulis vaikka taivaasta (7.11)*

Arkielämässä rasismiin ja syrjintään voi törmätä esimerkiksi *kaupungilla*, kadulla, ruokakaupassa tai bussissa. Arkielämän rasismi on näkyvää, aistittavaa ja kuuluvaa, kun *kuulet jonkun huutavan* perään loukkauksia. Ihonväri, puhuttu kieli, pukeutuminen, tavat ja monet muut asiat voivat olla rasismin ja syrjinnän syinä. *Vääräuskoiseksi* määrittelemisen vain ulkoisen olemuksen perusteella tapahtuu aineisto-otteen mukaan helposti kulttuurin, tietynlaisen ulkonäön ja oletetun uskonnollisen vakaumuksen limittyessä toisiinsa (ks. Huttunen 2004, 146, 149). *Vääräuskoinen* vihjaa myös ulkomaalaisuuteen, joka ei ole suoraan esillä. Tässä aineisto-otteessa on havaittavissa me-he kategoriat, me ”oikeauskoiset” ja he *vääräuskoiset* sekä me tämän maan kansalaiset ja he ulkomaalaiset. *Vääräuskoinen* halutaan karkottaa pois *tästä maasta*, jota me-kategoriaan kuuluvien

toimesta pidetään maana, johon *vääräuskoiset* eivät kuulu. ”Väärään” uskontoon kohdistuu usein pelkoa ja tietämättömyyttä, joiden pohjalta tehdään yleistyksiä. Vihamielisyys ulkomaalaisia kohtaan, rasismi ja syrjintä johtavat siihen, ettei tämän aineisto-otteen mukaan *vääräuskoinen* uskalla kohdata huutelijaa, vaan *tekee askeleestaan tiuhemman* ja poistuu paikalta. Kuitenkin yksin vihamielisyyden ja rasismin kohtaaminen on vaikeaa ja tässä toivotaan, *että apu tulis vaikka taivaasta*. Tämä tietyllä tavalla purkaa *vääräuskoisuutta*, ja ylipäättään uskonnon liittymistä tilanteeseen, koska apua toivotaan, *vaikka taivaasta* eli avun ei oleteta tulevaksi suoraan oman uskon avulla. Tämä aineisto-ote kuvaa yhteiskunnassa rasismin ja syrjinnän kautta rakentuvaa eriarvoisuutta, jossa *vääräuskoisuus* ja ulkomaalaisuus rakentuvat ulkoisen olemuksen ja siihen liittyvien stereotyyppien sekä olettamuksien kautta. Eriarvoisuutta rakennetaan olettamuksia tekemällä myös seuraavassa aineisto-otteessa, nyt kuitenkin vahvasti oman aseman kautta, mitä itse edustaa ja pitää tärkeänä.

*Meillähän on harrasteet
Urheilut ja hevoset, oujeeeeee
Koulut ne on hoitaneet
Eivätkä syrjäytyneet
Kuin teidän lapset (3.7)*

Tämä aineisto-ote jatkaa edellisen aineisto-otteen tavoin eriarvoisuuden ilmentämistä tekemällä jakoa *meihin* ja *heihin* (aineisto-otteessa teihin). Taloudellinen tilanne ja sosioekonominen asema sekä sosiaalinen luokka ovat myös jakoja tekevä asia. Taloudellisesti hyvin toimeentulevalla perheellä on mahdollisuus tarjota lapsilleen harrastuksia, tässä tapauksessa sellaisia, jotka ovat tiedetysti kalliita kuten ratsastaminen. Lasten hyvinvointia perustellaan monipuolisilla *harrasteilla* ja *koulun* hoitamisella ja sitä kautta syntyvällä osallisuudella. Toisten tilanne ei ole yhtä hyvä; koulu on jäänyt hoitamatta eikä harrastuksia ole, koska lapset ovat *syrjäytyneet*. *Kuin* sanan käyttäminen tekee eroa *meidän lapsiin*, joilla menee hyvin, ja *teidän syrjäytyneisiin lapsiin*. Tässä *kuin* sana myös arvottaa lapsia, tai perheitä, eli rakentaa eriarvoisuutta. *Harrasteet, urheilut ja hevoset* aiheuttavat pääsääntöisesti aina kuluja, monet harrastukset maksavat eikä pienituloisilla ole välttämättä mahdollisuutta kustantaa lapsilleen ratsastustunteja tai jalkapalloharrastusta (ks. Kunnari 2017, 67). Kuitenkin on yleisesti jaettu käsitys lasten ja nuorten harrastamisen positiivisista vaikutuksista syrjäytymisen ehkäisyyn, koulumenestykseen sekä elämässä pärjäämiseen. Vaikka tässä aineisto-otteessa puhe keskittyy perheeseen, lapsiin, lasten ja vanhempien toimintaan, voidaan tätä kuitenkin tarkastella myös laajemmin. Laajemmin eriarvoisuuden tematiikkaa aineisto-otteen lisäksi tarkastellen voidaan todeta, ettei yhteiskunnassa jakaudu tasan resurssit ja voimavarat jäsentensä kesken, toisilla on enemmän vastoinkäymisiä kuin toisilla. Ja tutkimusten valossa huono-osaisuuden

on todettu periytyvän (ks. Melin & Blom 2011). Toisilla saattaa olla enemmän resursseja, kuten rahaa, vastata vastoinkäymisiin tai osallistua yhteiskuntaan.

Hyvinvoinnin mittareiksi, mutta myös erotteleviksi tekijöiksi, asettuvat aineisto-otteessa *harrasteet*, *koulunkäynti* ja *syrjäytymättömyys*. Näiden kautta saavutetaan hyvinvointia ja pärjäämistä elämässä mutta käänteisesti näiden puuttuminen voi aiheuttaa pidemmällä aikavälillä pahoinvointia, huono-osaisuutta ja syrjäytymistä. Sanoituksessa tehdään eroa *meidän* hyviin, oikein käyttäytyviin, opiskeleviin lapsiin, jotka ovat siten osallisia yhteiskunnassa, *teidän* syrjäytyneisiin, laiskoihin, harrastamattomiin lapsiin, joiden osallisuus on oletetusti vähäistä. Aineisto-otteessa hieman syyttävästi osoitetaan vanhemmuuden huonoutta toteamalla *Eivätkä syrjäytyneet Kuin teidän lapset*, jossa vanhempi ei olisi onnistunut tehtävässään, jos lapsi on syrjäytynyt. Vanhempien ja kodin kasvatusvastuu on usein tarkastelussa ja myös arvostelun kohteena, mikäli lapsen tai nuoren asiat eivät ole kohdallaan. Lasten ja nuorten hyvinvointia uhkaaviksi tekijöiksi on nimetty muun muassa lapsiin kohdistuva välinpitämättömyys, kasvatusvastuun jakamisessa ilmenevät haasteet, perheissä esiintyvät mielenterveysongelmat ja työttömyys. Vanhempien kasvattajaosaamisen heikkous liittyy tutkimuksen mukaan lapsiin kohdistuvaan välinpitämättömyyteen. (Kunnari 2017, 93–94.)

Lapsen kategorian kautta tuotetaan myös aikuisen ja vanhemman kategoriaa, vaikka niitä ei tekstissä suoraan mainitakaan. Kulttuurisesti ja sosiaalisesti ymmärrettynä vanhemman tehtävä ja vastuu on huolehtia lapsen ja nuoren koulunkäynnistä, tarjota virikkeitä ja mahdollisuuksia harrastaa. Tällä tavalla vanhempi tai vanhemmat edistävät lasten mahdollisuuksia tasapainoiseen elämään ja tulevaisuuteen. Taustalla voi olla myös vanhempien tunne velvollisuudesta järjestää lapsilleen sellaisia harrastusmahdollisuuksia, joita vanhemmilla itsellään ei ollut heidän ollessa lapsia (Southerton 2003, 11).

Yhteenvedona eriarvoisuudesta sosiaalisen ongelman kategoriana voidaan todeta, että eriarvoisuutta muodostuu, sitä luodaan sekä rakennetaan hyvin eri tavoin. Eriarvoisuuden näkökulmasta tarkasteltuna kaikki ihmisyhteisöt ovat jollain tavalla eriarvoisia (Melin & Blom 2011, 210). Aineisto-otteet kuvaavat eriarvoisuuden kokemuksia yksilön, perheen tai ryhmän kautta. Usein eriarvoisuuden rakentumisessa näkyy me-he kategorioiden vastakkaisuus, joka tuottaa toiseutta ja siten vahvistaa eriarvoisuutta.

Itsekkyyys

Yhteiskunnassa ja ihmisillä esiintyvä ahneus, itsekkyyys ja hyötymisen näkökulma ohjaavat ihmisten toimintaan, jolloin oman edun tavoittelu pahimmassa tapauksessa loukkaa toisia. Itsekkyyden

lisääntyminen yhteiskunnassamme on todettu aiheuttavan ongelmia hyvinvoinnille (Kunnari 2017, 96). Itsekkyys voi näyttäytyä myös rajojen venyttämisenä, epärehellisyysnä ja välinpitämättömyytenä. Yhteiskunnassa esiintyvä yksilöllisyyden korostaminen vaikuttaa oman edun tavoitteluun ja saattaa jopa kannustaa siihen. Yksilön pitäisi olla mahdollisimman itseohjautuva, elämässään hyviä valintoja tekevä ja siten kantaa vastuuta omasta tulevaisuudestaan ja omasta menestymisestään.

*Ja kun ei mikään tunnu enää miltään, eikä kukaan enää ilmaiseksi kosketa,
Niin Peter panee kyllä minkä kerkii, muttei Helinä leiju jos ei makseta (6.2)*

Valinnat elämässä, kuluttajuus ja yksilöllisyys voivat ohjata itsekkäisiin ratkaisuihin. Ahneus näyttäytyy tämän päivän yhteiskunnassa itsekkyutenä ja oman edun tavoitteluna. Kaiken pitäisi hyödyttää jotenkin eli kaikesta mitä tekee, pitäisi hyötyä jotenkin. *Kun ei mikään tunnu enää miltään* osoittaa tämän ajan ristiriitaisuutta siinä, että elämässä on tarjolla paljon erilaisia kokemuksia ja elämyksiä mutta ärsyketulva saattaa myös kääntyä itseään vastaan turruttaen vastaanottajan. Tällöin jokapäiväisistä asioista tyydyttävien tunnekokemusten saaminen vähenee eivätkä riitä synnyttämään toivottavia, myönteisiä tunnekokemuksia.

Otteen kohta *eikä kukaan enää ilmaiseksi kosketa* kertoo yhteiskunnassa vallitsevasta hyötynäkökulmasta, jossa teoista ja asioista hyötyminen ovat keskiössä. *Niin Peter panee kyllä minkä kerkii, muttei Helinä leiju jos ei makseta* aineisto-otteen kohdassa konkretisoituu hyötynäkökulma; jos toiminta hyödyttää itseään, toiminta kannattaa. Otteessa käytetty seksiin liitetty kielikuva *Peter panee kyllä minkä kerkii* viittaa *Peterin* saavan toiminnasta itselleen tyydytystä, joten toiminta kannattaa. Mutta jos siitä ei itse hyödy mitenkään, niin *ei Helinä leiju*. Lähivuosina on paljon puhuttu lähimmäisen rakkauden, pyyteettömyyden ja solidaarisuuden vähenemisestä. Nämä voivat liittyä yhteiskunnassa havaittavaan arvomaailman muuttumiseen, joka sisältää myös välinpitämättömyyden lisääntymisen. Välinpitämättömyys kohdistuu niin muihin ihmisiin, itseen kuin eläimiin. (Kunnari 2017, 93–94.) Ihmisten elämä käpertyy omaan piiriinsä ja toisten huomioiminen vähenee. Itsekkyys elämässä ja oman edun tavoittelu asettuvat elämässä useasti pääasiaan eikä se jätä sijaa solidaarisuudelle, toisten huomioimiselle ja toisten pyyteettömällä auttamiselle, joka onkin seuraavan aineisto-otteen tarkastelun kohteena.

*Nainen kaatuu kadulla maahan, täällä ei auteta jos sä oot sekaisin,
haloo se oli sydänkohtaus, eikä paluuta elämään takaisin (5.4)*

Individualismin ja yksityisyyden suojan korostaminen on muuttanut suhtautumistamme kanssa ihmisiin ja ympäröivään elämään. Ihmisten huomio keskittyy paljon omaan elämään ja siinä olevien

ihmisten huomioimiseen. *Nainen kaatuu kadulla maahan*, paikassa, jossa voidaan ajatella paljon ihmisiä ja ihmisten huomaavan tapahtuneen, mutta silti otteen mukaan kukaan ei mene auttamaan eikä kysymään mikä on hätänä ja voisiko jotenkin auttaa. Mutta *täällä ei auteta jos sä oot sekaisin* vihjaa yleisiin kokemuksiin ja mielikuviin päihtyneiden tai sekavasti käyttäytyvien henkilöiden kohtaamisesta. Tässä aineisto-otteessa auttamisen kynnykseksi nousee juuri henkilön *sekaisin olemisesta* johtuva *maahan kaatuminen*, jossa *sekaisin olemisen* vihjataan olevan ei-hyväksytyä alkuperää kuten liiallista päihteiden käyttöä. *Maahan kaatuminen* yhdistettynä päihteiden käyttöön, auttamatta jättämisen takana voi olla pelko siitä, miten autettava reagoi häntä lähestyvään henkilöön. Henkilö voi kokea sekavasti käyttäytyvän henkilön uhkaavana ja arvaamattomana eikä siksi uskalla tätä lähestyä.

On surullista huomata, kuinka vahvasti ja nopeasti aineisto-otteen mukaan tämänlaisessa tilanteessa päihtymys tulkitaan kaatumisen aiheuttajaksi, vaikka *haloo se oli sydänkohtaus*. On monia muitakin syitä päihteiden käytön lisäksi *kaatua* ja *olla sekaisin*, kuten terveydelliset syyt liittyen esimerkiksi alhaiseen verensokeriin, aivoverenkierron häiriöihin tai otteen mukaisesti *sydänkohtaukseen* (ks. Atula 2019; Mustajoki 2019). Sekavuuden ja kaatumisen syyt eivät kuitenkaan aina näy päälle päin ja tästä syystä jokainen otteen mukainen tilanne tulisikin ajatella olevan sydänkohtaus, jossa ajoissa annettu ensiapu ja jatkohoito ovat tärkeitä kuntoutumisen kannalta (Kettunen 2020), jotta välttyttäisiin aineisto-otteen mukaiselta *eikä paluuta elämään takaisin* lopputulokselta. Avun antamisen jättäminen oli itsekkyyttä, jolla oli lopulliset seuraukset.

Tämä aineisto-ote rakentaa itsekkyyden sosiaalisen ongelman kategoriaan toisesta näkökulmasta, kuin mitä edellinen analysoitu aineisto-ote. Itsekkyyden rakentuu tässä välinpitämättömyytenä toisista ihmisistä ja kategorisoimalla ihmisiä apua ansaitseviin ja ansaitsemattomiin. Kokonaisuudessaan tämä aineisto-ote kuvaa itsekkyyttä mutta myös ihmisten kanssakäymisissä syntyvää me-he kategorisointia normaalisti käyttäytyviin – sekaisin oleviin ihmisiin sekä apua ansaitseviin ja apua ansaitsemattomiin ihmisiin. Aineisto-ote antaa ymmärtää ensin, että *sekaisin olon* syynä on jokin ei-hyväksytyt asiantila, jolloin asiantila on itseaiheutettua eikä siten ansaitse apua. Mikäli heti olisi ollut tiedossa *sydänkohtauksen* olevan syy tapahtuneelle, avun saaminen olisi hyvin todennäköisesti ollut nopeampaa ja avun olisi ilman muuta katsottu kuuluvan *sydänkohtauksen* saaneelle *naiselle*. Itsekkyyttä on edellä tarkastelu ahneuden ja välinpitämättömyyden kautta ja viimeiseksi tarkasteltava aineisto-ote pitää sisällään nuo kummatkin näkökulmat mutta lisää vielä oikean ja väärän sekä moraalisen näkökulman tarkasteluun.

*Minä, minä ja mulle lisää,
on toive iltarukouksen
Ja jos ei näy luonnonäitiä, ei Taivaan Isää,
voin tehdä pikku rikoksen (7.3)*

Ahneus saa ihmiset toisinaan venyttämään oikean ja väärän sekä yhteiskunnassa yhteisesti hyväksytyjen arvojen rajoja. Kun epätoivoisesti ihmiset haluavat *Minä, minä ja mulle lisää* esimerkiksi valtaa, omaisuutta, hyödykkeitä, rahaa tai nautintoja tarjoavia asioita, itsekkyyks voi kasvaa ihan uusiin ulottuvuuksiin. *Minä* tämä otteen mukaisesti asettuu toiminnan keskiöön, jolloin se sulkee muut ulkopuolella ja ehkä jopa luo vastakkain asettelua ja kilpailuasetelmaa muiden ihmisten kanssa. Tämä voi usein johtaa toimimaan, sillä tavalla, joka voi olla yleisen hyväksynnän rajoilla, jolloin keinotellaan moraalisesti oikean ja väärän rajamailla. Tässä aineisto-otteessa *minä, minä ja mulle lisää* voidaan tulkita ruokkivan sellaista hurmosta *minun* halujeni ja tarpeiden tyydyttämiseksi sekä toiveiden saavuttamiseksi, että hurmoksessa voi sokeutua omien tekojen oikeellisuudesta. Tällöin ahneus, oman edun tavoittelu ja itsekkyyks voivat kasvaa sellaisiin mittasuhteisiin, että toiminnasta tulee jo rikollista.

Ja jos ei näy luonnonäitiä, ei Taivaan Isää, joiden voidaan ajatella määrittelevän ja asettavan rajoja toiminnan oikeellisuudelle, näiden puuttuessa tai jos niitä ei haluta huomata *voin tehdä pikku rikoksen*. Otteessa käytetyt *luonnonäiti* ja *Taivaan Isä* ovat kumpikin abstrakteja toiminnan rajoittajia, joiden vaikutusvalta perustuu ihmisen omaan arvomaailmaan sekä oikeustajuun oikeasta ja väärästä. *Luonnonäiti* voidaan tässä yhteydessä käsittää tarkoittavan luonnon voimaa, joka symbolisesti valvoo ihmisiä ja niiden tekemisiä. *Taivaan Isä* näyttäisi viittaavan kristinuskon Jumalaan ja sitä kautta kristilliseen arvokäsitykseen ja kymmenen käskyn antamiin ohjeisiin elämän moraalista ja eettisistä ulottuvuuksista. Aineisto-otteessa esitetään ensin *toive iltarukouksen* mutta, toiveen jäädessä toteutumatta sitten siirrytään jo vakavampiin toimiin *pikku rikoksen* muodossa.

Tässä voineen nähdä ahneuden kehityskulun ajatuksen tasolta konkreettisiin toimiin, joka tässä aineisto-otteessa, ainakin suunnitelman tasolla, laajentuu jo eettisesti epäilyttävään ja jopa rikolliseen toimintaan. Tällaisessa käyttäytymisessä voi olla havaittavissa viitteitä myös riippuvuuskäyttäytymisestä, jolloin haluttu ja tavoiteltu asia nousee kaiken edelle. Tästä aineisto-otteesta on hieman sovelletusti paikannettavissa kategoriapari minä-muut, jossa ahneus ja oman edun tavoittelu niin sanotusti ohittaa muut ihmiset ja heidän elämänsä tai tarpeensa. Itsensä etusijalle asettaminen itsekkyyden ja ahneuden muodossa, on näkyvissä yhteiskunnassamme ja tämä aineisto-ote kuvaa hyvin tämän päivän yhteiskuntaa, jossa yritysmaailmassa esiintyvän voiton tavoittelun

voidaan katsoa ”valuneen” myös yksityiselämän puolelle aiheuttaen jatkuvaa saavutusten ja hyötymisen tavoittelua.

Itsekkyuden ei voida sanoa aina olevan sosiaalinen ongelma, sopiva määrä itsekkyyttä auttaa elämässä eteenpäin, auttaa tekemään ja pitämään rajoituksia omassa elämässä, kuten tasapainoilussa työn ja vapaa-ajan kanssa, ja itsekkyyden auttaa myös saavuttamaan tavoitteita. Itsekkyys sosiaalisena ongelmana ei esitetyn analyysin mukaan ole yksiselitteinen eikä tarkkarajainen. Edellä esitetyt aineisto-otteiden analyysit rakentavat kuvaa itsekkyydestä puhtaan hyödyn ja nautinnon saamisen näkökulmasta. Toisaalta itsekkyyttä on myös apua tarvitsevalta avun epääminen, ihmisten arvottaminen ja itsensä arvottaminen toisia ihmisiä paremmaksi. Itsekkyyttä ja siihen liittyvää oman edun tavoittelua voidaan tarkastella myös ahneuden näkökulmasta, jolloin ahneus voi näyttäytyä pakonomaisena toimintana, jolla tavoitellaan parasta ja kaikista eniten itseä hyödyttävää lopputulosta. Itsekkyteen liittyy myös kysymyksiä vallasta, jota tarkastelen seuraavaksi omana sosiaalisen ongelman kategoriana.

Valta

Valta-kategoria tuo näkyviin seuraavien aineisto-otteiden myötä parisuhteessa tapahtuvan väkivallan eri muodot. Väkivalta fyysisenä tai psyykkisenä väkivaltana, kaltoinkohteluna, rajoittamisena, emotionaalisen tai fyysisen tuen pidättämisenä on aina loukkaus ihmisyyttä, toisen koskemattomuutta, vapautta ja oikeuksia kohtaan. Väkivallan muodot voivat olla psykologisia, seksuaalisia, fyysisiä, taloudellisia, toisen laiminlyömistä tai toisen oikeuksien kieltämistä. (Wallace & Roberson 2016, 5, 38–39.) Tämä kategoria omalta osaltaan liittyy myös edellä esiteltyyn itsekkyyden kategoriaan siitä näkökulmasta, että toiseen ihmiseen väkivaltaa käyttämällä halutaan saavuttaa, ylläpitää tai estää jotain, joka hyödyttää väkivallan tekijää jollain tavalla. Käytän tässä yhteydessä termejä uhri ja väkivaltaa kokenut tarkoittamaan samaa asiaa vaihdellen käytetyn lähdekirjallisuuden mukaan.

*Mut tipuin aika nopee alas siltä pilveltä kun löit mua äidin edessä,
mutta jotenkin taas itket mun sylissä (4.13)*

Tiedetysti ihastuminen, rakastuminen ja uusi parisuhde herättävät vahvoja tunteita ja sen voidaan ajatella olevan ”ihanaa aikaa”. Toisen tuntemaan oppiminen vaatii aikaa eikä välttämättä toista edes opi tuntemaan täysin. Suhteen alkuaika menee monesti kuherruskuukausi tyylisesti, jolloin kaikki on ihanaa eikä suhteessa tai toisessa osapuolella nähdä virheitä, vikoja tai vihjauksia mahdollisesta väkivaltaisesta käyttäytymisestä. Tai jos näitä on havaittavissa, niihin ei välttämättä haluta kiinnittää

huomiota. Mutta suhteen kehittyessä jossain vaiheessa tulee tilanne, jossa *tipuin aika nopee alas siltä pilveltä kun löit mua äidin edessä*. Tällöin tapahtuu jotain, joka laukaisee tai tuo esiin väkivaltaisen puolen kumppanista ja ensimmäinen väkivallan teko tapahtuu.

Väkivallan kolmivaiheinen kehä (Walker 1979) muodostuu jännityksen rakentumisen vaiheesta, jota seuraa väkivallan teko. Jännitys rakentuu suhteessa pikkuhiljaa ja tänä aikana ilmenee lievempiä väkivallan tekoja puolisoa kohtaan. Tässä vaiheessa uhri pyrkii rauhoittamaan tilannetta hoivaamalla puolisoaan, suostumalla tämän vaatimuksiin tai yrittämällä pysyä pois väkivaltaisen puolison tieltä välttääkseen uuden konfliktin. Väkivallan teko tapahtuu tekijän menettäessään kontrollin, joka johtaa vakaviin väkivallan tekoihin. (Walker 1979 Wallace & Roberson 2016, 65 muk.) Tätä seuraa ”kuherruskuukausi” vaihe, jossa katuva väkivallan tekijä pyytää anteeksi uhriltaan ja vannoo, ettei tule koskaan enää käyttäytymään väkivaltaisesti ja samalla hukuttaa uhrin hellyyden, rakkauden ja kiintymyksen osoituksilla. Tämä aiheuttaa uhrissa hämmennystä ja myös edesauttaa heidän opittua avuttomuuttaan. (Walker 1979 Dunn & Powell-Williams 2007, 990 muk.)

Otteessa väkivallan kehä muodostuu jo ennen väkivallan tekoa olleesta kuherruskuukausivaiheesta, joka voi selittyä myös tuoreen suhteen ensihuumalla, jossa kaikki on hyvin, ihanaa ja oma olotila kuin olisi *pilvissä*. Tätä seuraa väkivallan teko, jossa *löit mua* ja sen jälkeisestä katumuksesta, kun *jotenkin taas itket mun sylissä*. Voi olla, että tekijä vilpittömästi katu tekoaan mutta väkivallan kehän vaiheisiin verraten tekijä voi yrittää vedota uhrin tunteisiin osoittamalla omaa oletettua pahaa oloaan *itkemällä* uhrin *sylissä*. Tällainen toiminta epäilemättä hämmentää uhrin tunteita, kokemusta tapahtuneesta mutta vaikuttaa myös uhrin toimintaan tapahtuneen jälkeen. Jotta tilanne muuttuisi, tulisi väkivalta saada rikottua, joka ei ole helppoa tekijän manipuloinnin, ”lirkuttelun” (”sweet-talked”) ja ihanan kuherruskuukausivaiheen takia (Dunn & Powell-Williams 2007, 990).

Tässä otteessa kuvattu fyysinen väkivallan teko tapahtuu poikkeuksellisesti kolmannen osapuolen, oletettavasti uhrin *äidin edessä* ja tämä poikkeaa yleisestä kulttuurisesta näkemyksestä parisuhdeväkivallan tapahtumapaikasta, joka useimmiten sijoittuu kotiin tai muuhun yksityiseen paikkaan, jossa teolle ei välttämättä ole näkijöitä tai todistajia. Perheväkivalta on aggression muodoista kaikkein yksityisin, jolloin väkivallan teko tapahtuu yksityisessä, mahdollisesti vielä eristetyksi kodissa, jossa ulkopuolinen sosiaalinen kontrolli on vähäistä (Wallace & Roberson 2016, 20).

*Täydellinen rakkaus me oltiin kai
Toinen vallankahvana, toinen saranapuolen sai
Sä rajoitit kaiken sen mitä mulla oli elämässä,
Ei sormus rakkautta tuo kädessä, joka raivoaa (6.4)*

Tämän hetken ajassa parisuhde käsitetään suhteeksi, jossa suhteen osapuolten tulisi olla tasa-arvoisia, yhtä arvokkaita, kompromisseja tekeviä sekä yhteistä elämää edistäviä. Tällaisessa suhteessa myös valta-asetelma tulisi olla tasapuolinen ja kummallakin osapuolella yhtä paljon valtaa vaikuttaa yhteisiin sekä omiin asioihin. Aina näin ei kuitenkaan ole ja aineisto-otteen mukaan vallan sekä voimavarojen epätasainen jakautuminen parisuhteessa (Wallace & Roberson 2016, 23) voidaan kuvailla *vallankahvana* ja *saranapuolena* olemisena. Tässä otteessa *toinen vallankahvana* vihjaa olevan otettu rooli, kun vastapuoli *toinen saranapuolen sai*, jolloin voidaan tulkita *saranapuolen* olevan toiselle annettu tai rooli, johon toinen osapuoli on ”istutettu” ilman omaa tahtoaan.

Tarkasteltaessa kahvan ja saranan funktioita esineinä, voidaan todeta kahvan hallinnoivan saranan liikkeitä siten, että sarana kääntyy kahvan näin määrätessä. Tässä otteessa viitataan *saranapuolen* kääntyvän kahvan mukaisesti eli saranapuolella olevan henkilön voidaan ajatella pakotetusti toimivan *vallankahvassa* olevan puolison tahdon mukaan. Toisin sanoen *vallankahvassa* oleva käyttää valtaa heikompaan, *saranapuolella* olevaan, vähemmän valtaa omaavaan puolisoon (Wallace & Roberson 2016, 23). Voidaankin todeta, että tässä aineisto-otteessa *vallankahva* ja *saranapuoli* muodostavat kategoriaparin, jotka ovat toisiinsa selkeästi liitoksissa, kuten edellä on kuvattu. Väkivallan avulla horjutetussa parisuhteessa *vallankahva* tarvitsee toiminnalleen *saranapuolen*, jotta väkivallan käyttäjä saa *vallankäytön* myötä haluamansa.

Otteen alussa mainittu *Täydellinen rakkaus me oltiin kai* on kirjoitettu menneessä aikamuodossa, joka voidaan tulkita siten, että suhde on jo päättynyt ja sitä tarkastellaan jälkeenpäin. Toisaalta ote voidaan tulkita edelleen meneillä olevaksi tilanteeksi, jossa on havaittavissa epäily rakkauden täydellisyydestä, joka osoittautui suhteen edetessä oikeaksi. Otteessa ei tuoda suoraan ilmi kenen näkemys tästä *täydellisestä rakkaudesta* on, kyseessä voi olla kertojan oma näkemys tai sitten muiden, läheisten, ystävien ja ulkopuolisten muodostama julkisesti sanoitettu kuva pariskunnan suhteesta. Parisuhteen yksi tärkeimmistä tunteista tulisi olla *rakkaus*, johon yleisesti parisuhteessa liitetään muita tunteita ja asioita kuten tasavertaisuus, kumppanuus, sitoutuminen toisesta huolehtiminen, halu suojella toista, kunnioitus ja hellyys. *Ei sormus rakkautta tuo kädessä, joka raivoaa*, voidaan tulkita kyseenalaistavan ylipäättään kyseisessä suhteessa rakkauden olemassaolon, koska *rakkauteen* ei yleisesti tai kulttuurisesti liitetä *raivoa* tai väkivaltaa.

Sormus aineisto-otteessa vihjaa henkilöiden olevan joko kihloissa tai naimisissa, jolloin puolisoita voidaan olettaa mahdollisesti olleen parisuhteessa jo jonkin aikaa ja olettaa olevan tai ainakin olleen erittäin sitoutuneita suhteeseen. Avioliitossa puolisoita oletetaan yrittävän tehdä kaikkensa suhteen ja avioliiton onnistumiseksi, ettei tilanne ajautuisi avioeroon. Kuitenkin hieman paradoksaalisesti parisuhteessa väkivaltaa kokeneiden naisten yleisesti odotetaan ensisijaisesti jättävän puolisonsa (ks. Loseke & Cahill 1984, 297–298). Jos he kuitenkin jäävät väkivaltaiseen suhteeseen, yleinen mielipide tulkitsee heidän haluavankin uhriutua (Dunn & Powell-Williams 2007, 986). Tällainen yleisen mielipiteen mukainen leimautuminen uhriksi haluamisesta, voidaan ajatella rajoittavan omalta osaltaan pahoinpitelystä kertomista muille, varsinkin jos ei ole voimia, keinoja tai ei näe mahdollisuuksia suhteesta lähtemiselle. Tapahtuneen kieltäminen tai vähätteleminen voi kuitenkin liittyä myös itseään koskevan uhrin kategorian kieltämiseen (Dunn & Powell-Williams 2007, 989).

Sä rajoitit kaiken sen mitä mulla oli elämässä antaa sen vaikutelman, että *rajoittamista* on tapahtunut jo jonkin aikaa ja sen myötä uhrin elämän piirin ja omien voimavarojen voidaan katsoa kaventuneen. Väkivaltaisessa parisuhteessa tapahtuva rajoittaminen on yleistä (Wallace & Roberson 2016, 20), esimerkiksi rajoittaminen sosiaalisissa suhteissa voi pahimmassa tapauksessa katkaista toisen osapuolen suhteet muihin ihmisiin, jopa lähimmäisiinkin. Harrastuksiin osallistumisen ja kodin ulkopuolella liikkumisen rajoittaminen kaventaa muita sosiaalisia kontakteja ja verkostoa. Pahoinpidellyt ja suhteessa rajoitetut ovat usein eristettyjä (Loseke & Cahill 1984, 299).

Rajoittaminen suhteessa voi olla esimerkiksi puolison rahan ja auton käytön kieltämistä tai osallistumisen rajoittamista elämän normaaleihin toimintoihin (Wallace & Roberson 2016, 71). Tällöin ystävien ja läheisten tuki suhteesta lähtemisen miettimisessä ja mahdollisessa toteutuksessa on vähäinen, jos rajoittaminen ulottuu esimerkiksi myös läheisiin puhelimella yhteyden pitämiseen. Suhteellisen tuoreen tutkimuksen (Douglas ym. 2019) mukaan väkivaltaisessa parisuhteessa rajoittamista, häirintää, vaanimista ja pelottelua tapahtuu myös teknologiavälitteisesti. Älypuhelimia, sähköpostia ja sosiaalista mediaa käytetään pahoinpitelyn välineinä mustamaalaamalla uhria, asentamalla niihin esimerkiksi GPS-paikannusohjelmia uhrin tietämättä sekä kieltämällä, tuhoamalla tai valvomalla älylaitteiden käyttämistä. (Mt., 556–558.)

Tämä aineisto-ote on rakentanut kuvaa parisuhteesta, jossa valta-asetelma on epätasapainossa ja toinen suhteen osapuoli on rakentanut omaa asemaansa suhteessa rajoittamisen ja väkivallan avulla. Aineisto-otteesta ei tule esille *vallankahvan* tai *saranapuolen* sukupuolia mutta tilastojen (Suomen virallinen tilasto 2021) avulla voidaan todeta, että todennäköisesti aineisto-otteen uhri on nainen, sillä viranomaisten tietoon tulleista pari - ja lähisuhdeväkivaltarikoksen uhreista 75,2 prosenttia oli naisia

(mt., 1). Aineisto-ote kuvaa tilannetta, jossa tietoisuus suhteen tilasta rajoittamisen ja puolison väkivaltaisuuden kautta on tullut tunnistettua uhrin taholta. Seuraavassa aineisto-otteessa keskitytään tarkastelemaan henkisen väkivallan muotoja vähättelyn ja mitätöimisen kautta mutta myös uhrin voimaantumista ja nousemista vastustamaan mitätöimistään.

*Sä voit yrittää, sun sanoillas mua hiljentää,
joo sä voit yrittää, muttei laske desibelikään
Joo sä voit yrittää, sun katseellas mua pienentää,
Sä voit yrittää, mut hähähä hääää (7.5)*

Väkivallan käyttämisessä on kyse vallasta ja vallan käyttämisestä toiseen ihmiseen tarkoituksena alistaa uhri tekijän tahtoon. Aineisto-otteesta voidaan tulkita tekijän käyttäneen henkistä väkivaltaa yrittäessään kontrolloida toista osapuolta. *Sun sanoillas mua hiljentää* kuvaa henkisen väkivallan yhtä muotoa, jossa tekijä pyrkii sanallisesti olemaan toista ylivertaisempi ja siten saada haluamansa. Tulkittaessa otteen kohtaa *mua hiljentää*, voidaan tehdä tulkinta, että hiljentäjä yrittää sanallisesti mitätöidä uhrin sanomista tai mielipidettä, ikään kuin *hiljentää* uhrin ääntä. Tässä esimerkissä voidaan siis tulkita, ettei uhri koe, että hänet yritettäisiin kokonaan vaientaa, ettei hän saisi puhua laisinkaan, mutta hänen sanomansa yritetään tehdä mitätöidä.

Parisuhteessa esiintyvä henkinen hyväksikäyttö voidaan erään jaottelun mukaan jakaa verbaaliseen hallitsevuuteen, eristämiseen, uhrissa syyllisyyden ja pelon tunteiden herättämiseen ja nöyryyttämiseen (Wallace & Roberson 2016, 71). Nuhteleva, alentaminen, nöyryyttäminen, aliarvioiminen, kontrollointi ja uhkailu ovat henkistä väkivaltaa (Capezza ym. 2021, 1415). *Sun sanoillas mua hiljentää* ja *sun katseellas mua pienentää* ilmentävät selkeästi verbaalista hallitsevuutta, kontrollointia ja pelon tunteiden herättämistä. Myös vähättelyä ja mitätöimistä tapahtuu tekijän yrityksessä *katseellaan pienentää* uhria. Varsinkin *Joo sä voit yrittää, sun katseellas mua pienentää* ilmentää valta-asetelmaa, jossa tekijä kokee olevansa korkeampi arvoisempi, vahvempi ja omaavan enemmän valtaa, jotta pystyy *katsellaan* hallitsemaan uhrin käsitystä itsestään.

Aineisto-otteessa uhri on äänessä ja otteesta tulee mielikuva, että henkistä väkivaltaa on tapahtunut jonkin aikaa. Tästä huolimatta uhri on voimaantunut vastustamaan väkivallan tekijää ja jopa konfrontoi ja haastaa tätä *yrittämään sanoilla hiljentämään ja katseella pienentämään* uhria. Tässä otteesta selkeästi uhri on rikkonut uhrin roolinsa ja näyttää vahvuuttaan tekijälle, vaikka tekijä yrittää hiljentää *muttei laske desibelikään*. Voimaantunut uhri osoittaa vahvuuttaan tekijälle myös nauramalla tai ivallisesti ilkkumalla ja ”haistattamalla pitkät” sanomalla *Sä voit yrittää, mut hähähä hääää*. Väkivaltaa kokeneiden toipumisprosessi on lineaarinen verrattuna väkivallan kehään.

Toipumisprosessissa uhrit tulevat tietoisiksi mahdollisuuksistaan ja vaihtoehtoistaan sekä tekevät päätöksen lähteä väkivaltaisesta suhteesta. (Dunn & Powell-Williams 2007, 993.)

Vallan kategoriassa on keskitytty tutkimaan nimenomaan parisuhdeväkivaltaa aineisto-otteiden avulla. Vaikka tässä tutkielmassa on analysoitu vain parisuhdeväkivaltaa, on kuitenkin tärkeää tuoda esille, että väkivalta lähisuhteissa on ilmiönä monitahoinen ja se kohdistuu puolisojen lisäksi myös lapsiin ja iäkkäisiin ihmisiin (Wallace & Roberson 2016, 39). Tämän kategorian analysoinnissa mehe kategorisoinnin näkökulmasta selkeästi nousivat uhri-syylinen ja väkivaltaa kokenut-väkivallan tekijä kategoriaparit. Oteissa tarkastelussa olivat vain väkivaltaa kokeneen kategoriat, joten ne toivat kauttaan syyllisen ja väkivallan tekijän kategoriat esille. Tarkastelussa olevat aineisto-otteet rakensivat väkivaltaa kokeneen näkökulmasta yhdenlaisen kuvan väkivallan kehittymisestä suhteessa ensimmäisestä lyönnistä pidempään kestäneeseen rajoittamiseen ja lopulta väkivaltaa kokeneen voimaantumiseen ja tekijän vastustamiseen.

Päihde- ja mielenterveysongelmat

Kautta aikojen päihteitä ongelmallisesti käyttävät ihmiset ja mielenterveyden ongelmista kärsivät ihmiset ovat olleet milloin yhteiskunnan kontrollin ja pakkotoimien, huollon, tuen, hoidon tai kuntoutuksen kohteina tai aktiivisina osallistujina. Päihteiden käyttäminen ja päihdeongelmat ovat kansallinen ongelma, jolla on myös kansanterveydellisiä sekä yhteiskunnallisia vaikutuksia. Seuraavassa tarkastellaan puolison kokemusta miehen juomisesta, kuntoutujan elämäniloa ja pyrkimystä normaaliuteen ja havaintoja nuorten oletetusta huumeiden käytöstä.

*Mitä ne taas kiroilee
Diilereilleen soittelee
Noi teidän lapset
Mitä ne noin hymyilee,
Jotain roinaa vetänee, voii eiiiii (3.7)*

Edellä esitetty aineisto-ote tuo nuorten päihteiden käytön, varsinkin huumeiden käytön tarkempaan tarkasteluun. Tässä oteessa tehdään havaintoja mutta myös oletuksia nuorten käyttäytymisestä ja sen syistä. *Noi teidän lapset* viittaa aineisto-otteen käsittelevän lasten ja siten nuorten, siis alaikäisten toimintaa, joka tuotetaan tässä aineisto-otteessa ulkopuolisen havainnoimana eikä omakohtaisena kokemuksena. Aineisto-ote rakentaa nuorten huonosti käyttäytymistä *kiroilemisen*, epäilyttävän puhelimitse *soittelemisen* sekä epäilyttävän *hymyilemisen* kautta. Kiroileminen yhdistyy tässä diilereille soittelemiseen ja sitä kautta epätoivottavana pidettyyn käyttäytymiseen. *Diilereilleen*

soittelee on suora ilmaus huumeiden tai muiden päihtymystarkoituksessa käytettävien aineiden hankkimisesta ja samalla vihjaa oletettavasti siten myös niiden käyttämisestä.

Mitä ne noin hymyilee herättää ihmetystä ja epäilyksiä hymyilemisen syistä tai tarkoituspöeristä. Hymyileminen kulttuurisesti yhdistetään yleensä iloisiin ja hyviin asioihin sekä tapahtumiin ja tilaisuuksiin, joissa totutusti hymyileminen on normaalia ja tietyissä tilanteissa odotettuaakin. Tässä otteessa kuitenkin *noin* sanan käyttäminen kyseenalaistaa hymyilemisen luonteen, tarkoituksen ja tarkoituspöerän. Toisaalta *Miten ne noin hymyilee* tulkinnan tekeminen voi johtua myös siitä, että aiemmin on esitetty jo epäily huumeiden liittymisestä asiantilaan, jolloin tämä epäily ohjaa myös *hymyilemisen* tulkitsemista jotenkin epäilyttäväksi. *Jotain roinaa vetänee* onkin sitten esitetty epäily huumeiden, toisin sanoen *roinan* käyttämisestä. *Roina* ymmärretään huumausaineisiin liittyvässä ”slangissa” usein olevan suonensisäisesti päihtymystarkoituksessa käytettävä aine. *Vetänee* potentiaalinen preesensissä esitettynä osoittaa kuitenkin epäilyksen ilmauksessa eikä suoraan väitä havaintojen kohteena olevien nuorten käyttävän huumeita.

Me-he kategoriat ovat tässä aineisto-otteessa havaittavissa *teidän lapset* ja ilmauksissa *ne* pronominia käyttämällä. *Teidän lapset* viittaa tässä otteessa huumeita käyttäviin lapsiin tai nuoriin, jotka *soittelee diilereilleen* ja *hymyilevät* jotenkin kummallisesti. *Teidän lapset* herättävät meidän lapset kategorian, joka voidaan tulkita olevan aineisto-otteessa esitellyn teidän lasten vastakohta. Meidän lapset eivät näin tulkitusti käytä huumeita eivätkä käyttäydy huonosti kiroilemalla tai hymyilemällä epäsovivasti tilanteeseen nähden. Tämä aineisto-ote osoittaa asioista ja tapahtumista tehtyjen olettamuksien voiman, mikäli otetta tarkastellaan yksinkertaistettuna siten, että kiroileminen epäilemättä liittyy (huume)*diilereille* soittamiseen ja oudosti *hymyileminen* huumeiden (*roinan*) käyttämiseen (*vetämiseen*).

*On nainen ratissa kyöneleitä keräillen,
työpäivä lopussa, mies soittaa humalasta heräillen,
nainen ajaa kotiin itseään etsien (4.4)*

Tämä aineisto-ote kuvaa päihteiden käytön näkymistä parisuhteessa ja sen vaikutuksia yhteiseen elämään sekä toisen osapuolen omaan elämään. Aineisto-ote rakentaa kuvaa parisuhteesta, jossa toinen osapuoli ylläpitää arkea ja huolehtii toimeentulosta. *Työpäivä lopussa* ja *on nainen ratissa ajamassa kotiin* osoittavat naisen olevan työssä käyvä ja rahaa perheeseen tuova, kun *mies humalasta heräillen soittaa* puolisolleen. Tästä ei suoraan käy ilmi onko mies pois työmarkkinoilta työttömyyden tai muusta syystä vai onko kyse mahdollisesti vapaapäivinä tapahtuvasta juhlinnasta. Kuitenkin naisen reaktioista, jossa hän *kyöneleitä keräillen ajaa kotiin* voidaan tulkita miehen

humalasta heräilemisen olevan suhteessa tavanomaista. Tilanteessa, jossa puolison alkoholin käyttö on jatkunut mahdollisesti jo pidempään, *naisen* näkökulmasta hänen työssään käynti kuitenkin rakentaa ja rytmittää arkea, luo jatkuvuuden ja pysyvyyden tunnetta sekä vahvistaa itsetuntoa (Casey ym. 1993, 120). Työssä käyminen voi olla naisen niin sanottu turvasatama (Casey ym. 1993, 129), joka auttaa jaksamaan ja selviytymään muuten kuormittavassa elämäntilanteessa. Töissä käyminen auttaa myös ajatusten poisviemisessä puolison juomisesta, vaikka perinteisesti työn on ajateltu enemminkin aiheuttavan stressiä (Casey ym. 1993, 127).

Aineisto-otteessa rakentuu kuva *miehen* liiallisesta alkoholinkäytöstä, joka vaikuttaa hänen puolisonsa elämään ja tunteisiin. Puolison päihdeongelma vaikuttaa monin tavoin muuhun perheeseen. Riippuvuus vähitellen levittäytyy ja aiheuttaa vaikeuksia kaikilla elämän alueilla kuten työssä, ihmissuhteissa, raha-asioissa ja mielialassa, ja siten alkaa hallinnoimaan päihteitä ihmisen koko elämää (Miller ym. 2019, 12, 15). Mahdollisesti *miehen* pitkään jatkunut juominen, on alkanut vaikuttamaan yhteiseen elämään, parisuhteeseen, yhteiseen arkeen, jossa niin sanottu arjen pyörittäminen on kasautunut *naisen* vastuulle. Perheenjäsenen päihteiden käytöstä aiheutuva sekasorto, epäjohtonmukaisuus, stressi, pelon ja epäilyksen tunteet ja emotionaaliset kivun tunteet vaikuttavat muiden perheenjäsenten tapaan toimia, hakea apua tai yksinkertaisesti vain yrittää selvitä tilanteesta (Zimmerman 2018, 48, 52). *Naisen* epätoivo ja pettymys purkautuvat aineisto-otteessa *kyyneleinä*, kun hän kuulee *miehensä* äänestä tämän vasta *heräilevän humalasta*. Pitkään jatkuneesta asiantilasta kertovat naisen itkuisuus sekä tunne itsensä, oman elämänsä ja sen hallinnan tunteen kadottamisesta, koska *nainen ajaa kotiin itseään etsien*. Hallinnan tunteen katoaminen mahdollisesti voimistuu juuri kotiympäristössä, jossa *miehen* alkoholin käytön voidaan olettaa olevan näkyvää, *naisen* elämään vaikuttavaa ja siinä ympäristössä arkea rytmittävää ja määrittelevää.

*Vaikka tahdoin, vaikka toivoin pääseväni täältä pois
Vaikka uskoin etten koskaan tässä esimerkkinä nyt seisois
Mul on uusi pää ja tahto elää
Joka päivä vähän enemmän
Kiitos maailma, kiitos elämä,
nöyrin terveisin: mä (6.9)*

Mielenterveyden haasteet vaikuttavat yllättävän monen elämään, joko suoraan itse sairastamalla tai seuraamalla sivusta toisen sairautta. Toisinaan sairauden tai muuten elämässä esiintyvien ja kasautuvien vaikeuksien myötä tuntuvat ylitsepääsemättömiltä, voi tulla ajatus, jossa *toivoin pääseväni täältä pois*. Tämä voidaan tulkita ajatukseksi itsetuhoisuudesta, joka voi ilmetä monin eri tavoin ja itsetuhoisuus usein liittyy ahdistuneisuuden, mielialojen vaihteluun sekä mielenterveyden epätasapainoon (Lönqvist ym. 2021). *Tahdoin* ja *toivoin* aineisto-otteessa viittaavat siihen, että

itsemurhan olleen toiveena ja ajatuksena, joka hetkittäin ilmenevänä on väestötasolla tarkasteltuna yllättävän yleistä (Lönnqvist ym. 2021) mutta varsinainen itsemurhan toteutuksen suunnittelu ja itsemurhayritykset eivät aineisto-otteesta tule ilmi. Itsetuhoisessa käyttäytymisessä kuoleman mahdollisuus näyttää hyvin eriaisteisesti ja itsetuhoiset teot eivät useinkaan sisällä varsinaista pyrkimystä kuolemiseen (Lönnqvist ym. 2021). Epätoivon, toivottomuuden, näköalattomuuden ja ahdistuksen tunteet sekä kokemukset voivat osaltaan vaikuttaa siihen, että *uskoin etten koskaan tässä esimerkkinä nyt seisois*. Näköalattomuus tulevaa kohtaan tekee vaikeaksi löytää syitä ajatella tai ylipäättään suunnitella tulevaisuutta. Kuitenkin tässä otteessa *tahto elää* on voittanut ja se vahvistuu *joka päivä vähän enemmän*. Ja tästä *esimerkkinä* henkilö *seisoo* kaikkien edessä.

Avun saaminen ahdistavassa ja ylitsepääsemättömältä vaikuttavassa tilanteessa on tärkeää, jotta välttyttäisiin itsetuhoisilta teoilta. Tästä syystä niin sosiaali- kuin terveydenhuollon ammattilaisten tulisi osata tunnistaa ja ottaa rohkeasti puheeksi kysymällä asiakkaan tai potilaan mielentilasta, mielialasta ja mahdollisista itsetuhoisista ajatuksista. *Mul on uusi pää* voidaan tulkita tarkoittavan tarvittavan hoidon, avun ja tuen saamista, jonka myötä olo paranee ja saa kuvainnollisesti rakennettua itselleen *uuden pään*. *Uusi pää* viittaa tässä yhteydessä esimerkiksi terapian tai lääkityksen saamiseen, jonka avulla esimerkiksi ahdistuksen ja masennuksen oireet tai kasautuneiden vastoinkäymisten aiheuttamat vaikeudet saadaan käsittelyyn ja työskentelyyn alle. *Kiitos maailma, kiitos elämä, nöyrin terveisin: mä* kertoo kuntoutumisesta, uudelleen saavutetusta elämänilosta ja *tahdosta elää*. Tästä välittyy myös kiitollisuus *maailmaa* ja *elämää* kohtaan, ikään kuin olisi saanut toisen mahdollisuuden elämälle.

Toistelen taas samaa sanaa päässä, jotta aivosirkus pysyis aisoissa (7.10)

*Ja mä hoen ja hoen, tää sekamelska loppuu jos päätän niin,
mut entä ne diagnoosit, jotka mun puolesta päätettiin
Pakko kai avata ovet ahdistukselle, jotta se pääsee sisään,
ja voi tehdä työnsä loppuun, ennekuin se lähtee menemään (7.10)*

Näiden kahden aineisto-otteen myötä tarkastellaan mielenterveysongelmaa, joka vaikuttaa henkilön toimintakykyyn. *Aivosirkus* ja *sekamelska* pään sisällä kuvaa hyvin ajatusten ja ärsykkeiden tulvaa ja ajatusten sekä asioiden ”pyörimistä” mielessä, joka aiheuttaa valtavaa hämmennystä, voimattomuutta ja jopa ahdistusta. *Aivosirkus* voi olla niin hallitsevaa, että se haittaa normaalia toimimista elämässä ja yhteiskunnassa. Ensimmäisessä otteessa *aivosirkuksen aisoissa pysymistä* pyritään edesauttamaan *toistelemalla samaa sanaa*, kuin mantraa, joka auttaa keskittymään ja välttämään *aivosirkuksen* ylytymistä. *Ja mä hoen ja hoen* rakentaakin kuvaa siitä, miten ihmisellä on kova halu ja yritys pitää

ajatukset kasassa pysyäkseen toimintakykyisenä, vaikka pelkällä tahdon voimalla ja niin *päättämisellä*.

Tietyn sanan toistaminen ja hokeminen voidaan tässä yhteydessä tulkita yritykseksi saavuttaa sellainen olotila, joka mahdollistaa käyttäytymisen tavalla, joka ei ole ristiriidassa sosiaalisesti yhteiskunnassa normaalina pidetyn käyttäytymisen kanssa. Yhteiskunnassa toimimiselle ja käyttäytymiselle on sosiaalisesti määrittäneet normit, jotka määrittelevät hyväksytyt tavat käyttäytyä. Sosiaalisesti poikkeava käyttäytyminen voi johtaa ulkopuolelta tulevaan kategorisointiin esimerkiksi sairaaksi, mielenterveysongelmaiseksi tai ”hulluksi”. Näiden ulkopuolelta tulevien kategorisointien vastustaminen näkyy juuri otteen mukaisena äärimmäisenä tarpeena käyttäytyä normaalisti ja hyväksytysti, jottei tule leimatuksi poikkeavaksi. Juhila (2004) käyttää leimatun identiteetin kategoriaa, johon liittyy vahvoja negatiivisia kuvauksia (mt., 20).

Diagnoosit ohjaavat elämää paljon ja ihmiset haluavat vaivoilleen, oireilleen ja muille elämää haittaaville tekijöille selityksen. Toisinaan kuitenkin voi olla niin, ettei ihminen halua myöntää olevansa ylipäättään sairas tai halua hyväksyä samaansa diagnoosia. Syyt tähän voivat olla monet mutta yhtenä voidaan ajatella olevan pelko juuri edellä kuvatusta leimatusta identiteetistä ja stigmasta tai toisten antaman ja määrittelemän sairaan kategorian vastustamisesta. Terve-sairas kategoriapari tuleekin tässä esille aineisto-otteessa sairaan kategoriaan kuuluvien *aivosirkuksen*, *sekamelskan* ja *sanan toistelemisen* kautta. Terveen kategoria rakentuu pitkälti sairaan kategorian kautta; terveen kategoria on vastakohta sairaan kategorialle.

Mielenterveyteen liittyvät oireet, vaivat ja sairaudet ovat yleisesti sellaisia, joita ei välttämättä haluta ainakaan kovin julkisesti tuoda ilmi, lukuun ottamatta esimerkiksi julkisuuden henkilöiden tarkoituksellisia esiintuloja mielenterveyden haasteista. Tällöin tavoitteena on esimerkiksi vähentää juuri mielenterveyden häiriöihin liitettyä stigmaa ja häpeää sekä madaltaa avunhakemisen kynnystä. Otteesta voi tulkita, että *ne diagnoosit, jotka mun puolesta päätettiin* eivät tosissaan aina ole toivottuja. Yllätyksenä tuleva diagnoosi voi aiheuttaa ihmiselle tietynlaisen shokkitilan, jonka myötä henkilö ei halua uskoa samaansa diagnoosia ja siten kieltää sen. Toisaalta tässä voi myös olla kyse tilanteesta, jossa henkilö kokee, että hänet on sivuutettu diagnoosin määrittelyssä ja hoidon suunnittelussa eikä ole tullut kuulluksi haluamallaan tavalla, koska *diagnoosit päätettiin hänen puolestaan*. Aineisto-otteesta on havaittavissa myös potilas-lääkäri kategoriapari. Aineisto-otteesta on luettavissa potilaan kategoria, jota vastustetaan mutta se voidaan kuitenkin havaita lausahduksen *diagnoosit, jotka mun puolesta päätettiin* kautta ja tämä tuo ilmi asiakkuuden terveydenhuoltoon.

Omalta osaltaan lääkärin kategorian tuo näkyväksi *diagnoosien päättäminen*, koska lääketieteellisen diagnoosin tekemisestä vastaa aina lääkäri.

Aineisto-otteessa *ahdistus* tarkentuu yhdeksi *diagnooseista*, jotka aiheuttavat vaikeuksia ja *sekamelskaa* elämässä. *Pakko kai avata ovet ahdistukselle, jotta se pääsee sisään* voidaan tulkita vastahakoiseksi diagnoosin myöntämiseksi, vaikkakin oteessa on havaittavissa pieni epäily *pakko kai toteamuksen* kautta. Diagnoosin myöntäminen ja hyväksyminen näyttäytyy oteessa myös *ahdistukselle* määritellyllä tarkoituksella, sillä on oma tarkoituksensa, *työnsä* ja sen tehtyään *lähtee menemään*. Tässä yhteydessä tämä voidaan tulkita kuvaavan toipumisprosessia, jossa *ovien aukaisemisen* eli sairauden hyväksymisen myötä avautuu mahdollisuus toipumiselle ja kuntoutumiselle, jolloin *ahdistus voi tehdä työnsä loppuun, ennekuin se lähtee menemään* parantumisen ja kuntoutumisen myötä.

Päihde- ja mielenterveyden ongelmat ovat kiistämättä asioita, joiden kanssa jokainen suomalainen on jollain tasolla tekemisissä. Jos ei ole omakohtaista kokemusta, lähipiiristä löytyy joku oman kokemuksen omaava. Aineisto-otteissa esiintyvät tarkastelukulmat tuovat esille mielenterveyden ja päihteen käytön ongelmien ja niiden vaikutusten laaja-alaisuuden. Aineisto-otteissa näitä ongelmia tarkasteltiin omakohtaisina kokemuksina sairastumisesta mielenterveyden häiriöön ja itsetuhoisista toiveista sekä omakohtaisena kokemuksena läheisen päihteen käytöstä. Ulkopuolisen tekemät havainnot nuorten huumeiden käytöstä laajentaa päihteenkäytön sijoittumisen ja näkymisen vielä yhteisön ja yhteiskunnan tasolle. Seuraava vaativan elämän sosiaalisten ongelmien kategoria kuvaa niitä vaatimuksia ja saavutuksia, joita nyky-yhteiskunta tuottaa ihmisille joko suoraan vai välillisesti.

5.2 Vaativa elämä

Henkilökohtaiset vaatimukset itselleen, toisten ihmisten asettamat vaatimukset sekä yhteiskunnan vaatimukset konkretisoituvat tässä kategoriassa. Vaatimusten ristiaallokossa on välillä vaikea toimia ja tietää mikä olisi se paras tapa. Elämme suoritusyhteiskunnassa, jossa ihmisyyys on sidottu suorituksiin, saavutuksiin ja yksilön vastuuseen. Mutta kääntöpuolena ihmiset väsyvät, uupuvat ja mahdollisesti tulevat välinpitämättömiksi kaiken kilpailun keskellä. Kiireen, oravanpyörän ja tavoitteiden ohjaaman elämän vastapainoksi tarvitaan irtiottoja hektisestä arjesta, joka voi toisille tarkoittaa extreme-kokemuksia, jotta saadaan hektinen arkielämä katkaistua ja toisille rauhallista, aikataulutamatonta aikaa vietettynä läheisten kanssa. Vaativa elämä pääkategorian sisällään pitämät vaatimukset ja suorittaminen sekä elämyshakuisuus vastapainona sosiaalisten ongelmien kategoriat ovat seuraavaksi analyysin kohteina.

Vaatimukset ja suorittaminen

Elämän vaativuus näyttäytyy monella eri tavalla ihmisille. Toisen raskas ja vaativa elämä voi olla toiselle normaalia eikä koe sitä kuormittavana. On kuitenkin huomattu, että modernissa elämässä on kyse enemmän tekemisestä (Southerton 2003, 13) ja tämä aika vaatii paljon ihmisiltä. Työelämää määrittelevät vaatimukset nopeudesta, taloudellisista edellytyksistä ja tehokkuudesta, vaikka tästä poiketen yleinen ilmapiiri yhteiskunnassa korostaa luovuutta ja innovaatioita (Rubin 2011, 588). Näiden erilaisten toiminnan tehostamisen vaatimusten ja vapaan ajan, hidastamisen ja rajoittamattomien mahdollisuuksien (Rubin 2011, 588) ristipaineessa toiminen voi johtaa yhä suurempaan suorittamisen kierteeseen.

*Pelkään että ihmiset on laitettu liikkumaan,
kiirehdi kiirehdi ettei aivot ehtis liikaa ahdistumaan
pelkään että kaikki tähtää sokeesti vaan tulevaan,
mun nuolet ei lennä sinne asti, mä heitän leivän kerrallaan (5.5)*

Yhteiskunnassa esiintyvä ärsyketulva, monien asioiden samanaikaisuus ja monien tehtävien samanaikaisuus voi tuntua uuvuttavalta ja joskus jopa ylitsepääsemättömältäkin. Eikä ihme, sillä on esitetty, että nyky-yhteiskunta kärsii laajasta aikapulasta eikä päivässä aika riitä kaikkien niiden tehtävien tekemiseen, jotka pitäisi ehti tekemään (Southerton 2003, 9). Jotta kaiken samanaikaisuuden keskellä pystyy toimimaan, voi toimintatavaksi muotoutua *kiirehdi kiirehdi* ja tällöin kiireen ja kiirehtimisen alle jää paljon asioita, joita ei ehdi havaitsemaan, näkemään, kokemaan tai tuntemaan. Tämä voi olla myös yksi yksilöllinen selviytymiskeino kiireisessä ja vaativassa elämässä, ettei *aivos ehtis liikaa ahdistumaan*. Arjen vaativuus, työelämän vaatimukset ja ajan riittämättömyys ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat jaksamiseen ja aiheuttavat pahimmassa tapauksessa uupumista (Kunnari 2017, 102–103). Toisaalta aineisto-otteen *Pelkään että ihmiset on laitettu liikkumaan* voi viitata yhteiskunnan vaatimuksiin ja yleiseen ilmapiiriin, jotka niin sanotusti pakottaa ihmiset *liikkumaan* eli toimimaan yhteiskunnassa yleisesti odotetulla tavalla. Ulkoapäin tulevat toisten ihmisten asettamat liian suurilta tuntuvat vaatimukset ja työelämän vaatimukset sekä kuormittavuus aiheuttavat riittämättömyyden tunteita (Kunnari 2017, 103).

Tavoitteiden asettaminen on myös yksi nyky-yhteiskunnan yleinen piirre. Tavoitteita asetetaan työelämässä työyhteisön yhteistä työskentelyä ohjaamaan ja henkilökohtaisesti ammatillista kasvua ohjaamaan. Henkilökohtaisessa elämässä tavoitteita on milloin laihtumisen, liikunnan lisäämisen, oman henkilökohtaisen ajan ottamisen, tietoisien rauhoittumisen tai muiden harrastusten suhteen. *Pelkään että kaikki tähtää sokeasti vaan tulevaan* voidaan tulkita toteamukseksi suorituskeskeisyydestä ja vahvasti tulevaisuuteen suuntautuneesta elämäntavasta. Tällaisessa

elämäntavassa tai -tyylissä nykyhetki jää pienemmälle huomiolle, kun huomio jatkuvasti kiinnittyy tulevan suunnitteluun ja sen suuntaisesti toimimiseen. Työelämässä tätä lisää jatkuva kehittäminen, yrityksen pitkäaikaissuunnitelmat ja mahdolliset suunnitelmat toiminnan laajentamisesta. Tämä ruokkii myös henkilökohtaisessa elämässä esiintyvää ”sitten kun”-ajattelua, jossa haluamiaan asioita siirtää eteenpäin tulevaisuudessa toteutettaviksi kuten matkustan enemmän sitten, kun lapset ovat vanhempia tai opettelen espanjan kieltä sitten, kun jään eläkkeelle. Toisaalta tulevaisuussuuntautuneesta tulkinnasta on esitetty eriävä näkemys, jonka mukaan nykyinen todellisuus on vahvasti reaaliaikaista ja loputonta nyt-hetkeä, jota kuvaavat ristiriitaisuudet, katkonainen kehitys ja omituiset ilmiöt (Rubin 2011, 585, 588). Reaaliaikaisuus keskustelelee hyvin myöhemmin tutkielmassa analysoitavan elämyshakuisuus vastapainona kategorian kanssa.

Kaikki eivät kuitenkaan pysty tai halua sopeutua kiireiseen, enemmän ja nopeammin tekemiseen. Tällöin *mun nuolet ei lennä sinne asti, mä heitän leivän kerrallaan* kertoo toisenlaisesta lähestymistavasta, jossa tehdään yksi asia *kerrallaan*. *Nuolet* voidaan tulkita tässä viittaavan tulevaan ja tulevaisuuden tapahtumiin. *Mä heitän leivän kerrallaan* viittaa litteillä kivillä veden pintaa pitkin heittämistä, jota kutsutaan leipien heittämiseksi. Tämä leipien heittäminen liittyy usein rauhassa järven tai meren rannassa kävelyyn, mietiskelyyn ja rauhassa olemiseen. Jotta saa mahdollisimman monta leipää heitettyä, toisin sanoen saa mahdollisimman monta kertaa kiven kimpoamaan veden pinnasta ja samalla muodostaen renkaan veden pinnalle, pitää osata keskittyä ja tehdä se rauhallisesti. Tämä rakentaa kuvaa vahvemmin läsnä olemisesta tässä hetkessä ja tässä hetkessä toimimisesta. *Mä heitän leivän kerrallaan* voidaan siis tulkita reaaliaikaiseksi nyt-hetkeksi, jossa selkeästi ollaan kiinni nykyhetkessä.

*Tahdot irti, pyörästä,
joka pyörii muttei matkaas enää edistä
Juokset maaliin, maalista,
mut et enää aikaan saa mitään kaunista (6.2)*

Pyörä, joka pyörii muttei matkaas enää edistä voidaan tulkita olevan esimerkiksi työelämän aiheuttama oravanpyörä tai yleisesti elämään liittyvä oravanpyörä, jossa työ, arjen tehtävät ja vapaa-aika asettavat omat vaatimuksensa tai rajoituksensa elämälle. *Pyörä, joka pyörii* kertoo myös pyörän pyörimisestä ilman, että pyörimisessä mukana oleva sitä ja sen tahtia itse säätelisi. Tämä rakentaa hyvin kuvaa siitä tunteesta, joka voi tulla kaikkien niiden velvollisuuksien, vaatimusten ja myös itseä kiinnostavien asioiden ja tekemisten ristiaallokossa, kun aika on tiukalla ja pitäisi kuitenkin ehtiä huolehtimaan velvollisuuksista.

Työelämässä esiintyy kilpailua työpaikoilla, kun ihmiset panostavat työhön enemmän menestyksekkään uran ja työpaikkojen epävakauden takia (Southerton 2003, 12). Nopeatempoisen elinkeinoelämän takia ihmiset ovat jatkuvasti kiireisiä eikä heille jää aikaa rentoutumiseen (Sonntag 2012, 114). Työelämässä esiintyvä kilpailu, suuret työmäärät ja kiire voivat omalta osaltaan lisätä pyörän pyörimistä ja *juoksemista maaliin, maalista*, jolloin työpaikoilla esiintyvä kilpailu lisää suorittamista ja saavutusten hankkimista. Ei ole mitenkään tavatonta, että työ valuu myös vapaa-ajalle, koska muutokset työssä ja työn tekemisessä vaikuttavat siihen, että työ seuraa vähintään ajatuksissa tekijäänsä kaikkialle. Kannettava tietokone sekä älypuhelin mahdollistavat työasioiden kuten työsähköpostien katsomisen kotona, vapaa-ajalla tai jopa lomalla. (Salasuo 2013, 122.)

Älypuhelin ja kannettava tietokone luovat mielikuvan siitä, että tulee aina olla saavutettavissa. Vapaa-ajalla työasioiden ajattelemisen, työpuheluihin ja työsähköposteihin vastaaminen jatkaa kuormittumista eikä psykologista irrottautumista pääse tapahtumaan (Tirkkonen & Kinnunen 2013, 197). Työstressi seuraa vapaa-ajalle ja rasittaa psyykkisesti työstä poissa ollessakin. Näistä syistä raja niin sanotun uuden työn ja vapaa-ajan välillä on häilyvä (Salasuo 2013, 122). Aikapaineet ja kiire töissä lisäävät ihmisten yleistä kiihotustilaa, jolloin rentoutuminen on vaikeaa töiden jälkeen ja töihin liittyvät ajatukset pyörivät mielessä (Sonntag 2012, 116). *Mut et enää aikaan saa mitään kaunista* voi siten olla tässä otteessa tulkittavissa myös työuupumukseksi. Työn valuminen vapaa-ajalle vähentää palautumista ja voi kauan jatkuessaan johtaa uupumiseen.

Toisinaan *pyörä ei matkaas enää edistä* eli esimerkiksi työelämään suhteutettuna *pyörä* voi merkitä työtä ja työtehtäviä, joiden tekemistä ei koeta mielekkääksi (Kunnari 2017, 106), tekemisestä ei saa enää sellaista tyydytystä kuin ennen tai kyseiseltä työltä on saanut kaiken mitä sillä on annettavaa. Tällöin työn antamat haasteet eivät enää motivoi eikä siten enää *edistä matkaas* eikä asiat enää tuo tyydytystä ja mielihyvää samalla tavalla kuin ne ennen toivat. *Mut et enää saa aikaan mitään kaunista* kuvaa tätä mielekkyyden, mielihyvän ja nautinnon häviämistä työstä tai arjessa toimimisesta. Myös muusta, työpaikan ulkopuolisesta elämästä voi tulla suorittamista, jossa *juokset maaliin, maalista* kuvaa jatkuvaa elämän suorittamista ja erilaisten asioiden tekemistä vain, koska ne pitää tehdä. Tätä voi esiintyä niin sanottujen ruuhkavuosien aikana, jolloin rakennetaan perheen yhteistä elämää talon rakennuksen, lasten hankkimisen ja lasten harrastuksiin kускаamisen ja oman työuran luomisen ristiaallokossa.

Aineisto-otteessa on kuultavissa hienoinen tyytymättömyys asiantilaan ja mahdollisesti halu muutokselle, koska *enää ei saa aikaan mitään kaunista*. Kiireestä pois pääseminen, työelämän

ponnisteluiden ja vaatimusten jättäminen voivat olla niitä asioita, joilla saa haluttua muutosta tilanteeseen. Pohjimmiltaan ihminen toivoo tasapainoista ja tyydyttävää elämää, jota itse hallitsee ja ohjaa siihen suuntaan mihin itse haluaa sen menevän.

*Juokse, juokse ihminen,
on sulla kiire kuluttaa
Ja kun on kaikki varat käytetty,
on aika taputtaa
Haloo! Haloo! (7.3)*

Tämä aineisto-ote jatkaa kiireen käsittelyä, nyt tosin kietoutuneena kulutuskeskeisyyteen. Nopea teknologian ja teollisuuden kehittyminen ovat parantaneet elämätasoa (Akhtar ym. 2021, 2) ja mahdollistaneet kuluttamisen ja kulutuskulttuurin syntymisen. Tämän hetken yhteiskunnassa kulutusmahdollisuudet ovat lähes äärettömät, kun tarjolla on jokapäiväiseen elämiseen tarvittavien tavaroiden ja asioiden lisäksi lukematon määrä muun muassa vapaa-aikaan, harrastamiseen, muotiin, liikkumiseen, matkustamiseen liittyviä hankinta- ja ostosmahdollisuuksia. Ajankäytöllisesti kuluttamiseen on mahdollista käyttää huomattavia määriä aikaa. Kulutuskeskeisessä yhteiskunnassa kuluttajan saatavilla olevat vaihtoehdot ovat niin laajat, että oikeiden vaihtoehtojen hallinta on vaikeaa ja tästä syystä kuluttamiseen menee enemmän aikaa kuin ennen (Southerton 2003, 10). Toisaalta tätä on omalta osaltaan yritetty helpottaa yhä laajenevilla verkko-ostosmahdollisuuksilla, jolloin ostoksia voi tehdä omalta kotisohvalta juuri siihen aikaan, kun itselle sopii parhaiten.

Juokse, juokse ihminen, on sulla kiire kuluttaa kuvaa hyvin yhteiskunnassa ilmenevää kulttuuria, jossa kiire ja kuluttaminen näyttäytyvät voimakkaasti. Teknologian kehittyminen ja älypuhelimien yleistymisen vaikuttaa moniin arkipäivän asioihin, myös ostosten tekemiseen, jolloin älypuhelin toimii eräänlaisena avustajana ostosten tekemisessä keräten tarjouksia, auttaen navigoimaan kaupoissa ja manipuloiden hintoja (Yeoman ym. 2016, 175). Kuluttaminen, uusien tavaroiden ja tuotteiden uusimpien mallien hankkiminen tuntuu olevan tietyllä tavalla sisäänkirjoitettuna kulutuskulttuurissa (ks. Rantala & Tarkkala 2010, 21). *Kiire kuluttaa* voidaan tulkita tällaiseksi yhteiskunnassa sisäänkirjoitetuksi tavaksi toimia ja samalla se voi myös omalta osaltaan luoda eräänlaista kilpailua uusimpien ja muodissa olevien tavaroiden hankkimisessa. Tällainen jatkuva kuluttaminen saattaakin luoda myös paineita pitää yllä tiettyä elämäntyyliä tai elintasoa (Southerton 2003, 9).

Ja kun kaikki varat on käytetty voi tässä yhteydessä viitata kahteen eri tulkintaan. Ensimmäinen tulkinta rakentaa kuvaa jatkuvan kuluttamisen ja ostamisen taloudellisista seurauksista. Kuluttajan rahojen loppuessa, loppuu ainakin yleensä myös kuluttaminen. Tässä tulkinnassa kuluttaminen on

viety äärimmilleen, ja siinä on yhteyksiä ylettömään kulutukseen ja jopa hallitsemattomaan toistoon (Raento & Tammi 2013, 8), joka voi kertoa myös ostosriippuvuudesta. Suhteellisen helposti saatavat kulutusluotot, osamaksumahdollisuudet ja pikavipit mahdollistavat kuluttamisen jatkamisen, vaikka omat *varat on käytetty*. Samalla näiden käytöstä voi syntyä vakavia, pitkäkestoisia ja konkreettisia ongelmia (Rantala & Tarkkala 2010, 19) kuten velkaongelmia, maksuvaikeuksia, laskujen menemistä perintään sekä ulosottoon ja maksuhäiriömerkintä.

Toinen tulkinta paikantuu luonnon ja ympäristön suojelemisen näkökulmaan, jossa *kun kaikki varat on käytetty* ilmaisee luonnonvarojen vaarantamista ja loppumista ihmisen ja sen kulutustottumuksien takia. On todettu, että maapallolla on rajallinen ekologinen kantokyky ja ympäristökysymysten sivuuttaminen johtaa jossain vaiheessa siihen, ettei maapallo enää pysty tarjoamaan elämän edellytyksiä eikä elantoa ihmiskunnalle (Kivipelto & Saikkonen 2017). Tästä syystä ”vihreämpien” ja ekologisten kulutustottumusten mahdollistaminen ja omaksuminen ovat tulevaisuuden kannalta tärkeitä.

Elämyshakuisuus vastapainona

Ihmisillä on erilaisia tarpeita vapaa-ajalle, toiset kaipaavat toimintaa, elämyksiä ja fyysistä tekemistä ja toiset kaipaavat rauhallisuutta, harmoniaa ja aikataulutamatonta aikaa. On huomattava, että nämä eivät sulje toisiaan pois, vaan elämäntilanteen mukaan tarpeet ja toiminta vapaa-aikana vaihtelevat. Tutkimuksen mukaan kulttuuriseen toimintaan osallistuminen tuottaa viikkotasolla enemmän rentoutumista kuin vapaa-aika, jossa ei ole kulttuurisia toimintoja. Kulttuurinen toiminta voi olla aktiivista toimintaa, kuten maalaamista tai instrumentin soittamista sekä vastaanottavaa toimintaa kuten teatterissa ja musiikkikonserteissa käymistä tai musiikin kuuntelemista. (Tuisku ym. 2016, 258.) Onkin tärkeää tarkkailla minkälainen vapaa-aika palauttaa ja katkaisee parhaiten arkea milloinkin.

Kiireisessä ja vaativassa elämän sykkeessä työasioista irti pääsemiseksi saatamme etsiä vapaa-ajallakin suuria tunnekokemuksia (Rubin 2011, 585), ”säpinää”, vauhtia tai elämyksiä. Kaiken työelämässä suorittamisen ja hektisyyden keskellä myös vapaa-aikaan on valunut tuo suorittaminen ja hektisyys. Arjen rutiinien katkaisu koko ajan muuttuvassa modernissa maailmassa (Kyriakopoulos 2021, 226) on saanut paljon huomiota esimerkiksi mediassa ja siten myös ihmiset etsivät aiempaa enemmän elämyksellisiä kokemuksia vapaa-aikaan. Vaikka kokemusten etsintä ei aina olisikaan konkreettisen tekemisen kautta tulevaa, on myös passiivisemmassa, viihdettä kuluttavassa kokemusten hankinnassa kyse elämyksistä kuten seuraava aineisto-ote kuvaa.

*Napin painallus saa maailmasi päälle
Saat hetken helpotuksen, hetken boostipoljennon,
katsot kuinka ryhmä matkaa arktiselle jäälle (7.11)*

Internetin laajeneminen ja älylaitteiden lisääntyminen laajentavat ihmisten elämänpiiriä ja tarjoavat ärsykeitä läpi vuorokauden ja *Napin painallus saa maailmasi päälle*. Viihteen saralla televisiokanavien ilmaiset, kuten Yle Areena ja Katsomo sekä maksulliset suoratoistopalvelut kuten Netflix tai HBO tarjoavat elokuvia ja sarjoja ympärivuorokauden. Puhumattakaan internetin tarjoamasta viihteestä ajasta ja paikasta riippumatta. Tämä aineisto-ote kuvaa sitä kuinka uppoutumalla television tai internetin viihdetarjontaan voi saada arjesta ja sen kiireistä *hetken helpotuksen*. Joillekin hetki voi olla omaa aikaa perheen arjen pyöryksestä, joillekin pieni pysähdys työpäivän jälkeen ja joillekin jopa pakoa ahdistavaksi koetusta arjesta.

Hetken boostipoljennon saaminen kertoo tässä aineisto-otteessa myös passiivisesti kulutettavan viihteen kautta saatavista elämyksistä, joita voidaan ajatella tulevan esimerkiksi erittäin hyvän elokuvan, musiikkikonsertin tai tavanomaista erilaisemman matkailuohjelman katsomista kuten seurattessa *ryhmän matkaa arktiselle jäälle*. Arktisella jäällä matkaamiseen liitetään vaarallisia elementtejä kuten vaihtuvat sääolosuhteet, kylmyys sekä kaukana avunpiiristä oleminen, jotka luovat jännitystä ja odottamattomia tapahtumia. Erilaisista ja elämyksellisistä suomalaisista matkailuohjelmista tässä kohtaa voidaan esimerkkinä mainita Madventures, jossa Riku Rantala ja Tuoma ”Tunna” Milonoff seikkailevat ympäri maailmaa tutustuen paikkoihin ja kulttuureihin, jotka ovat vähintäänkin eksoottisia, erikoisia ja vähemmän tunnettuja. Rantala ja Milonoff laittavat itsensä likoon reppureissuillaan ja tietoisesti hakeutuvat ääri-ilmiöiden ja omaan kulttuuriimme verrattuna kummallisten ja jopa shokeeraavien tapojen ja rituaalien pariin.

Erilaiset reality-sarjat ja sarjat, joissa julkisuuden henkilöt kilpailevat erinäisistä asioista ovat myös suosittua viihdettä. Varsinkin julkisuuden henkilöiden elämästä kertovat reality-sarjojen kiinnostavuus voidaan katsoa johtuvan mahdollisuudesta nähdä julkisuuden taakse, nähdä julkisuuden henkilön yksityistä puolta ja mahdollisesti kuulla jotain yksityiskohtia, jotka eivät ole ennen olleet tiedossa. Tässä on mahdollisesti kyse seuraavan aineisto-otteen kuvaamasta ihmisten tirkistelyn halusta. Kyseisissä televisio-ohjelmissa julkisuuden henkilöillä on kuitenkin mahdollisuus päättää mitä kertoo ja mitä näytetään mutta iltapäivälehtien ja ”juorupalstojen” kirjoitukset ja kohahduttavat otsikot eivät yksityisyyttä aina kunnioita, kuten seuraavassa aineisto-otteesta voidaan nähdä.

*On joku raskaana räppäri ja jollain on lapsista kiistaa
Pressa teki taas tyylimokan ja malli on vapaata riistaa (4.14)*

Kun tarkastellaan elämää toisinaan äärimmillen vietyjen elämysten ja kokemusten kautta, tähän voidaan liittää viihteen nimissä varsinkin iltapäivälehtien ja ”juorulehdiksi” kategorisoituneiden lehtien toteuttama sensaatiohakuisuus ja shokeeraavilla otsikoilla kohahduttaminen. Sensaatiohakuiset otsikot herättävät ihmisten mielenkiinnon ja tirkistelyn halun. Julkisuuden henkilöt ovat nykyään haluamattaan ja toisinaan omasta tahdostaan mediassa *vapaata riistaa*, joiden elämän edesottamuksia seurataan herkeämättä. Ennen suhteellisen yksityisiksi asioiksi, kuten *On joku raskaana räppäri ja jollain on lapsista kiistaa*, mielletyt asiat ovatkin nykyään kaikkien luettavissa internetissä, iltapäivälehdistä tai julkisuuden henkilöiden omilla julkisiksi määritellyillä sosiaalisen median kanavilla.

Mediassa tapahtuneet muutokset teknologian kehittyessä ovat muuttaneet uutisten saatavuutta, ennen päivittäin ilmestyneet iltapäivälehdet ja viikoittain ilmestyneet ”juorulehdet” olivat pääasialliset sensaationallisten uutisten välittäjiä. Nyt koko ajan internetissä päivittyvien uutiskanavien, sosiaalisen median kanavien ja muiden sivustojen kautta voi lukea tuoreeltaan tapahtumia. Älypuhelimet mahdollistavat kuvien ja videoiden tallentamisen ja niiden jakamisen käytännössä reaaliaikaisesti. Iltapäivät lehdet houkuttelevatkin lukijoita jakamaan uutisvihjeitä sekä kuvia ja videoita tapahtumapaikalta (Ilta-Sanomat 2021). Tämä on johtanut myös ikävään ilmiöön, jossa onnettomuuspaikan tapahtumia kuvataan ja jaetaan sen jälkeen eri median kanavissa kunnioittamatta onnettomuuden uhrien yksityisyyttä.

Pressa teki taas tyylimokan rakentaa kuvaa siitä, kuinka nykyään julkisuuden henkilöiden yksityisyys on kaventunut ja kaiken ajatellaan olevan julkista. Uutisointi ja julkinen arvostelu menee toisinaan yksityisiin asioihin ja henkilökohtaisuuksiin. Julkisuuden henkilöiden oletetaan haluavan olevan julkisia ja kaikkien heidän asioiden olevan julkisia. Voidaan ajatella, että jollain tasolla yksityisyyden kunnioittaminen murenee iltapäivälehtien ja niin sanotun muun keltaisen lehdistön lööpeissä ja skandaalihakuisissa kirjoituksissa. Julkisuuden ja yksityisyyden rajat ovatkin selkeästi rapistumassa. Monen julkisuuden henkilön julkisuus johtuu heidän ammatistaan heidän ollessa esimerkiksi laulajia kuten *räppäri*, muusikoita, näyttelijöitä, poliitikkoja tai muuten ammattinsa kautta julkisuudessa paljon esiintyviä henkilöitä kuten *pressa* ja *malli*. Vaikka julkisuuteen ja julkiseen ammattiin hakeutuminen tuo aina mukanaan myös median kiinnostuksen, niin julkisuuden henkilöillä tulee olla samalla tavalla oikeus yksityisyyteen. Tässä yhteydessä on toki hyvä muistaa, että jotkut julkisuuden henkilöt haluavat olla paljon esillä ja oma-aloitteisestikin tuovat yksityisinä pidettyjä asioita julkisuuteen.

Ihmisten sensaationälkä ja tirkistelyn halu sekä median shokeeraavat uutiset ja sensaatiohakuisuus voivat ruokkia toinen toisiaan. ”Juorulehdet” ja ”juorupalstat” hätkähdyttävillä otsikoilla herättää ihmisten mielenkiinnon ja uteliaisuuden, jotka puolestaan lisäävät tällaisten uutisten julkaisemista. Tirkistelyn halua on tässä yhteydessä käsitelty julkisuuden henkilöiden kautta mutta sama ilmiö on havaittavissa esimerkiksi esitetyn onnettomuuspaikalla kuvaamisen kautta. Omasta yksityisyydestä pidetään tiukkaa kiinni ja sitä arvostetaan mutta sitä ei aina arvosteta muiden ihmisten, onnettomuuksien tai muiden järkyttävien tapahtumien yhteydessä. Viihteellisyys, elämyshakuisuus ja kokemukset ovat vapaa-ajan vastalääkkeitä kiireelle, suorittamiselle ja elämässä esiintyville vaatimuksille. Seuraavassa aineisto-otteessa tarkastellaan tarkemmin tällaista niin fyysisellä kuin psyykkisellä tasolla saatavaa kokemusta, jossa *mun taju katoaa* ja pääsee irtaantumaan arjen huolista.

*Sä toit mut tänne reiviluolaan,
mun taju katoaa
Laser lävistää rintaa,
maailman taakka pois putoaa
On hiukset täynnä merisuolaa
ja psykedeliaa
On ympärillä vaan drum 'n bass (7.2)*

Monen aistin kautta tulevat ärsykkeet kuvaavat tässä aineisto-otteessa tietynlaista extreme-kokemusta, jonka avulla saa karistettua arjen huolet ja *maailman taakan*. *Reiviluola*, *laservalot*, *merisuola* ja *psykedelia* ovat tässä otteessa keinoja ja väyliä rentoutumiseen sekä huolien hälventämiseen. *Reiviluolaan* tullaan yhdessä ystävän, ystävien tai seurustelukumppanin kanssa, tämän aineisto-otteen mukaan mahdollisesti ensimmäistä kertaa. *Reiviluola* voidaan käsittää paikkana, jossa soitetaan elektronista musiikkia (Hutson 2000, 35), jonka tyypillinen musiikillinen piirre on musiikissa oleva voimakas basso. Reivit (tai ravet) olivat 1980-luvulla pääsääntöisesti underground-tapahtumia salaisissa paikoissa kuten teollisuushalleissa tai ulkona jollain kentällä. Tämän päivän rave-kulttuuri on moninaistunut ja useimmiten rave-tapahtumia järjestetään laillisesti esimerkiksi yökerhoissa. (Hutson 2000, 35.)

Aineisto-otteessa ei suoranaisesti ilmaista tanssimista mutta voidaan olettaa, että *reiviluolaan* tullaan tanssimaan ja nauttimaan musiikista. Reivien tyypillisiä tekijöitä ovat ihmisten tanssiminen monia tunteja, jopa illasta aamuun, tapahtuman pitkä kesto ja elektroninen, muun muassa *drum 'n bass*, tanssimusiikki. Ihmiset saattavat musiikin, valojen ja tietynlaisen tunnelman avulla vaipua eräänlaiseen hurmostilaan. (ks. Hutson 2000, 35; ks. Kyriakopoulos 2021, 226.) Reiveissa musiikkia soitetaan lujaa ja *drum 'n bass* musiikkityylin basson voi aistia parhaimmillaan kehossa asti. Musiikkitapahtuma, reivit tai muunlainen tapahtuma, voidaan kokea siis visuaalisesti paikassa

musiikin tahtiin välähtävien valojen ja pyörivien *laservalojen* sekä seinille heijastettavien kuvien kautta (Hutson 2000, 40), psyykkisesti hurmostilaan vaipuessa tai tietoisuuden muuttuessa ja fyysisesti pitkään tanssiessa voi aistia, että *On ympärillä vaan drum 'n bass* ja basson värähtelyn voi tuntea fyysisestikin. Tällöin saatava kokemus voi olla rikkaampi ja moniulotteisempi, ja tämän kokemuksen kautta *mun taju katoaa ja maailman taakka pois putoaa*.

Nykyajan tyyliä kuvaa sellaisten kokemusten hankkiminen, joista saa kaikkea enemmän, nopeammin ja ”kovempaa”. Rave-tapahtumien onkin yleensä katsottu tarjoavan hedonistisen ja väliaikaisen paon todellisuudesta (Hutson 2000, 36). Kiireinen arki ja työ, vaatimukset, aikarajat ja tehokkuus ruokkivat vapaa-ajalla hakemaan sellaisia kokemuksia, jotka tehokkaasti katkaisevat tämän oravanpyörän. Tällöin rave-kulttuuriin yhdistetyt katoamisen, irtautumisen ja luopumisen kulttuurit (Hutson 2000, 37) ovat omiaan rikkomaan arjen oravanpyörän.

Raveihin liitetään vahvasti sellaisten huumausaineiden, kuten LSD tai ekstaasi, käyttäminen, joiden on sanottu laajentavan tajuntaa ja syventävän tunnekokemuksia. *Psykedeliaa* aineisto-otteessa voikin viitata tällaisten aineiden käyttämiseen mutta toisaalta raveissa tanssiminen voidaan tulkita transsitanssin tyyliseksi tapahtumaksi, jossa ei käytetä mitään huumausaineita kokemuksen saavuttamiseksi. Tällöin muuttuvaa tietoisuudentasoa kiihotetaan musiikin rytmikkäällä rummutuksella, välkkyvillä valoilla ja koko yön kestäväällä perinpohjaisella (exhaustive) tanssimisella. (Lee 1967 Hutson 2000, 39 muk.; Katz 1982 Hutson 2000, 39.) *On hiukset täynnä merisuolaa* voi viitata otteessa myös tällaiseen ei-kemialliseen tietoisuudentason laajentamiseen. Tässä *merisuola* voi viitata mielikuvaan meren rannalla olemisesta ja siellä tanssimisesta, ja mielikuva yhdistettynä musiikkiin tuottaa hyvää oloa ja arjesta irtaantumisen kokemuksia. Toisaalta *merisuolaa* voi oikeasti olla *hiuksissa*, jos reivit on järjestetty merenrannalla esimerkiksi Intiassa Goan rannoilla (Kyriakopoulos 2021, 229).

Elämyshakuisuus arjen vastapainoksi näyttäytyy aineisto-otteissa niin reiviluolan tarjoamina kokemuksina kuin omalta sohvalta jännitystä ja vaaroja täynnä olevan realitysarjan seuraamisena. Vapaa-ajan elämyshakuisuus voi toisinaan juontaa juurensa hektisestä arjesta ja työelämästä. Tällöin vapaa-ajalta ja harrastuksilta vaaditaan suuria elämyksiä ja tunnekokemuksia, jotta niistä saa ”irti” jotain tyydytystä. Jatkuvasti kehitetään erilaisia reality-, matkailu- tai seikkailutelevisioformaatteja, joilla houkutellaan katsojia osallistumaan uudenlaisiin elämyksiin.

5.3 Glokaali ihmisyys

Glokaali ihmisyys pääkategoria kokoaa alleen kaksi sosiaalisten ongelmien kategorioita, jotka ovat kansainvälisestikin tunnistettuja ja toisinaan linkittyvät Suomen rajojen ulkopuolelle ja sieltä vaikuttavat yhteiskuntaamme. Glokaali tässä yhteydessä käsitetään eri tasoilla kuten paikallisen, kansallisen, kansainvälisen ja koko planeetan, tapahtuvien muutosten vaikutusta toisiinsa. Glokaali syntyy silloin, kun globaali kohtaa lokaalin (paikallisen) ja maailman tapahtumat vaikuttavat paikalliseen. Maailman tapahtumat nostavat tarkasteluun maailmalla huomiota herättävät tapahtumat kuten sodat, terroriteot ja luonnon katastrofit. Monet maailman tapahtumat ja ilmastonmuutos vaikuttavat suoraan tai välillisesti terveyteemme, hyvinvointiimme, elämäämme ja yhteiskuntaamme (ks. STM 2021, 9). Ilmastonmuutos ja ympäristökatastrofit ovat kaikkien tiedossa maailmalta uutisoitujen tulvien, rankkasateiden, kuivuuden tai helteiden kautta. Suomen leudot ja vähälumiset talvet ovat olleet jo vuosia uutisissa ja nyt muutamien kesien kuumat jopa helteiset jaksot ovat nousseet otsikoihin.

Maailman tapahtumat

Maailman tapahtumien sosiaalisen ongelman kategoria muodostuu rauhan ja sodan yhteen kietoutumasta, sotien myötä syntyvästä pakolaisuudesta ja mahdollisista terroriteoista. Näiden kahden analysoitavan aineisto-otteen tematiikka liikkuu rauhan saavuttamisen ja siihen uskomisen kautta väkivallan tekoon, joka laajuudessaan ja kasvottomuudessaan herättää uutismaailman.

*En tartu vielä lippuun valkoiseen,
voi valo tulla maahan varjoiseen
Me rukoilemme, me turhaudumme,
me tahdomme rauhan, me epäilemme (7.9)*

Vaikka sotaa ei yhteiskunnassamme ole ollut reiluun viiteenkymmeneen vuoteen, on sota kuitenkin monin tavoin esillä arjessamme. Uutiset kertovat maailmalla käynnissä olevista sodista, sodan uhkasta tai sodan jälkeisestä uudelleen rakennustyöstä. Erilaiset avustusjärjestöt tuottavat oman toimintansa kautta tietoa eri maiden sotatilanteista sekä järjestävät raha- ja tavarakeräyksiä sodan uhrien auttamiseksi. Tämä aineisto-ote on tulkittavissa toiveena kaikkien sotien loppumisesta, ihmisyyden arvostamisesta ja maailmanrauhasta. *En tartu vielä lippuun valkoiseen* kertoo toivosta, joka itää että erimielisyydet, vihamielisyydet, väkivaltaisuuDET ja sodat loppuisivat. Valkoinen lippu on yleisesti tunnettu antautumisen merkinä ja tässä otteessa siihen ei vielä haluta tarttua. *Varjoinen maa* voidaan tulkita maaksi, jossa sota on käynnissä ja sota varjostaa elämää. *Valo* vastavuoroisesti voidaan nähdä symboloivan toivoa ja rauhaa.

Me rukoilemme, me turhaudumme, me tahdomme rauhan, me epäilemme tuo julki tunteiden kirjon, joita sota ja toivo rauhasta herättävät. *Me rukoilemme* voidaan tulkita olevan pitkään jatkuneen tilanteen viimeisimpiä keinoja pitää yllä toivoa ja uskoa paremmasta. Rukoileminen voi viitata tässä viitata uskonnollisuuteen, hengellisyteen tai äärimmäiseen toivomiseen muutoksesta ilman uskonnollista tai hengellistä pohjaa. *Me turhaudumme* kertoo mahdollisesti pitkään jatkuneesta sodasta, konfliktista tai muusta elämää ja henkeä uhkaavasta tilanteesta, jossa mikään ei muutu, ehkä lupailtaan ja neuvotellaan esimerkiksi rauhasta mutta sota vaan jatkuu. *Turhautuminen* voi olla yksi pelon ja turvattomuuden tunteiden lisäksi esiintyvä tunne, joka voi edesauttaa kotimaan jättämistä. Turhautumisen voidaan ajatella jossain mittakaavassa pitävän sisällään voiman muutokseen ja toimimiseen, joka voi näyttäytyä edellä kuvatun mukaisesti päätöksenä kotimaan jättämisestä. *Me tahdomme rauhan, me epäilemme* rakentaa kuvaa siitä, että vaikka miten lujaa tahtoo, on läsnä kuitenkin epäily siitä, ettei rauhaa kuitenkaan saada. Tässä otteen kohdassa *epäileminen* ei sinällään sisällä toimintaa muutosta kohtaan niin kuin turhautuminen voidaan ajatella sisältävän.

Sodat ovat traumaattisia mutta vielä pitkittyessään niiden haavoittavuus ja traumatisoivat vaikutukset kertaantuvat. Vaikeat elinolosuhteet ja pelko selviytymisestä voivat lopulta johtaa vaikeaan päätökseen lähteä kotimaasta ja hakea turvaa jostain muusta maasta. Ratkaisemattomat, vuosikymmeniä jatkuneet sisällissodat, kotimaassa tapahtuva vaino, kansainväliset konfliktit, luonnonkatastrofit ja epävakaa olosuhteet ajavat ihmisiä lähtemään kotimaistaan (Castaneda ym. 2018, 49). Ihmisyyden ja rauhan arvostamisen näkökulmasta tarkasteltuna tämä aineisto-ote pyrkii kannustamaan ihmisiä uskomaan siihen, että vielä jonain päivänä *voi valo tulla maahan varjoiseen* ja *valo* voittaa *varjon*. Seuraavassa aineisto-otteessa maailman tapahtumien sosiaalisten ongelmien kategoriaa tarkastellaan maailmalla tapahtuvaa väkivaltaista tapahtumaa, josta tuotetaan uutisia maailmanlaajuisesti.

*Toisella kanavalla kiivaasti kerrotaan,
kuinka jostain äsken kuului järjetön paukaus
Joku istui jossain kymmenen tietokoneen kaa,
yksi drone, yksi nappi, boom ja laukaus (7.11)*

Tämäkin aineisto-ote rakentaa kuvaa modernin teknologian mahdollisuuksista niin tiedon välittämisessä kuin tapahtumiin osallisena olemisesta olematta fyysisesti paikalla. *Toisella kanavalla kiivaasti kerrotaan* viittaa selkeästi televisio tai radiouutisiin, joissa kerrotaan jossain muualla tapahtuneesta *paukauksesta*. Uutiset saavuttavat ihmiset tänä päivänä erittäin nopeasti, kun internetin kautta pystyy seuraamaan maailman tapahtumia käytännössä reaaliajassa. Kiivaasti kertominen

voidaan tulkita kerrottavan asian tai tapahtuman olevan tärkeä, jollain tavalla epätavallinen tai järkyttävä kuten *järjetön paukaus*.

Järjetön paukaus tässä aineisto-otteessa voidaan tulkita joko pommin räjähdykseksi tai jonkinlaisen ohjuksen laukaisuksi ja räjähdykseksi. *Joku istui jossain kymmenen tietokoneen kaa* viittaa siihen, että yksi ihminen on tekijä ja aiheuttanut räjähdyskseen. Tekijä ei siis ole ollut paikalla vaan toteuttanut iskunsa *tietokoneiden* ja lennätettävän robottilennokki *dronen* avulla. Etäisyys tapahtumaan ja tapahtumapaikkaan voi etäännyttää myös tekijän teon seurauksista, kun esimerkiksi pommi-isku toteutetaan *nappia* painamalla. Väkivaltaisista, paljon uhreja vaatineista teoista ja sodankäynnistä tulee tuolloin kasvotonta, kun tekijä on kaukana tapahtumapaikasta, eikä näe tai tunne uhreja. Toisaalta kasvottomuus näyttäytyy käänteisesti myös tekijöiden piilossa olemisella, kun *kymmenen tietokoneen, yhden dronen ja yhden napin* avulla saadaan aikaan *boom ja laukaus*.

Otteen tapahtuman voidaan lähes kiistatta olettaa olevan väkivallanteko, joka laajuudeltaan on niin merkittävä, että se ylittää uutiskynnyksen. On kuitenkin mielenkiintoista havaita miten oletukset ohjasivat ensin tämänkin otteen analysointia. Ensimmäinen olettamukseni oli, että *järjetön paukaus* on terroriteko vaikka mikään ei tähän kuitenkaan suoraan viitannut. Terrorismi olettamukseen nähtävästi ohjasi *paukaus*, jonka mahdollisesti aiheutti pommi, joka taas on terrorismissa usein käytetty tekotapa. Vasta otetta pidemmälle analysoidessa syntyi toinen tulkinta mahdollisesta sotaan liittyvästä tulkinnasta, jossa paukaus liittyy sodankäyntiin, jota seurataan jossain komentokeskuksessa *kymmenen tietokoneen kaa*.

Nykypäivän ihmisten liikkuvuus mahdollistaa sen, että kaukana tapahtuvat asiat koskettavat suomalaisia niin paikan päällä maailmalla kuin koti-Suomessa. Matkustusmahdollisuuksien ja turismin lisääntyminen ovat avanneet maailmaa ja sen myötä maailmantapahtumat ovat lähempänä kuin koskaan. Tapahtumat eivät välttämättä suoraan vaikuta yhteiskuntaamme, mutta niillä on jonkin asteisia heijastevaikutuksia esimerkiksi Suomessa asuvien ulkomaalaisten elämään. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden mahdollisuus pitää yhteyttä kotimaahan jääneisiin perheeseen, sukulaisiin ja ystäviin on modernin teknologian avulla helppoa, joskin se saattaa myös pitää järkyttävät tapahtumat ja häiritä kotiutumista uuteen kotimaahan (Castaneda ym. 2018, 54).

Ilmastonmuutos

Ilmastonmuutos on asia, joka koskettaa kaikkia koko maapallolla. Toisilla alueilla ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat huomattavia ja toisilla alueilla vähäisempiä. Ilmastonmuutoksesta puhuttaessa usein huomio kiinnittyy luontoon, säähän ja eläimiin, vaikka

vaikutukset koskettavat yhtä lailla ihmisten elämää esimerkiksi elinympäristön pilaantumisenä (Kivipelto & Saikkonen 2017) ja tätä kautta ilmastonmuutokseen liittyvänä siirtolaisuutena.

*Tällainen on maailma johon synnyttiin,
teräslinnut lentää ja sulaa jäät (5.10)*

Tällainen on maailma johon synnyttiin kertoo jo muutosten vaikutusten esiintymisestä, kun *sulaa jäät*. Arktisella alueella ilmaston lämpenee kaksi kertaa nopeammin kuin muualla (STM 2021, 17) ja tämä tarkoittaa myös mannerjään sulamista. Joka omalta osaltaan vaikuttaa siellä esiintyvien eläinten elinolosuhteisiin. Luonnon moninaisuuden häviäminen, puute puhtaasta vedestä ja fyysisen ympäristön saastuminen ovat ympäristökatastrofeja, jotka vaikuttavat joko suorasti tai epäsuorasti terveyteemme ja hyvinvointiimme. Nämä ympäristökatastrofit ja ilmastonmuutos ovat pääsääntöisesti seurausta luonnonvarojen ylikäyttämisestä ja materiaalien kiertokulun häiriintymisestä. Ympäristökatastrofien ja ilmastonmuutokseen syyt ja seuraukset sekä ehkäisytimet kietoutuvat toisiinsa. (STM 2021, 21–22.)

Tässä aineisto-otteessa myönnetään ilmastonmuutoksen vaikutusten olleen havaittavissa jo jonkin aikaa, kun *Tällainen on maailma johon synnyttiin*. Tässä rakentuu kuva ilmastonmuutosten vaikutuksista pidemmällä aika välillä, joka toisinaan vaikeuttaa tämän päivän toiminnan muuttamista ilmastokestäväksi, koska voi olla vaikeaa hahmottaa miten tämän päivän toiminta ja toimet vaikuttavat 50 tai 100 vuoden päähän (ks. Ranta-Tyrkkö 2017, 118). Esimerkkinä hahmottamisen vaikeudesta toimii esimerkiksi ilmastoa lämmittävien kaasujen olemassaolon havaitseminen jo 150 vuotta sitten mutta näiden vaikutusten vahingollisuuteen herätty kunnolla vasta viime vuosikymmenten aikana (Ranta-Tyrkkö 2017, 118–119).

Teräslintujen voidaan tässä yhteydessä tulkita tarkoittavan lentokoneita ja lentoliikennettä. Yleisen elintason nousemisen myötä turismi ja matkustaminen ovat lisääntyneet. Matkustamiseen liittyy turismin lisäksi myös liikematkustaminen ja ulkomailla asuvien henkilöiden mahdollisesti kahden kotimaan välinen matkustaminen. Lentäminen turismin kautta on ikään kuin kaksiteräinen miekka, jonka toisessa terässä on turismin hyödyt matkailijalle ja kohdemaalle sekä toisessa terässä haitat ilmastolle, ympäristölle ja kohdemaan luonnolle sekä kulttuurille. Globaalin turismin lisääntyessä ”yliturismista” tulee vielä vakava ongelma monille matkailukohteille (Dragomir ym. 2021, 30). Yleisesti tiedostetaan, että lentämisellä on haitallisia vaikutuksia ilmastolle, ja lentämistä tulisi tästä syystä välttää.

*Ahkerina kuin pienet muurahaiset,
me maailmaa tuhotaan
Jos joku meiltä jotain ottaa pois,
nyrkit pystyssä uhotaan (7.3)*

Tässä aineisto-otteessa kuvataan sitä miten ihmisen ahneus ja kyltymättömyys vaikuttaa luontoon. Tämä ote kertoo myös siitä, miten saavutetusta elintasosta ei haluta luopua eikä tehdä myönnytyksiä. *Ahkerina kuin pienet muurahaiset* voidaan tulkita tässä yhteydessä tarkoittavan ihmisten jatkuvaa luonnon hyväksikäyttöä oman elintason ja myös hyvinvoinnin ylläpitämiseksi tai parantamiseksi. Tällä toiminnalla *me maailmaa tuhotaan*, kun luonnonvarojen ylikäyttäminen vaarantaa luonnon rajallisen kantokyvyn (ks. STM 2021; Kivipelto & Saikkonen 2017). Luonnonresurssien tehokas hyödyntäminen on kiistatta tuonut hyvinvointia osalle ihmisistä maapallolla. Kuitenkin se on kalliisti vaikuttanut luonnon monimuotoisuuden vähentymiseen sekä ympäristön pilaantumiseen. Kulutustavaroiden tuotannon ulkoistaminen kehittyviin maihin ja siten niiden tuotannosta syntyvät ympäristöongelmat keskittyvät myös näihin maihin. Voidaankin sanoa, että hyvinvoinnin tuottamisen yhteydessä tuotetaan ympäristöongelmia, jotka vaikuttavat niin nykyisten kuin varsinkin tulevien sukupolvien hyvinvointiin. (Kivipelto & Saikkonen 2017.)

Saavutetun elintason, loputtomien kulutusmahdollisuuksien ja palveluiden ylläpitäminen muodostuu usein tärkeämmäksi kysymykseksi kuin jostain luopuminen yleisen hyvän nimissä. *Jos joku meiltä jotain ottaa pois, nyrkit pystyssä uhotaan* osoittaa välitöntä puolustuskantaa siihen, jos määräykset, säädökset tai rajoitukset kohdistuvat esimerkiksi saavutettuun elintagoon, elintapaan tai loputtomiin kulutusmahdollisuuksiin. Elintapa tässä viittaa länsimaiseen elintapaan, jossa talouskasvu ja materiaallinen kulutus (Kuukka ym. 2019, 307) ovat merkittävässä roolissa. Tämä aineisto-otteen kohta voidaan tulkita myös yhteiskunnassa esiintyväksi välinpitämättömyydeksi toisia, varsinkin toisella puolella maailmaa asuvia ihmisiä kohtaan. Kun ilmastonmuutos ja siitä aiheutuvat ympäristökatastrofit eivät näy suoraan yhteiskuntamme toiminnassa tai luontomme tilassa, voi yksittäisten ihmisten olla vaikea muuttaa toimintatapojaan ympäristöystävällisemmiksi.

Suomalaisessa yhteiskunnassa tulisi laajentaa entistä enemmän tarkastelua oman maan rajojen ulkopuolelle ja otettava maailmantapahtumat, ilmastonmuutos ja pakolaisuus huomioon myös kotimaassamme tapahtuvassa toiminnassa ja päätöksenteossa. Yhteiskunnan tuleekin aktiivisesti muuttaa toimintaansa enemmän ilmastokestävälle pohjalle (STM 2021, 19). Ilmastonmuutoksen aiheuttamalla muutoksilla säässä ja luonnossa on kauas kantoisia vaikutuksia ja voivat siten vaikuttaa maailman toiselta puolelta kotimaahamme asti. Ilmastonmuutoksella on suoria ja epäsuoria vaikutuksia ihmisiin, luontoon, yhteiskuntaan ja talouteen (Tuomenvirta ym. 2018, 1).

Lyhyenä loppuyhteenvedonä sosiaalisten ongelmien kategorioiden analyysistä voidaan todeta, että hyvinvointiyhteiskuntamme sosiaaliset ongelmat ovat laaja-alaisia, eri elämän osa-alueille asettuvia, ne koskettavat, haavoittavat, satuttavat ja syrjäyttävät. Sosiaalisia ongelmia koetaan henkilökohtaisesti, ne tulevat määritellyiksi henkilön itsensä tai ulkopuolelta tulevana määrittelynä toisten ihmisten, yhteisön, viranomaisten tai yhteiskunnan kautta. Kahdeksan sosiaalisen ongelman alakategorian analysoiminen toi näkyväksi vain osan hyvinvointiyhteiskuntamme sosiaalisista ongelmista. Uskon, että aineisto-otteiden analyysi ja tulkinta yhteiskunnallisten ja sosiaalityön silmälaseilla tehtynä, on tuottanut ajankohtaista kuvausta siitä, miten suositun suomalaisen yhtyeen sanoitukset tuovat yhteiskuntamme epäkohtia esille ja rakentavat kuvaa hyvinvointiyhteiskunnastamme.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkielman tavoitteena oli selvittää, *miten sosiaalisia ongelmia kategorisoidaan Haloo Helsinki! yhtyeen kappaleissa ja kuinka yhteiskuntamme tulee näiden perusteella tulkituksi?* Tutkielmassa olen käyttänyt aineistona Haloo Helsinki! yhtyeen neljän albumin ja kahden erillisen kappaleen sanoituksia. Varsinaiseksi aineistoksi muodostui yhteensä 39 kappaletta, joista 18 olen esittänyt aineisto-otteita analyysi-osiossa. Aineistoksi valikoituneet albumit ovat ilmestyneet vuoden 2010 jälkeen, joten niiden voidaan katsoa edustavan näkemystä tämänhetkisestä ajasta. Olen aiemmin aineiston analysointia käsitelleessä luvussa (4.5) todennut sanoitusten olevan tiivistettyjä, merkitysrikkaita tekstejä, joiden informaatioarvo on korkea, vaikka sanojen lukumäärä ei välttämättä ole suuri.

Kategoria-analyysiprosessissa muodostuneiden sosiaalisten ongelmakategorioiden analysoiminen yhteiskunnallisesta näkökulmasta tekee näkyväksi vaikeuksia, haasteita ja ongelmia, joiden parissa kamppaillaan arjessa. Pääkategoriat *särkynyt ihmisyyys*, *vaativa elämä* ja *glokaali ihmisyyys*, tarkastelevat sosiaalisia ongelmia monista eri näkökulmista. Pääkategoriat ovat sosiaalisia ongelmia kokoavia kategorioita, joiden alle muodostuivat varsinaiset sosiaalisten ongelmien kahdeksan alakategoriaa. *Särkynyt ihmisyyys* kategorian analyysissä tutkittiin tarkemmin eriarvoisuuteen, itsekkyyteen, valtaan ja päihde- mielenterveysongelmiin liittyviä sosiaalisia ongelmia. *Vaativa elämä* kokosi yhteen vaatimukset ja suorittaminen sekä viihde-elämykset vastapainona sosiaalisten ongelmien kategoriat. Viimeinen *glokaali ihmisyyys* käsittelee maailman tapahtumiin ja ilmastonmuutokseen liittyviä sosiaalisia ongelmia.

Särkynyt ihmisyyys pitää sisällään eriarvoisuuden, itsekkyyden, vallan ja päihde- ja mielenterveysongelmien kategoriat. Näiden ilmiöiden todetaan sanoituksissa haavoittavan ihmisyyttä, tuottavan toiseutta ja osattomuuden kokemuksia sekä yhteiskunnallisella tasolla vaikuttavan myös hyvinvointiyhteiskuntaa kohtaan tunnettavaan yleiseen tyytyväisyyteen ja luottamukseen. Rakenteellisen eriarvoisuuden vähentämisen on sanottu olevan hyvinvointivaltion (Saari 2020, 20) ja hyvinvointiyhteiskunnan tehtävä. Suomalaisen yhteiskunnan kehittyminen hyvinvointivaltioksi ja sittemmin hyvinvointiyhteiskunnaksi, on toisen maailmansodan jälkeen ollut vaiheikas ja vaikka paljon on tehty, siitä huolimatta aineistosta nousi esille vahvasti eriarvoisuus yhtenä nyky-yhteiskunnan sosiaalisena ongelmana. Verratessa eriarvoisuutta Suomen itsenäistymisen ajan yhteiskunnassa esiintyvään eriarvoisuuteen, voidaan todeta, että eriarvoisuuden tematiikka ei ole reilussa sadassa vuodessa muuttunut niinkään paljoa. Sata vuotta sitten köyhyys

näyttäytyi toisinaan jopa absoluuttisena köyhyytenä, jota pidettiin yksilöllisestä huonoudesta johtuvaksi (Jaakkola 1994, 117) ja jakoa tehtiin tekoköyhien ja tosiköyhien välillä (Urponen 1994, 182).

Hyväosaisuuden ja huono-osaisuuden tai hyvätuloisuuden ja vähävaraisuuden kahtiajako on yhteiskunnassamme ollut aina esillä. Ennen eriarvoisuus näyttäytyi vaivaisuutena, köyhyytenä, huollettavina, irtolaisuutena, alkoholisteina, kerjäläisinä, työn vieroksujina, paha tapaisina tai hairahtuneina lapsina. Tämän ajan eriarvoisuus näyttäytyy tuloksieni mukaan vähävaraisuutena, syrjäytymisenä, kohtaloina kaduilla, marginaaliin asettumisena, joko omavalintaisesti tai muiden määrittelemänä, rasmina, ennakkoluuloina, yleistämisenä ja muiden, ulkopuolisten yhteisöstä pois rajaamisena esimerkiksi NIMBY-ilmiön saattamana tai kehotuksina kotimaahan palaamisesta. Eriarvoisuuden sosiaalisen ongelman kategorian analyysissä eriarvoisuutta tarkasteltiin useasta näkökulmasta, joita yhdisti jonkinasteinen vastakkain asettelu ja useimmista aineisto-otteista oli helposti paikannettavissa me-he kategoriat. Näiden eriarvoisuutta ja toiseutta osoittavien ja aiheuttavien me-he kategorioiden näkyvyys ja helppo paikannettavuus osoittaa yhteiskunnassamme esiintyvän eriarvoisuuden. Varsinkin eriarvoisuuden sosiaalisen ongelman kategoriassa me-he kategoriaparien esiintyvyyden ja niiden helpon paikannettavuuden, voidaan tulkita kertovan yhteiskunnassamme empatiakuilujen ja sosiaalisten etäisyyksien kasvamisesta (ks. Saari 2020).

Vaativa elämä pääkategoria kokosi alleen sosiaalisten ongelmien kategoriat kuten vaatimukset ja suorittaminen sekä elämyshakuisuus vastapainona. Vaativan elämän kategoria rakensi kuvaa elämästä, jossa vaatimukset tulevat sekä yksilön sisältä kuin ulkopuoleltakin. Moderni elämä vaatii enemmän, samassa ajassa tulisi pystyä tekemään montaa asiaa samaan aikaan eli ”multitaskaamaan” (multitasking) (Aagaard 2019, 92), tekemään ylipäättään enemmän, pitäisi pystyä olemaan tehokas, nopea ja olemaan aikaansaava. Multitaskaus liittyy tämän päivän yhteiskunnassa esiintyviin tehokkuuden ja tuotteliaisuuden vaateisiin. Multitaskauksessa on kyse usean asian, jotka vaativat tietoista huomiota, tekemisestä yhtä aikaan (Aagaard 2019, 91–92). Kiire ja kiirehtiminen leimaavat yhteiskuntaa, jolloin jotain jää tekemättä, huomaamatta ja kokematta. Tavoitteellisuus on valunut työelämästä myös vapaa-aikaan ja harrastuksissakin, varsinkin liikuntaharrastuksissa asetetaan tavoitteita, vaaditaan suorituksia ja etenemistä.

Southertonin (2003) mukaan nyky-yhteiskunnassa on paljon sosiaalisia paineita ja odotuksia koskien elämänkaarta ja kulutusta. Tietynlaisen elämäntavan ja elintason ylläpitäminen ja vertaileminen toisten kanssa aiheuttaa paineita. (Mt., 9.) Sosiaalinen media, varsinkin Instagram, luo paineita varsinkin naisille (Åberg ym. 2020, 9) ja helpottaa edellä mainittua elämäntavan ja elintason

vertailemista. Sosiaalisessa mediassa ihmiset esittävät itsensä positiivisessa valossa ja esimerkiksi Facebookissa julkaistut kuvat ja julkaisut ovat sosiaalisesti toivottavia (Chou & Edge 2012, 118). Positiiviset ja iloiset elämän tapahtumat sekä iloinen ajanviettäminen julkaistuissa kuvissa ja julkaisuissa vääristävät todellisuutta, jolloin voi syntyä vaikutelma muiden elämien olevan koko ajan omaa elämää iloisempaa ja parempaa (Chou & Edge 2012, 118). Muut ihmiset vaikuttavat julkaisuiden mukaan olevan meneviä, harrastavia (Southerton 2003, 10) ja aikaansaavia. Sosiaalinen media luokin arjesta ja elämästä usein harmonisen ja silotellun kuvan, jossa kodit ovat siistejä ja elämässä tapahtuu vain mukavia asioita. Vaikka toisinaan sosiaalisessa mediassa esiintyy vastaliikettä kaiken kiillottamiselle, julkaisemalla kuvia todellisesta arjesta sekaisine kotineen pyykkivuorien ja sekaisten keittiöiden näkyessä, pääsääntöisesti julkaisut ovat kuitenkin iloisista, mukavista ja kauniista tapahtumista, tavaroista tai tekemisestä.

Kuluttaminen voi liittyä elintason ylläpitämiseen tai varsinkin nuorison keskuudessa sosiaalisen statuksen luomiseen tai ylläpitämiseen. Nuoren osa-aikatyöstä saatu palkka voi kerralla kulua monen sadan euron takkiin, kelloon tai puhelimeen. Kyse on ulkoisen vaikutelman, ”outfitin” esittämisestä ja ylläpitämisestä. Kuluttaminen on toimintaa, jota kulttuuriset merkitykset ja mielikuvat ohjaavat (Ruuska & Sulkunen 2013, 32). Kuluttamiseen liittyy aina moraalinen ylijäämä, joka muodostuu biologisen tarpeen tyydytyksen ylittävstä ja moraalisesti latautuneesta ulottuvuudesta. Tällöin esimerkiksi ruoka korvaa ravinnon, vaatteet eivät ole vain lämmikkeeksi vaan viestimään sosiaalista asemaa sekä toteuttamaan esteettisiä mieltymyksiä ja seksiä harrastetaan myös nautinnon eikä pelkästään suvun jatkamisen takia. Nautinnostaan tietoiset ihmiset erottelevat siten kulutukseen kelpaavia kohteita kelpaamattomista kohteista. Eri kulttuureissa kuluttamista säätelevät hyvän maun ja kohtuullisuuden rajat. (Ruuska & Sulkunen 2013, 32.) Kuluttaminen on muuttunut vuosien saatossa sellaisten arjen välttämättömien tavaroiden hankkimisesta, joita ei itse pystytty tekemään tai tuottamaan, myös sellaisten asioiden ja tavaroiden hankkimiseen, jotka eivät ole elämisen kannalta välttämättömiä. Tällaisessa kuluttamisessa ja varsinkin sosiaalisen statuksen ylläpitämiseen liittyvässä kuluttamisessa edellä kuvattu moraalinen ylijäämä on moninkertainen.

Elämän vaativuus on vuosikymmenten aikana muuttanut muotoaan. Ennen elämä oli vaativaa ja raskasta eri syistä. Maaseudulla elämän vaativuus muodostui kovasta, fyysisestä työnteosta maatilalla elannon saamiseksi. Karjan hoitaminen, maanviljelyyn ja metsän hoitoon liittyvät työt veivät suurimman osan ihmisten ajasta. Jos aikaa maatilalla töiltä jäi, se vietettiin muita puhdetöitä tehdessä, naisväellä käsitöiden ja miehillä esimerkiksi puutöiden merkeissä. Karkeasti voidaan todeta, että maaseudulla vapaa-aikakin oli aika lailla kietoutunut tilan töihin, arjessa pärjäämiseen ja selviytymiseen. Harvakseltaan järjestetyt tanssit seurantalolla, iltamat tai paikallisen näytelmäpiirin

esitykset tarjosivat sen ajan elämyksiä ja viihdettä. Kaupungistuminen ja palkkatyö muuttivat ajanviettoa ja toivat työpäivän jälkeisen ajan, vapaa-ajan osaksi arkea (ks. Jokinen & Saaristo 2006, 148). On mielenkiintoista huomata, että vaikka aika on eräällä tavalla lisääntynyt ihmisten elämässä, kiire ei ole kuitenkaan vähentynyt.

Jotenkin ajatus vanhasta sanonnasta ”raskas työ vaatii raskaat hovit” pitää edelleen paikkaansa mutta sen voidaan ajatella saaneen uuden muodon ”vaativa työ vaatii vaativat hovit” tai ”jännittävä työ vaatii jännittävät hovit”. Elämyshakuisuus vastapainona kategoria ilmentää tätä näkemystä ja viihdeteollisuus omalta osaltaan korostaa vapaa-ajan merkitystä erilaisten elämysten ja kokemusten kartuttamisen kautta. Tarkasteltaessa elämyshakuisuutta esimerkiksi extreme-urheilun kautta, voidaan todeta, että siinä alan harrastajia kiehtovat vapauden erilaiset kokemukset: vapautta arjen rajoitteista, vapautta olla yhtä esimerkiksi luonnon kanssa, vapaus tehdä valintoja ja vapautta päästä irti kontrolloinnin tarpeesta (Brymer & Schweitzer 2013, 871). Extreme-urheilu tarjoaa mahdollisuuden unelmoida ja kokea asioita modernin yhteiskunnan rajojen ulkopuolella (Brymer & Schweitzer 2013, 870). Onkin hyvä pohtia, miten vaativa, rajoittava ja määräävä yhteiskuntamme on, kun ihmiset tarvitsevat jopa extreme-harrastuksia saadakseen kokemuksen elossa olemisesta ja kokea elämää aidosti ihmisenä ilman kansalaisyhteiskunnan asettamia vaatimuksia elämiselle (ks. Brymer & Schweitzer 2013, 870–871). Kyseessä voi olla myös vaikeus sietää arkea, jolloin tavallista, normaali ja joskus tylsääkin arkea ei siedetä, siinä ei osata olla, eikä sitä osata elää. Tämä voi johtaa elämyshakuisuuteen, uuden ja jännittävän tavoitteluun sekä extreme-urheiluun tai muihin extreme-kokemuksia antavaan toimintaan. Tässä herääkin kysymys, onko sittenkin tavallinen arki muodostumassa joillekin sosiaalisiksi ongelmaksi?

Glokaalin ihmisyyden pääkategoria rakentuu maailman tapahtumista ja ilmastonmuutoksesta. Nämä sosiaaliset ongelmat nostavat tarkasteluun muualla maapallolla ja ilmakehässä tapahtuvat muutokset ja tapahtumat. Teknologian kehittymisen myötä maailma on tavoitettavissa ja saatavilla ihan eri tavalla kuin sata vuotta sitten. Tieto kulkee nopeasti, joten esimerkiksi sotilaalliset konfliktit, nälänhätä ja kehittyvien maiden köyhyys on laajasti tiedossa uutisten, maailmanlaajuisten järjestöjen ja tieteellisen tutkimuksen avulla. Yhteiskuntamme koko maailman kontekstissa tulisi entistä enemmän ottaa huomioon ja pyrkiä ennakoimaan maailman tapahtumia, jotta esimerkiksi tulevaisuudessa pystytään vastaamaan vuoden 2015 tyyppiseen turvapaikanhakijoiden ennätyselliseen määrään (Castaneda ym. 2018, 26). Maailman pakolaistilanne ei näyttäisi olevan rauhoittumassa ja siten Suomessakin vallitseva tilanne voi muuttua nopeastikin (Castaneda ym. 2018, 26). Turvapaikanhakija- ja pakolaiskysymyksissä suomalaisten on hyvä palauttaa mieliin omassa yhteiskunnassamme ollut tilanne sota-aikana, jolloin suomalaisia tuli evakkona vanhan rajan takaa

tai kun sodan jaloista lähetettiin lapsia Ruotsiin turvaan. Tällöin suomalaiset ovat hakeneet suojaa ja turvaa toiselta seudulta tai jopa toisesta maasta.

Ilmastonmuutos, hiilijalanjäljen pienentäminen, kestävä kehitys ja ekologisuus ovat teemoja, joihin ei voi olla nykypäivänä törmäämättä. Ihminen on hyötynyt ja hyväksikäyttänyt luontoa koko olemassaolonsa ajan. Kuitenkin ihmisten elämäntavat ja kulutustottumukset sekä teknologian ja teollisuuden kehittyminen ovat lisänneet luonnon hyväksikäyttöä, ja jopa riistoa. Kertakäyttömuoti, tavarastuminen ja kuluttajuuden ihannoiti ovat vieneet kuluttamista uusiin ulottuvuuksiin luonnon ja ympäristön kustannuksella. Ilmastonmuutoksen etenemistä hillitseviä toimintatapoja ja ekologisia vaihtoehtoja voi jokainen miettiä omassa arjessaan, kuten käyttämällä kauppaostoksissa kestokasseja, kierrättämällä kaiken mahdollisen, tekemällä harkittuja ostospäätöksiä, suosimalla julkista liikennettä, kotimaisia tuotteita ja tuottajia sekä suosimalla mahdollisuuksien mukaan lähiruokaa ja lisäämällä enemmän kasviksia ruokavalioonsa. Vihreämpien vaihtoehtojen valitseminen on seurausta lisääntyvästä tietoisuudesta planeettamme hauraudesta, kompleksisuudesta ja arvokkuudesta (Dragomir ym. 2021, 28).

Itsenäistymisen jälkeisen ajan sosiaalisten ongelmien ja aineiston analyysissä esiintyneiden nyky-yhteiskunnan sosiaalisten ongelmien vertailu osoittaa mielenkiintoisella tavalla samanlaisten sosiaalisten ongelmien esiintymisen reilun sadan vuoden aikajänteellä. Se, millä termeillä sosiaalisista ongelmista puhutaan, on joidenkin ongelmien kohdalla muuttunut, vaikka ongelman syyt tai seuraukset eivät ole muuttuneet. Köyhyys terminä muuntuu nykypäivänä usein vähävaraisuudeksi tai huono-osaisuudeksi, vaivaiset sairaiksi ja irtolaiset asunnottomiksi. Jotkut sosiaaliset ongelmat ovat muuttaneet muotoaan kuten absoluuttinen köyhyys on muuttunut vähävaraisuudeksi. Onneksi kuitenkin jotkut menneisyyden sosiaaliset ongelmat ovat hävinneet, kuten jotain tiettyä poliittista suuntausta kannattavat vanhemmat ja heidän lapsensa eivät enää kohtaa yhteiskunnan paheksuntaa tai suojelun tarvetta kuten punaorvot itsenäistymisen jälkeen. Samoin aviottomat äidit ja lapset eivät ole enää yleisen paheksunnan tai yhteiskunnan puuttumisen kohteina. On kuitenkin todettava, että uusia sosiaalisia ongelmia on yhtä lailla syntynyt vuosien varrella. Huumeiden käyttö nykyisessä laajuudessaan, kiire ja psyykkiset paineet työelämässä sekä arkeen ja vapaa-aikaan liittyvät paineet sekä ongelmat ovat nykyisen aikamme tuotoksia. Sosiaalisten ongelmien kautta tarkasteluna muodostunut yhteiskuntakuva on myös aikalaisanalyysi, jota eri aikatasoilla esiintyneiden elämän ja arjen kuvaukset sekä ongelmien vertailu ja tarkastelu tuottavat.

Tutkielmaa ohjaa ongelmalähtöinen tarkastelu keskittyen kategorisoimaan sosiaalisia ongelmia ja tulkitsemaan yhteiskuntaa näiden kautta. Sosiaalisten ongelmien tarkastelu rakentaa väistämättä

kuvaa suhteellisen synkstä yhteiskunnasta. Aineistoa analysoidessani siinä oli kuitenkin paikannettavissa runsaasti Buttyn (2004) tarkoittamaa muutospuhetta. Kuten aiemmin esitin, Horsfallin (2012) ja Buttyn (2004) mukaan saadaksean muutosta, on asioita tuotava esille, niistä on puhuttava ja tarvittaessa ne on nimettävä sosiaalisiksi ongelmiksi. Sosiaalisten ongelmien tunnistaminen ja nimeäminen mahdollistavat muutoksesta puhumisen, joka omalta osaltaan mahdollistaa ratkaisun löytymisen. Vaikka tämä tutkielma keskittyi sosiaalisten ongelmien paikantamiseen, kategorisoimiseen ja analysoimiseen, muutospuheen havaitseminen on merkittävää yhteiskunnan ja sosiaalityön näkökulmasta. Muutospuhetta analysoimalla pystytään tunnistamaan ongelmakohtia, kiinnittämään huomiota oikeisiin asioihin ja mahdollisesti siten muuttamaan toimintaa. Tämä tutkielma ei keskittynyt tutkimaan muutospuhetta, mutta katsoisin sen olevan hedelmällinen jatkotutkimusaihe.

Kaikkia analysoituja sosiaalisten ongelmien kategorioita läpileikkaavana teemana kulki ihmisarvo ja ihmisten eriarvoisuus. Ihmisten epätasa-arvoiset lähtökohdat elämälle, tarvittavien resurssien puute ja ihmisten toiseutta tuottava toiminta synnyttävät lauluissa eriarvoisuutta. Sanoituksissa eriarvoisuus merkityksellistyy väkivaltaisessa parisuhteessa, jossa toinen osapuoli hallitsee pelolla ja rajoittaa toisen elämää ja vapautta. Eriarvoisuus tulee esille syrjinnän ja rasismien kuvauksissa, jolloin toiset määrittelevät joidenkin toisten mahdollisuudet ja jopa vapauden olla, elää ja kulkea rauhassa. Sairastuminen, päihteiden käyttö ja vaatimukset elämässä asettavat ihmiset eriarvoiseen asemaan. Eriarvoisuus on ollut läsnä yhteiskunnassamme aina, ja tulee varmasti jollain tavalla aina olemaankin. Mutta siitä huolimatta voimme yhdessä tehdä sellaisia valintoja, tekoja, kannattaa sellaisia arvoja ja puhua siten, ettemme ainakaan lisää eriarvoisuutta hyvinvointiyhteiskunnassamme.

Eriarvoisuuden käsittäminen yhteiskunnallisena ongelmana riippuu siitä, miten eriarvoisuus ymmärretään ja mitä seurauksia eriarvoisuudesta on. Tutkimusten mukaan huono-osaisten asema on monin eri tavoin turvaton, elämässä on puutteita muun muassa koulutuksessa, asumisololoissa, työllistymisessä sekä sosiaalisissa kontakteissa. (Melin & Blom 2011, 210.) Huono-osaisuuden on todettu kasautuvan ja periytyvän (Juhila 2018), jolloin avuntarvekin voi ulottua monelle eri sektorille. Sosiaalityö on tällaisissa tilanteissa usein se ensimmäinen sektori, jonka kautta ihmisen ongelmat ja huono-osaisuus tulevat näkyviksi. Sosiaalityö usein onkin koordinoijan ja palveluohjaajan roolissa monia palveluita tarvitsevien asiakkaiden palveluihin saattamisen alkutaipaleella.

Sosiaalisten ongelmien syiden ja syntymekanismien tarkastelun näkökulma on vaihdellut yksilön huonoudesta ja yhteiskunnallisiin tekijöihin ja lopulta myös rakenteellisten tekijöihin. Vaikka enää yksilöllisiä ja yksilön huonoudesta johtuvia tekijöitä ei enää ainakaan julkisesti tuoda päällimmäisinä

syinä sosiaalisiin ongelmiin, näiden kaikuja kuitenkin vielä on kuultavissa. Aineiston analyysissä nousi esille avuntarvitsijan ansaitsevuus perustuen yksilön oletettuihin valintoihin elämässään. Ihmistä ei autettu, koska oletettiin hänen käytöksensä johtuvan päihteiden käytöstä, vaikka todellisuudessa kyseessä oli sydänkohtaus. Samoin ruoka-apua saavien tarvetta avulle on kyseenalaistettu, syyt köyhyydelle ja ruoka-avun tarvitsemiselle on nähty henkilökohtaisten valintojen seurauksena ja siten itseaiheutettuina (Salonen ym. 2018, 5). Ruoka-apu herättää myös eettistä ja moraalista pohdintaa muun muassa siitä kenellä on oikeus käydä ruoka-avussa, käytetäänkö sitä väärin ja saako hyvinvointivaltiossa ylipäätään olla ruoka-apua (Ohisalo 2017, 26)? Ruoka-avun on sanottu olevan ”yksi suomalaisen eriarvoisuuden räikeimmistä ilmentäjistä” (Laihiala & Ohisalo 2017, 142). Avun ansaitsevuuden tematiikka näyttää hyvinvointiyhteiskunnassamme olevan edelleenkin voimissaan ainakin näiden esimerkkien kautta tarkasteltuna.

Avun ansaitsevuuden tarkasteluun vaikuttaa myös vastuiden tarkastelu. Sosiaalisiin ongelmiin, ongelmaan itseensä, sen syntymekanismeihin ja sen vastaiseen toimintaan liittyvässä keskustelussa on oleellista kiinnittää huomiota, korostetaanko puheessa hyvinvointivaltion vastuuta vai yksilön tai yhteisöjen omaa vastuuta. Hyvinvointivaltion vastuuta tarkasteltaessa huomion keskipisteenä ovat rakenteet ja niiden ongelmaa tuottava toiminta kuten alueellinen eriarvoistuminen tai globalisoituminen. Tällöin ratkaisuiden etsiminen tapahtuu tällä tasolla. Individualismissa yksilön tai yhteisöjen vastuun korostaminen nostaa keskipisteeseen yksilön tai yhteisön ominaisuudet, vahvuudet ja puutteet. Ratkaisuita etsittäessä korostuu paremmin ja vastuullisemmin toimivat yksilöt ja yhteisöt. (Juhila 2016, 68.) Hyvinvointivaltion vastuusta yksilön ja yhteisöjen vastuuseen siirtyminen muuttaa yksilön asemaa oikeuksien ja velvollisuuksien suhteen. Itsestään selviä oikeuksia yhteiskunnan tukeen ei ole kenelläkään, vaan oikeus tukeen syntyy omaan elämään liittyvän vastuunottamisen kautta. (Juhila 2016, 69.) Mutta miten käy ihmisten joiden toimintakyky ei syystä tai toisesta mahdollista vastuunottamista sekä järkevien ja kauaskantoisesti mietittyjen valintojen tekemistä? Tässä sosiaalityöllä on merkittävä rooli haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten tukemisessa, mutta myös rakenteellisen sosiaalityön kautta tehtävällä muutostyöllä kohdistuen esimerkiksi yhteiskunnan järjestelmiin ja rakenteisiin, pyritään tuomaan esille yhteiskunnan epäkohtia ja saada niihin muutosta (ks. Juhila 2018).

Sosiaaliset ongelmat ovat keskeisessä roolissa sosiaalityössä, jossa autetaan ihmisiä, jotka ovat kohdanneet erinäisiä vaikeuksia elämässään ja tarvitsevat apua selvitäkseen eteenpäin. Jotta sosiaalityöntekijät pystyvät auttamaan asiakkaitaan, tulee työntekijöiden osata tunnistaa ja nimetä ongelmia. Myös sosiaalityön näkökulmasta populaarikulttuurin esitysten ja tuotteiden tutkiminen ja analysoiminen voivat tuottaa tulkintoja ilmisällöistä, mutta myös tulkintaa esityksen tai tuotteen

esittämästä todellisuuden ilmiöstä (Suoranta 2018, 319). Tässä tutkielmassa tehty sanoitusten analysointi ja esitetyt tulkinnat osoittavat, että sosiaalityön keskeisiä asioita voidaan tutkia myös sosiaalityölle epätavanomaisia aineistoja käyttäen.

Tutkielmassa on käytetty sosiaalityön tutkimukselle epätavanomaista aineistoa mutta uskallan tutkielmaprosessin tässä vaiheessa väittää, että tällaisella epätavanomaisella aineistolla voi parhaimmassa tapauksessa saada nostettua esiin jotain, mikä ei välttämättä ole vielä yhteisesti neuvoteltu sosiaaliseksi ongelmaksi mutta, jonka voidaan arvella olevan sitä tulevaisuudessa. Sosiaalityön muutos- ja ongelmanratkaisutyö nivoutuu myös tulevaisuuteen (Juhila 2018). Esimerkiksi tämän tutkielman analyysissa sosiaaliseksi ongelmaksi määrittynyt elämyshakuisuus vastapainona, voi tulevaisuudessa saada laajemmankin hyväksynnän sosiaalisen ongelman statuksesta. On tärkeää pysähtyä tarkastelemaan myös tätä analyysissa ilmenevää todellisuuden ilmiötä, jonka status sosiaalisena ongelmana on vielä ehkä kiistanalainen mutta elämässä hyvin määräävä, ja myös haittaa aiheuttava. Sosiaalityön tavoitteena ei olekaan ratkaista vain olemassa olevia ongelmia, vaan tarkastella tulevaisuutta ja tarttua siinä sellaisiin asioihin, ilmiöihin tai ihmisten käyttäytymiseen, joiden voidaan katsoa mahdollisesti tuottavan ongelmia tulevaisuudessa (Juhila 2018).

Kirsi Juhila (2018) puhuu sosiaalityön yhteydessä ihmisyyden etiikasta, joka muodostuu sosiaalityölle määritellyistä universaaleista eettisistä periaatteista. Ihmisyyden etiikassa periaatteina ovat tunnustaminen, kunnioitus, vastavuoroisuus, luottamus ja välittäminen. Sosiaalityössä ihmisyyden etiikan periaatteet kuvaavat sitä miten asiakas tulisi kohdata ja mistä elementeistä hyvä kohtaaminen muodostuu. Periaatteet muodostavat myös sosiaalityön yhteiskunnalliset ja globaalit tavoitteet. Ihmisyyden etiikassa on kyse ihmisoikeuksien toteutumisesta, ihmisistä välittämisestä ja heidän oikeuksiensa kunnioittamisesta, ihmisten samanarvoisesta kohtelemisesta, ihmisten arvokkuuden ja ihmisarvon tunnistamisesta. (Mt.)

Tutkielman tulosten kautta osoitan, että Haloo Helsinki! yhtyeen lauluissa tuotetaan vahvasti ihmisyyden etiikkaan liittyvää tematiikkaa. Sanoituksissa eriarvoisuus ja ihmisarvo sekä ihmisyyteen liittyvät kysymykset ovat keskeisessä roolissa ja nämä ovat myös sosiaalityössä keskeisimpiä toimintaa ohjaavia arvoja ja eettisiä toimintaperiaatteita. Tutkielmassa tekemäni sanoitusten analyysi ja sen tuloksena muodostuneet sosiaalisten ongelmien kategoriat osoittavat, että yhtyeen sanoitukset tulkitsevat yhteiskuntaa, ilmiötä ja sosiaalisia ongelmia myös sosiaalityön näkökulmasta.

Ihmisyiden etiikan ja sen sisältämien periaatteiden omaksuminen laajasti kaikkien ihmisten toimintaa ohjaaviksi periaatteiksi, voisi olla tarvittava vastalääke yhteiskunnassa esiintyvää eriarvoisuutta, itsekkyyttä ja nykyajan vaatavuutta kohtaan. Kyse on siitä, että välittämällä toisista, tunnustamalla kaikkien tärkeyden ja oikeuden olla täällä, kohtelemalla toisia kunnioittavasti ja edistämällä omalla toiminnallamme toisten ihmisarvoa ja arvokkuutta, olemme ihmisyiden ytimessä.

7 LÄHTEET

Tutkielman aineiston muodostavat sanoitukset tekijätietoineen.

III (2011)

3.7 Teidän lapset

(Säv. Rauli Eskolin, San. Elli Haloo / J. Mykkänen, Sov. Rauli Eskolin / Erno Laitinen)

Maaailma on tehty meitä varten (platinapainos) (2013)

4.1 Avautumisraitia

(Säv. Leo Hakanen / Rauli Eskolin, San. Elli Haloo, Sov. Haloo Helsinki! / Rauli Eskolin)

4.3 Taivaanlaiva

(Säv. Elli Haloo, San. Elli Haloo, Sov. Rauli Eskolin / Gabi Hakanen)

4.4 Vapaus käteen jää

(Säv. Jere Marttila / Rauli Eskolin, San. Elli Haloo, Sov. Rauli Eskolin / Gabi Hakanen)

4.5 Huuda!

(Säv. Leo Hakanen / Elli Haloo / Rauli Eskolin, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Rauli Eskolin / Gabi Hakanen)

4.6 Maaailma on tehty meitä varten

(Säv. Leo Hakanen, San. Elli Haloo / J. Mykkänen, Sov. Leo Hakanen / Rauli Eskolin)

4.7 Hetki on kaunis

(Säv. Leo Hakanen / Jere Marttila / Elli Haloo / Rauli Eskolin, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Jere Marttila / Rauli Eskolin)

4.8 Lähtövalmiina

(Säv. Leo Hakanen, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Rauli Eskolin)

4.10 Syvälle silmiin

(Säv. Jere Marttila / Rauli Eskolin, San. Elli Haloo, Sov. Rauli Eskolin)

4.11 Onneton blondi

(Säv. Leo Hakanen / Rauli Eskolin, San. Leo Hakanen / J. Mykkänen, Sov. Leo Hakanen / Rauli Eskolin / Gabi Hakanen)

4.12 Juoskaa

(Säv. Jere Marttila / Rauli Eskolin, San. Elli Haloo, Sov. Rauli Eskolin)

4.13 Sun kanssa pakenen

(Säv. Leo Hakanen / Elli Haloo, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Rauli Eskolin)

4.14 Lehdet kellastuu

(Säv. Leo Hakanen / Rauli Eskolin, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Rauli Eskolin)

Kiitos ei ole kirosana (2014)

5.4 Kiitos ei ole kirosana

(Säv. Leo Hakanen, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Rauli Eskolin / Gabi Hakanen)

5.5 Vihaan kyllästynyt

(Säv. Leo Hakanen, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Rauli Eskolin / Gabi Hakanen, Jousisov. Rauli Eskolin)

5.7 Pulp Fiction

(Säv. Leo Hakanen, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Rauli Eskolin / Gabi Hakanen / Erno Laitinen)

5.8 Ihmisen kuvat

(Säv. Leo Hakanen, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Rauli Eskolin / Gabi Hakanen / Erno Laitinen)

5.9 Kevyempi kantaa

(Säv. Jere Marttila / Rauli Eskolin, San. Elli Haloo, Sov. Jere Marttila / Rauli Eskolin / Gabi Hakanen / Erno Laitinen, Jousisov. Rauli Eskolin)

5.10 Teräslinnut

(Säv. Leo Hakanen, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Rauli Eskolin / Gabi Hakanen / Erno Laitinen)

5.11 Go Saimaa

(Säv. Leo Hakanen, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Rauli Eskolin / Gabi Hakanen / Erno Laitinen)

Hulluuden Highway (2017)

6.1 Hei haloo

(Säv. Leo Hakanen / Jere Marttila, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Jere Marttila / Rauli Eskolin / Gabi Hakanen)

6.2 Hulluuden Highway

(Säv. Leo Hakanen / Jere Marttila, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Jere Marttila / Rauli Eskolin / Gabi Hakanen, Jousisov. Rauli Eskolin)

6.3 Kärpästen herra

(Säv. Leo Hakanen / Jere Marttila, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Jere Marttila / Rauli Eskolin / Gabi Hakanen, Jousisov. Rauli Eskolin)

6.4 Rakas

(Säv. Leo Hakanen, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Rauli Eskolin / Gabi Hakanen)

6.5 Oh No Let's Go

(Säv. Leo Hakanen / Jere Marttila, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Jere Marttila / Rauli Eskolin / Gabi Hakanen / Erno Laitinen)

6.6 Halleluja

(Säv. Leo Hakanen / Jere Marttila, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Jere Marttila / Rauli Eskolin / Gabi Hakanen / Erno Laitinen)

6.7 Tää rakkaus ei lopu koskaan

(Säv. Elli Haloo, San. Elli Haloo, Sov. Rauli Eskolin / Gabi Hakanen / Erno Laitinen, Jousisov. Rauli Eskolin)

6.8 Saatanan Zen

(Säv. Leo Hakanen / Jere Marttila, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Jere Marttila / Rauli Eskolin / Gabi Hakanen / Erno Laitinen, Jousisov. Rauli Eskolin)

6.9 Terveisin mä

(Säv. Leo Hakanen, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Rauli Eskolin / Gabi Hakanen, Erno Laitinen)

6.10 Laula lujempaa (Show Must Go On)

(Säv. Leo Hakanen / Jere Marttila, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Jere Marttila / Rauli Eskolin / Gabi Hakanen / Erno Laitinen)

6.12 Yhdessä ihminen

(Säv. Leo Hakanen, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Jere Marttila / Rauli Eskolin / Gabi Hakanen / Erno Laitinen)

Tuntematon (Tuntematon sotilas elokuvan single) (2017)

(Säv. Leo Hakanen, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Rauli Eskolin / Gabi Hakanen, Jousisov. Rauli Eskolin)

Älä pelkää elämää (2021)

7.1 Foliohattukauppias

(Säv. Leo Hakanen / Jere Marttila, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Jere Marttila / Erno Laitinen / Gabi Hakanen)

7.2 Reiviluola

(Säv. Leo Hakanen / Jere Marttila, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Jere Marttila / Erno Laitinen / Gabi Hakanen)

7.3 Lady Domina

(Säv. Leo Hakanen / Jere Marttila / Erno Laitinen, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Jere Marttila / Erno Laitinen / Gabi Hakanen)

7.5 Älä länkytä

(Säv. Leo Hakanen / Jere Marttila / Erno Laitinen, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Jere Marttila / Erno Laitinen / Gabi Hakanen)

7.9 Kerran kuussa

(Säv. Leo Hakanen / Jere Marttila / Erno Laitinen, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Jere Marttila / Erno Laitinen / Gabi Hakanen)

7.10 Pelikaani

(Säv. Leo Hakanen / Jere Marttila, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Jere Marttila / Erno Laitinen / Gabi Hakanen)

7.11 ÄLÄ PELKÄÄ ELÄMÄÄ

(Säv. Leo Hakanen / Jere Marttila / Erno Laitinen, San. Elli Haloo, Sov. Leo Hakanen / Jere Marttila / Erno Laitinen / Gabi Hakanen)

Levy-yhtiö: Vallila Music House Oy / Sony Music Entertainment Finland Oy

Lähdekirjallisuus

Aagaard, Jesper (2019) Multitasking as distraction: A conceptual analysis of media multitasking research. *Theory & Psychology* 29(1), 87–99.

Aho, Marko (2002) Iskelmäkuninkaan tuho. Suomi-iskelmän sortuvat tähdet ja myyttinen sankaruus. *Acta Electronica Universitatis Tamperensis* 199. Tampere: Tampereen Yliopistopaino. <https://urn.fi/urn:isbn:951-44-5433-2>

Aho, Marko (2007) Tekstien paljous. Teoksessa Marko Aho & Antti-Ville Kärjä (toim.) *Populaarimusiikin tutkimus*. Vastapaino: Tampere, 121–131.

Akhtar, Rulia & Sultana, Sayema & Masud, Muhammad Mehedi & Jafrin, Abdullah & Al-Mamun, Abdullah (2021) Consumers' environmental ethics, willingness, and green consumerism between lower and higher income groups. *Resources, Conservation & Recycling* 168, 1–13.

Atula, Sari (2019) Ohimenevä aivoverenkiertohäiriö (TIA). *Duodecim Terveyskirjasto*. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00591> Viitattu 27.12.2021.

Best, Joel (2015) Beyond Case Studies: Expanding the Constructionist Framework for Social Problems Research. *Qualitative Sociology Review* 11(2), 18–33.

Brymer, Eric & Schweitzer, Robert (2013) The search for freedom in extreme sports: A phenomenological exploration. *Psychology of Sport and Exercise* 14(6), 865–873.

Burr, Vivien (2015) *Social Constructionism*. Third Edition. London: Routledge.

Buttny, Richard (2004) *Talking Problems: Studies of Discursive Construction*. New York: State University of New York Press.

Böök, Einar (1948) *Suomen huolto-oikeus*. Riihimäki: WSOY.

Capezza, Nicole M. & D'Intino, Lauren A. & Flynn, Margaret A. & Arriaga, Ximena B. (2021) Perceptions of Psychological Abuse: The Role of Perpetrator Gender, Victim's Response, and Sexism. *Journal of Interpersonal Violence* 36(3–4), 1414–1436.

- Casey, Judith C. & Griffin, Margaret L. & Googins, Bradley K. (1993) The Role of Work for Wives of Alcoholics. *American Journal of Drug & Alcohol Abuse* 19(1), 119–131.
- Castaneda, Anu E. & Mäki-Opas, Johanna & Jokela, Satu & Kivi, Nina & Lähteenmäki, Minna & Miettinen, Tanja & Nieminen, Satu & Santalahti, Päivi & PALOMA-asiantuntijaryhmä (2018) Pakolaisten mielenterveyden tukeminen Suomessa. PALOMA-käsikirja. THL – Ohjaus 05/2018. Helsinki: Juvenes Print.
- Chou, Hui-Tzu Grace & Edge, Nicholas (2012) ”They Are Happier and Having Better Lives than I Am”: The Impact of Using Facebook on Perceptions of Others’ Lives. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking* 15(2), 117–121.
- Clarkeburn, Henriikka & Mustajoki, Arto (2007) Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino.
- Connell, John & Gibson, Chris (2003) Sound tracks. Popular music, identity and place. London: Routledge.
- Douglas, Heather & Harris, Bridget A. & Dragiewicz, Molly (2019) Technology-facilitated domestic and family violence: women’s experiences. *British journal of criminology* 59(3), 551–570.
- Dragomir, Loredana & Gîrniceanu & Mazilu, Mirela (2021) Trends in worldwide tourism in 2020. *Quaestus* (18), 28–41.
- Dunn, Jennifer L. & Powell-Williams (2007) ”Everybody Makes Choices” Victim Advocates and the Social Construction of Battered Women’s Victimization and Agency. *Violence Against Women* 13(10), 977–1001.
- Emma Gaala (2021) Arkisto. <https://www.emmagaala.fi/fi/arkisto> Viitattu 30.9.2021.
- Emma-ehdokassarjat (2021a) Albumi. <https://www.emmagaala.fi/fi/ehdokaslista/3> Viitattu 31.1.2022.
- Emma-ehdokassarjat (2021b) Biisi. <https://www.emmagaala.fi/fi/ehdokaslista/5> Viitattu 31.1.2022.
- Emma-ehdokassarjat (2021c) Pop. <https://www.emmagaala.fi/fi/ehdokaslista/6> Viitattu 31.1.2022.
- Emma-ehdokassarjat (2021d) Yhtye. <https://www.emmagaala.fi/fi/ehdokaslista/2> Viitattu 31.1.2022.
- Eranti, Veikko (2017) Re-visiting NIMBY: From conflicting interests to conflicting valuations. *The Sociological Review* 65(2), 285–301.
- Ervasti, Heikki & Saari, Juho (2011) Onnellisuus hyvinvointivaltiossa. Teoksessa Juho Saari (toim.) Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus, 191–218.
- Garfinkel, Harold (1967) *Studies in Ethnomethodology*. Cambridge: Polity Press 1984.
- Gergen, Kenneth J. (2003) Knowledge as socially constructed. Teoksessa Mary Gergen ja Kenneth J. Gergen (toim.) *Social construction: a reader*. Lontoo: SAGE Publications, 15–17.
- Günther, Kirsi & Raitakari, Suvi (2012) Mielenterveyskuntoutusta avoimen ja yksityiskohtaisen suunnitelmalomakkeen ohjaamana. Teoksessa Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.) *Genreanalyysi: tekstitutkimuksen käytäntöä*.

Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 29. 101–128.
<https://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk29/Genreanalyysi.pdf> Viitattu 10.10.2021.

- Hansen, Kai Arne (2020) The Earth is Sick: Environmentalism and the Politics of Age and Gender in Children's Musical Culture. *Journal of the International Association for the Study of Popular Music* 10(2), 3–19. DOI 10.5429/2079-3871(2020)v10i2.2en
- Harni, Liisa (2019) Naiseuden normit, parisuhdekäsitykset ja seksuaalisuuteen liittyvät asenteet Sannin, Evelinan, Vesalan ja Vestan lyriikoissa. Pro gradu-tutkielma. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/105855> Viitattu 29.10.2021.
- Hentilä, Seppo (2009) Itsenäistymisestä jatkosodan päättymiseen 1917-1944. Teoksessa Osmo Jussila, Seppo Hentilä & Jukka Nevakivi (toim.) *Suomen Poliittinen historia 1809-2009*. 6. uudistettu painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit, 101–211.
- Hester, Stephen & Eglin Peter (1997b) The Reflexive Constitution of Category, Predicate and Context. Teoksessa Stephen Hester ja Peter Eglin (toim.) *Culture in action. Studies in Membership Categorization Analysis. Studies in Ethnometodology and Conversation analysis* no. 4. Boston: University Press of America, 25–48.
- Holstein, James A. & Miller, Gale (1997) Introduction. Social problems as work. Teoksessa Gale Miller ja James A. Holstein (toim.) *Social Problems in Everyday Life. Studies of Social Problems Work*. Greenwich: Jai Press, x–xxi.
- Horsfall, Sara Towel (2012) *Social Problems: An Advocate Group Approach*. New York: Routledge.
- Hulluuden Highway (2017) Dokumentti. Haloo Music Group / Sony Music Entertainment Finland.
- Hutson, Scott R. (2000) The Rave: Spiritual healing in modern western subcultures. *Anthropological Quarterly* 73(1), 35–49.
- Huttunen, Laura (2004) Kasvoton ulkomaalainen ja kokonainen ihminen: marginalisoiva kategorisointi ja maahanmuuttajien vastastrategiat. Teoksessa Arja Jokinen, Laura Huttunen ja Anna Kulmala (toim.) *Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista*. Helsinki: Gaudeamus, 134–154.
- Hänninen, Sakari (2017) Julkisesta vastuusta yksityiseen vastuuseen. Teoksessa Sakari Hänninen ja Paula Saikkonen (toim.) *Hyvinvointivaltio ylittää jälkensä. Teema 27. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos*. Epub: Ellips.
- Hätinen, Jukka (2021) ”Meidän tehtävä ei ole moralisoida” – haastattelussa Haloo Helsinki! Julkaistu 17.9.2021. <https://www.rumba.fi/uutiset/meidan-tehtava-ei-ole-moralisoida-haastattelussa-haloo-helsinki/> Viitattu 16.11.2021.
- Ilta-Sanomat (2021) Lähetä uutisvihje tai -kuva. <https://www.is.fi/uutisvihje/> Viitattu 19.1.2022.
- Jaakkola, Jouko (1994) Sosiaalisen kysymyksen yhteiskunta. Teoksessa Jouko Jaakkola, Panu Pulma, Mirja Satka ja Kyösti Urponen (toim.) *Armeliaisuus, yhteisöapu ja sosiaaliturva. Sosiaaliturvan keskusliitto*. Jyväskylä: Gummerus, 71–161.
- Johansson, Ola (2013) Kent's Sweden, or what a rock band can tell us about a nation. *Fennia* 191:1, 40–57. DOI: 10.11143/7337

- Jokinen, Arja (2012) Kategoriat, instituutiot ja sosiaalisen järjestyksen tuottaminen. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (toim.) Kategoriat, kulttuuri & moraali. Johdatus kategoria-analyysiin. Tampere: Vastapaino, 227–269.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Pösö, Tarja (1995) Tulkitseva sosiaalityö. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila, Tarja Pösö (toim.) Sosiaalityö, asiakkuus ja sosiaaliset ongelmat. Konstruktionistinen näkökulma. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino, 9–31.
- Jokinen, Arja & Huttunen, Laura & Kulmala, Anna (2004) Johdanto: neuvottelu marginaalien kulttuurisesta paikasta. Teoksessa Arja Jokinen, Laura Huttunen ja Anna Kulmala (toim.) Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista. Helsinki: Gaudeamus, 9–19.
- Jokinen, Kimmo & Saaristo, Kimmo (2006) Suomalainen yhteiskunta. 2. uudistettu painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Juhila, Kirsi (2004) Leimattu identiteetti ja vastapuhe. Teoksessa Arja Jokinen, Laura Huttunen ja Anna Kulmala (toim.) Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista. Helsinki: Gaudeamus, 20–32.
- Juhila, Kirsi (2008) Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön areenat. Teoksessa Arja Jokinen & Kirsi Juhila (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino, 14–47.
- Juhila, Kirsi (2012a) Ongelmat, niiden selittäminen ja kategoriat. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (toim.) Kategoriat, kulttuuri & moraali. Johdatus kategoria-analyysiin. Tampere: Vastapaino, 131–173.
- Juhila, Kirsi (2012b) Poikkeavan kategorian jäsenyyden tuottaminen ja vastustaminen. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (toim.) Kategoriat, kulttuuri & moraali. Johdatus kategoria-analyysiin. Tampere: Vastapaino, 175–225.
- Juhila, Kirsi (2016) Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. 7. painos. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, Kirsi (2018) Aika, paikka ja sosiaalityö. Tampere: Vastapaino. Epub: Ellips.
- Juhila, Kirsi & Jokinen, Arja & Suoninen, Eero (2012a) Kategoria-analyysin juuret. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (toim.) Kategoriat, kulttuuri & moraali. Johdatus kategoria-analyysiin. Tampere: Vastapaino, 17–43.
- Juhila, Kirsi & Jokinen, Arja & Suoninen, Eero (2012b) Kategoria-analyysin teesit. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (toim.) Kategoriat, kulttuuri & moraali. Johdatus kategoria-analyysiin. Tampere: Vastapaino, 45–87.
- Kajanoja, Jouko (2005) Hyvinvointi ja hyvinvointivaltio – Len Doyalin ja Ian Goughin hyvinvointiteoria. Teoksessa Juho Saari (toim.) Hyvinvointivaltio Suomen mallia analysoimassa. Helsinki: Yliopistopaino, 93–121.
- Kananen, Johannes (2017) Kansalaisten sosiaaliturva. Teoksessa Johannes Kananen (toim.) Kilpailuvalltion kyädissä. Suomen hyvinvointimallin tulevaisuus. Helsinki: Gaudeamus, 30–54.

- Kantola, Anu & Kananen, Johannes (2017) Johdanto: Suomen malli. Teoksessa Johannes Kananen (toim.) Kilpailuvaltion kydyssä. Suomen hyvinvointimallin tulevaisuus. Helsinki: Gaudeamus, 7–29.
- Katz, Richard (1982) Accepting ”boiling energy”. *Ethos* 10(4), 344–368.
- Kettunen, Raimo (2020) Sydäninfarkti ja sydänkohtaus. Duodecim Terveyskirjasto. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00086/sydaninfarkti-ja-sydankohtaus?q=syd%C3%A4nkohtaus> Viitattu 27.12.2021.
- Kivipelto, Minna & Saikkonen, Paula (2017) Sosiaalityö ekologisiin rajoihin mahtuvassa hyvinvointivaltiossa? Teoksessa Sakari Hänninen ja Paula Saikkonen (toim.) Hyvinvointivaltio ylittää jälkensä. Teema 27. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Epub: Ellibs.
- Kopiosto (2020) Tekijänoikeuksien ABC. <https://www.kopiosto.fi/kopiosto/tekijanoikeustietoa/tekijanoikeuden-abc/> Viitattu 24.4.2021.
- Koste, Henna (2018) Iskelmä Gaalan Vuoden albumi-palkinto Haloo Helsingille! <https://www.iskelma.fi/uutiset/musiikki/a-158030> Viitattu 29.10.2021.
- Kotarba, Joseph A. (2018) Preface. Teoksessa Joseph A. Kotarba (toim.) Understanding society through popular music. Third Edition. New York: Routledge, xi-xxii.
- Kröger, Teppo (2000) Paikallishistoria sosiaalipalvelujen tutkimuksen menetelmänä. Teoksessa Synnöve Karinen, Tarja Pösö & Mirja Satka (toim.) Sosiaalityön tutkimus. Metodologisia suunnistuksia. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 68–95.
- Kunnari, Marika (2017) Aikuisväestön hyvinvointiin liittyvät huolet ja hyvinvoinnin heikentäjät. *Acta Universitatis Ouluensis D Medica* 1415. Tampere: Juvenes Print.
- Kuukka, Katja & Lehtonen, Annastiina & Pulkki, Jutta (2019) Kansaterveystieteen ekologinen käänne – Kohti ekososiaalista terveysparadigmaa. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 56, 306–317.
- Kyriakopoulos, Leandros (2021) Liminality (Re-)Realized in the Psychedelic Rave. *Anthropology and Humanism* 46(2), 226–243.
- Laamanen, Susanna (2017) ”Tuhansien laulujen maa” – Maisema ja identiteetti 1980- ja 1990-lukujen suomenkielisessä rocklyriikassa. *J@rgonia* 15(30). Elektroninen julkaisu. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/56239/1_Jargonia_30_artikkeli_Laamanen.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu 20.10.2021.
- Lagerspetz, Eerik (2011) Hyvinvoinnin filosofia. Teoksessa Juho Saari (toim.) Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus, 79–105.
- Laihiala, Tuomo & Ohisalo, Maria (2017) Leipäjonot sukupuolisen ja sosiaalisen eriarvoisuuden mittarina. *Sosiologia* 54(2), 128–148.
- Laitila, Minna & Nikkonen, Merja & Pietilä, Anna-Maija (2012) Fenomenografinen lähestymistapa hoitotieteellisessä tutkimuksessa: asiakkaiden käsityksiä osallisuudesta mielenterveys- ja päihdetyössä. *Hoitotiede* 24(4), 258–270.

- Lee, Richard (1967) Trance cure of the !King Bushman. *Natural History* 76(99), 31–37.
- Lehtimäki, Markku & Lahtinen, Toni (2006) Rock, lyriikka, tulkinta. Teoksessa Toni Lahtinen & Markku Lehtimäki (toim.) *Ääniä äänien takaa. Tulkintoja rock-lyriikasta*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino, 17–37. <https://urn.fi/urn:isbn:951-44-6660-8>
- Lepper, Georgia (2000) *Categories in Text and Talk. A Practical Introduction to Categorization Analysis*. London: SAGE Publications.
- Leuder, Ivan & Marsland, Victoria & Nekvapil, Jiri (2004) On membership categorization: "us", "them" and "doing violence" in political discourse. *Discourse & Society* 15(2–3), 246–266. <https://doi.org/10.1177%2F0957926504041019>
- Loseke, Donileen R. & Cahill, Spencer E. (1984) The Social Construction of Deviance: Experts on Battered Women. *Social Problems* 31(3), 298–310.
- Luoto, Santtu (2017) *Tekstiliite. Haloo box! Haloo Helsinki!* Sony Music Entertainment Finland.
- Lönnqvist, Jouko & Henriksson, Markus & Isometsä, Erkki & Marttunen, Mauri (2021) Itsetuhoisuus. Teoksessa Jouko Lönnqvist, Markus Henriksson, Mauri Marttunen ja Timo Partanen (toim.) *Psykiatria. Duodecim Oppiortti* <https://www.oppoportti.fi/op/pkr00331/do> Viitattu 11.1.2021.
- Melin, Harri & Blom, Raimo (2011) Yhteiskunnallinen eriarvoisuus. Teoksessa Atte Oksanen ja Markku Salonen (toim.) *Toiminnallisia loukkuja. Hyvinvointi ja eriarvoisuus yhteiskunnassa*. Tampere: Tampere University Press, 194–213. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-8566-4>
- Metteri, Anna (2004) *Hyvinvointivaltion lupaukset ja kohtuuttomat tapaukset*. Helsinki: Edita.
- Michailakis, Dimitris & Schirmer, Werner (2014) Social work and social problems: A contribution from systems theory and constructionism. *Journal of International Social Welfare*, 431–442.
- Miller, William R. & Forcehimes, Alyssa A. & Zweben, Allen (2019) *Treating Addiction. A Guide for Professionals. Second Edition*. New York: The Guilford Press.
- Mustajoki, Pertti (2019) Alhainen verensokeri (hypoglykemia) diabetesta sairastavalla. *Duodecim Terveyskirjasto*. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00757/alhainen-verensokeri-hypoglykemia-diabetesta-sairastavalla?q=diabetes> Viitattu 27.12.2021.
- Nikander, Pirjo (2001) Kenneth Gergen – Konstruktionistinen ja postmoderni sosiaalipsykologia. Teoksessa Vilma Hänninen, Jukka Partanen ja Oili-Helena Ylijoki (toim.) *Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjät*. Tampere: Vastapaino, 275–298.
- Ohisalo, Maria (2017) *Murusia hyvinvointivaltion pohjalla. Leipäjonot, koettu hyvinvointi ja huono-osaisuus. Dissertations in Faculty of Social Sciences and Business Studies*, 148. Itä-Suomen yliopisto. Tampere: Suomen Yliopistopaino. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-2517-6>
- Oksanen, Atte (2007) Lyriikka populaarimusiikin tutkimuskohteena. Esimerkkinä Joy Divisionin sanat tyhjyydestä. Teoksessa Marko Aho & Antti-Ville Kärjä (toim.) *Populaarimusiikin tutkimus*. Tampere: Vastapaino, 159–178.

- Oksanen, Atte (2011) Drinking to death: traditional masculinity, alcohol and shame in Finnish metal lyrics. *Nordic studies on alcohol and drugs* 28(4), 357–371. <https://doi.org/10.2478/v10199-011-0030-3>
- Pekkanen, Ville (2017) *Esipuhe. Teoksessa Laulut on tehty teitä varten – Nuotti- ja kuvakirja. 25 suurinta hittiä.* Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava, 7.
- Pesonen, Hanna (2021) Toivon kipinöitä. *Pirkka K-ryhmän asiakaslehti* 9/2021, 34–39.
- Porvari, Pinja (2021) Työsuhteista parhain. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2021/09/09/haloo-helsinki-kypsyi-teiniuhosta-aikuisten-tyoyhteisoksi-jossa-opeteltiin> Viitattu 16.11.2021.
- Pösö, Tarja (1995) Lasten pahoinpitely lastensuojelussa – ollakko vaiko eikö olla? Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila, Tarja Pösö (toim.) *Sosiaalityö, asiakkuus ja sosiaaliset ongelmat. Konstruktionistinen näkökulma.* Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino, 32–53.
- Raento, Pauliina & Tammi, Tuukka (2013) Addiktio – ristiriitainen ja vaikutusvaltainen ilmiö. Teoksessa Tuukka Tammi & Pauliina Raento (toim.) *Addiktio-yhteiskunta. Riippuvuus aikamme ilmiönä.* Helsinki: Gaudeamus, 7–27.
- Rantala, Kati & Tarkkala, Heta (2010) Luotosta luottoon. Velkaongelmien dynamiikka ja uudet riskiryhmät yhteiskunnan markkinalogiikan peilinä. *Yhteiskuntapolitiikka* 75(1), 19–33.
- Ranta-Tyrkkö, Satu (2017) Sosiaalityön tulevaisuuden etiikka epävarman ja ympäristökriisien maailmassa. Teoksessa Rosi Enroos, Mikko Mäntysaari ja Satu Ranta-Tyrkkö (toim.) *Mielekäs tutkimus. Näkökulmia sosiaalityön tutkimuksen missioihin.* Tampere: Tampere University Press, 113–138.
- Rauhala, Pirkko-Liisa (2000) Onnettomat, oikeudettomat ja osattomat – huono-osaisuus virallistulkinnossa. Teoksessa Matti Heikkilä & Jouko Karjalainen (toim.) *Köyhyys ja hyvinvointivaltion murros.* Helsinki: Gaudeamus, 58–73.
- Raunio, Kyösti (2000) *Sosiaalityö murroksessa.* Helsinki: Gaudeamus.
- Raunio, Kyösti (2006) *Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia.* Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Vaajakoski: Gummerus.
- Rautiainen, Tarja (2001) *Pop, protesti, laulu. Korkean ja matalan murroksia 1960-luvun suomalaisessa populaarimusiikissa.* Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampere University Press. <https://urn.fi/urn:isbn:951-44-5487-1>
- Rautiainen-Keskustalo, Tarja (2019) Teoksessa Juha Torvinen ja Susanna Välimäki (toim.) *Musiikki ja luonto. Soiva kulttuuri ympäristökriisin aikakaudella.* *Utukirjat* 10. Kaarina: Turun yliopisto, 93–114. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-7894-6> Viitattu 30.1.2022.
- Ritakallio, Veli-Matti (2000) Tuloerot ja köyhyys kansainvälisessä vertailussa 1980–1995. Teoksessa Matti Heikkilä & Jouko Karjalainen (toim.) *Köyhyys ja hyvinvointivaltion murros.* Helsinki: Gaudeamus, 17–42.
- Roivainen, Irene (1995) Kun ongelmalla on osoite. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila, Tarja Pösö (toim.) *Sosiaalityö, asiakkuus ja sosiaaliset ongelmat. Konstruktionistinen näkökulma.* Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino, 78–98.

- Ruuska, Arto & Sulkunen, Pekka (2013) Addiktiossairaus ja moraali: Lääketieteellisen alkoholiajattelun kehitys. Teoksessa Tuukka Tammi & Pauliina Raento (toim.) Addiktioyhteiskunta. Riippuvuus aikamme ilmiönä. Helsinki: Gaudeamus, 28–50.
- Rubin, Anita (2011) Living in the age of emotional rationality: Wendell Bell, social media and the challenges of value change. *Futures* 43, 583–589.
- Ruusuvuori, Johanna (2001) Harvey Sacks – Arkielämän metodit ja keskusteluanalyysi. Teoksessa Vilma Hänninen, Jukka Partanen ja Oili-Helena Ylijoki (toim.) Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjiä. Tampere: Vastapaino, 383–405.
- Saari, Juho (2005) Hyvinvointivaltio ja sosiaalipolitiikka. Teoksessa Juho Saari (toim.) Hyvinvointivaltio Suomen mallia analysoimassa. Helsinki: Yliopistopaino, 13–64.
- Saari, Juho (2011) Johdanto. Teoksessa Juho Saari (toim.) Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus, 9–29.
- Saari, Juho (2015) Huono-osaiset. Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla. Helsinki: Gaudeamus.
- Saari, Juho (2020) Samassa veneessä. Hyvinvointivaltio eriarvoistuneessa yhteiskunnassa. Jyväskylä: Docendo.
- Saarinen, Reija (2019) Haloo Helsinki! valittiin jälleen Iskelmä Gaalassa Vuoden yhtyeeksi: ”Kuullaan taas vuonna 2021!” <https://www.iskelma.fi/uutiset/viihde/a-174113> Viitattu 29.10.2021.
- Salasuo, Mikko (2013) Omistautuminen – tapa hallita mahdollisuuksien paljoutta. Teoksessa Tuukka Tammi & Pauliina Raento (toim.) Addiktioyhteiskunta. Riippuvuus aikamme ilmiönä. Helsinki: Gaudeamus, 106–124.
- Salonen, Anna Sofia & Ohisalo, Maria & Laihiala, Tuomo (2018) Underserving, Disadvantaged, Disregarded: Three Viewpoints of Charity Food Aid Recipients in Finland. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 15(12), 1–15.
- Sandberg, Otso (2015) Hallittu syrjäytyminen. Miten syrjäytymisestä muodostui lähes jokaiseen ulottuva riski? *Acta Universitatis Tamperensis* 2011. Tampere: Tampere University Press. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9677-6>
- Satka, Mirja (1994) Sosiaalisen työn peräänkatsojamiehestä hoivayrittäjäksi. Teoksessa Jouko Jaakkola, Panu Pulma, Mirja Satka & Kyösti Urponen (toim.) Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva. Suomalaisen sosiaalisen turvan historia. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino, 261–339.
- Soikkanen, Hannu (1966) Kunnallinen itsehallinto kansavallan perusta. Maalaiskuntien itsehallinnon historia. Helsinki: Maalaiskuntien liitto.
- Spotify (2021) You Can Now Find the Lyrics to Your Favorite Songs in Spotify. Here’s How. 18.11.2021. <https://newsroom.spotify.com/2021-11-18/you-can-now-find-the-lyrics-to-your-favorite-songs-in-spotify-heres-how/> Viitattu 23.12.2021.

- Sonnentag, Sabine (2012) Psychological Detachment From Work During Leisure Time: The Benefits of Mentally Disengaging From Work. *Current Directions in Psychological Science* 21(2), 114–118.
- Southerton, Dale (2003) 'Squeezing Time' Allocating practices, coordinating networks and scheduling society. *Time & Society* 12(1), 5–25.
- STM (2021) Ilmastonmuutos sosiaali- ja terveyssektorilla. Sosiaali- ja terveysministeriön ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnitelma (2021–2031). Päivi Meriläinen (toim.). Muut tekijät: Mikko Paunio, Virpi Kollanus, Jaana Halonen, Jouni Tuomisto, Suvi Virtanen, Sakari Karvonen, Elina Hemminki, Heli Kuusipalo, Riitta Koivula, Henna Mäkelä, Sari Huusko, Liina Voutilainen, Lena Huldén, Susanna Railio, Ilmo Keskimäki, Timo Partonen, Satu Mänttari, Anna-Kaisa Viitanen, Pauliina Kangas, Sirpa Sarlio, Krista Lyyra, Seija Viljamaa ja Kristiina Mukala. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:20. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Storey, John (2010) *Cultural Studies and the Study of Popular Culture: Third Edition: Revised and Expanded*. Third Edition. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Suomen virallinen lista (2021) Musiikkituottajat – IFPI Finland ry. <https://www.ifpi.fi/lista/> Viitattu 4.11.2021.
- Suomen virallinen tilasto (2021) SVT. Rikos- ja pakkokeinotilasto. Verkkojulkaisu. Helsinki: Tilastokeskus. https://www.stat.fi/til/rpk/2020/15/rpk_2020_15_2021-06-01_fi.pdf Viitattu 8.1.2022.
- Suoninen, Eero (2001) Harold Garfinkel – Etnometodologia ja sosiaaliset järkeilytavat. Teoksessa Vilma Hänninen, Jukka Partanen ja Oili-Helena Ylijoki (toim.) *Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjiä*. Tampere: Vastapaino, 365–382.
- Suoranta, Juha (2018) populaarikulttuurin tuotteiden analyysistä. Teoksessa Raine Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 313–321.
- Suutari, Pekka (2007) Musiikki arjen vuorovaikutuksessa. Populaarimusiikin ruohonjuuritaso. Teoksessa Marko Aho & Antti-Ville Kärjä (toim.) *Populaarimusiikin tutkimus*. Tampere: Vastapaino, 93–117.
- TENK (2013) Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf Viitattu 2.11.2021.
- Thoren, Heli (2014) Haloo Helsinki! pökkasi Vuoden yhtye-palkinnon Iskelmä Gaalassa. <https://www.iskelma.fi/uutiset/musiikki/a-109568> Viitattu 19.10.2021.
- TINFO (2021) Maailma on tehty meitä varten musikaali. Teatterin tiedotuskeskus TINFO. <https://www.tinfo.fi/fi/Ensi-iltoja/7011/Maailma-on-tehty-meita-varten> Viitattu 17.12.2021.
- Tirkkonen, Maija & Kinnunen, Ulla (2013) Palautumisen tehostaminen kasvattaa hyvinvointia. *Psykologia* 48(03), 196–210.
- Toikko, Timo (2005) *Sosiaalityön ideat. Johdatus sosiaalityön historiaan*. Tampere: Vastapaino.

- Toikko, Timo (2012) Sosiaalipalveluiden kehityssuunnat. Tampere: Tampere University Press. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-8772-9>
- Tuisku, Katinka, Virtanen, Marianna, De Bloom, Jessica & Kinnunen, Ulla (2016) Cultural leisure activities, recovery and work engagement among hospital employees. *Industrial Health* 54, 254–262.
- Tuomenvirta, H. & Haavisto, R. & Hildén, M. & Lanki, T. & Luhtala, S. & Meriläinen, P. & Mäkinen, K. & Parjanne, A. & Peltonen-Sainio, P. & Pilli-Sihvola, K. & Pöyry, J. & Sorvali, J. & Veijalainen, N. (2018) Sää- ja ilmatoriskit Suomessa – Kansallinen arvio. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 43/2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-601-0> Viitattu 24.1.2022.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.
- Turino Thomas (2008) *Music as Social Life*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Uljas, Päivi (2008) *Kun Suomi punastui. Talonpoikaisesta yhteiskunnasta hyvinvointivaltioksi*. Helsinki: Kansan Sivistystyön Liitto KSL ry.
- Uljas, Päivi (2012) Hyvinvointivaltion läpimurto 50-vuotta sitten. *Suomalainen ”arabikevät”*. *Janus* 2012 20(2), 168–181.
- Urponen, Kyösti (1994) *Huoltoyhteiskunnasta hyvinvointivaltioon*. Teoksessa Jouko Jaakkola, Panu Pulma, Mirja Satka ja Kyösti Urponen (toim.) *Armeliaisuus, yhteisöapu ja sosiaaliturva. Sosiaaliturvan keskusliitto*. Jyväskylä: Gummerus, 163–260.
- Vaarama, Maija (2011) *Prologi: Sosiaalipolitiikan nykytila*. Teoksessa Elina Palola ja Vappu Karjalainen (toim.) *Sosiaalipolitiikka – Hukassa vai uuden jäljillä?* Teema 12. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 15–29.
- Valokivi, Heli (2008) *Kansalainen asiakkaana. Tutkimus vanhusten ja lainrikkojien osallisuudesta, oikeuksista ja velvollisuuksista*. *Acta Universitatis Tampereensis* 1286. Tampere: Tampereen Yliopistopaino. <https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-7181-0>
- Välimaa, Outi (2011) *Kategoriat ongelman selontekoina. Pitkäaikaistyöttömyydestä neuvottelemisen ja sen rakentuminen haastatteluprosessissa*. *Acta Universitatis* 1589. Tampere: Tampereen Yliopistopaino. <https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8351-6>
- Walker, Lenore E. (1979) *The battered women*. New York: Harper and Row.
- Wallace, Paul Harvey & Roberson, Cliff (2016) *Family violence. Legal, Medical, and Social Perspectives*. 8th Edition. London: Routledge.
- Yeoman, Ian & Wheatley, Carol & McMahon-Beattie, Una (2016) Trends in retail pricing: A consumer perspective. *Journal of Revenue and Pricing Management* 16(2), 174–200.
- Ylikännö, Minna (2018) *Lyhyt katsaus lastensuojelun historiaan*. Teoksessa Taru Pätäri ja Minna Ylikännö (toim.) *Tahto tehdä toisin. Uusia toimintatapoja lastensuojeluun*. Helsinki: Tietosanoma, 15–29.

Zimmerman, Emily R. (2018) Preoccupied Attachment as Predictor of Enabling Behavior: Clinical Implications and Treatment for Partners of Substance Abusers. *Clinical Social Work Journal* 46(1), 48–56.

Åberg, Erica & Koivula, Aki & Kukkonen, Iida (2020) A feminine burden of perfection? Appearance-related pressures on social networking sites. *Telematics and Informatics* (46), 1–11.